

בצ"ה

גליון ס"ח // י'-ט"ז אלול

למשקד

על דלתתי יום יום

שעורי השבוע – נ"ך ומשניות
בתקנת מורנו ורבינו הרב יצחק גינזבורג שליט"א

שבוע פרשת כי-תבוא תשפ"ו

נ"ך: דברי-הימים ב' ד-ב'

משנה: חולין פרק א'

שיעור שבועי: הר עיבל – הר השמחה

הוספות: חת"ת והפטרה // לוח הילולא דצדיקיא // סיפור חסידי

הגליון מוקדש לעילוי-נשמת הרה"צ הרב שניאור זלמן מרדכי קץ בן מנחם-מענדל שליט"א

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומברך, לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

השבוע, י'–ט"ז אלול, שבוע פרשת **כִּי־תֵבֹא**, אנו מתקדמים בלימוד הנ"ך אל תוך ימי מלכות יהודה בספר דברי הימים ב' (פרקים י"ד–כ'), בתיאור דמויותיהם המרתקות של אסא ויהושפט ומלחמת המלכים. בלימוד המשנה נתחיל השבוע את מסכת חולין (פרק א'), המכניסה אותנו לעובי הקורה של הלכות שחיטה, כשרות הסכין ואיסורי הקדשים. בשיעור השבועי – "הר עיבל – הר השמחה" – נצלול להעמקה מפתיעה בפרשתנו, כיצד דווקא הר עיבל, הנתפס כ"הר הקללה", הופך למקור של שמחה והתעלות פנימית בעבודת ה'. במדור 'הסיפור החסידי', המוקדש השבוע לזכרו של הרה"צ הרב שניאור זלמן מרדכי קץ זי"ע, נתוודע לדמותו הקורנת מעשי חסד, פשטות וענווה, מתוך התבוננות בעומקם של תרי סוגי חסד החסידיים – בין חסד של גדולה לבין חסד של שפלות ונתינה. בברכת לימוד תורה פורה ומרתק, שיהיו דברי תורה חדשים ומתוקים בפינו תמיד, המערכת

למנויים, לקבלת הגליון באימייל, לתרומות, הקדשות, הערות והארות – lishcod@gmail.com

טבלת הלימוד לחדש אלול

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת-קדש
כ"ו אב דבה"א כ"ט	כ"ז אב דבה"ב א'	כ"ח אב דבה"ב ב'	כ"ט אב דבה"ב ג'	ל' אב דבה"ב ד'	א' אלול דבה"ב ה'	ב' אלול שפטים דבה"ב ו' מנחות פ"ב
ג' אלול דבה"ב ז'	ד' אלול דבה"ב ח'	ה' אלול דבה"ב ט'	ו' אלול דבה"ב י'	ז' אלול דבה"ב י"א	ח' אלול דבה"ב י"ב	ט' אלול תצא דבה"ב י"ג מנחות פ"ג
י' אלול דבה"ב י"ד	י"א אלול דבה"ב ט"ו	י"ב אלול דבה"ב ט"ז	י"ג אלול דבה"ב י"ז	י"ד אלול דבה"ב י"ח	ט"ו אלול דבה"ב י"ט	ט"ז אלול תבא דבה"ב כ' חולין פ"א
י"ז אלול דבה"ב כ"א	י"ח אלול דבה"ב כ"ב	י"ט אלול דבה"ב כ"ג	כ' אלול דבה"ב כ"ד	כ"א אלול דבה"ב כ"ה	כ"ב אלול דבה"ב כ"ו	כ"ג אלול נצו"י דבה"ב כ"ז חולין פ"ב
כ"ד אלול דבה"ב כ"ח	כ"ה אלול דבה"ב כ"ט	כ"ו אלול דבה"ב ל'	כ"ז אלול דבה"ב ל"א	כ"ח אלול דבה"ב ל"ב	כ"ט אלול דבה"ב ל"ג	א' תשרי ראש השנה דבה"ב ל"ד חולין פ"ג

יום ראשון // י' אלול

הומש - ראשון פרשת תבוא

(פרק כ"ו) (א) {פרשת כי תבוא} {פ} {והיה כי-תבוא אל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶה נָתַן לָךְ נַחֲלָה וִירֻשָּׁתָהּ וַיִּשְׁכַּת בָּהּ:

ויהי ארי תיעול לארעא דיי אלהך יהיב לך אחסנא ותירתה ותתיב בה.

(הקדמה) והיה (א) וירשתה וישבת בה - מגיד שלא נתחייבו בביכורים עד שכיבשו וחילקו.

(ב) וְלִקְחֹתָ מֵרֵאשִׁיתוֹ כָּל-פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיָא מֵאֲרֻצְךָ אֲשֶׁר יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶה נָתַן לָךְ וְשִׁמְתָּ בַּטֶּנָּא וְהִלַּכְתָּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶה לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שֵׁם:

ותסב מריש כל אבא דארעא דתעיל מארעך דיי אלהך יהיב לך ותשוי בסלא ותהך לאתרא דיתרעי יי אלהך לאשראה שכינתיה תמן.

מראשית - ולא כל ראשית. אין כל הפירות חייבין בביכורים, אלא שבעת המינין בלבד. נאמר כאן, ארץ (דברים כ"ו, א'), ונאמר להלן ארץ חטה ושעורה (דברים ח', ח'), מה להלן משבעת המינין שנשתבחה בהן ארץ ישראל, אף כאן שבח ארץ ישראל. זית שמן - זית איגורי ששמנו אגור בתוכו, ודבש - הוא דבש תמרים. מראשית - אדם יורד לתוך שדהו וראה תאינה שביכרה, כורך עליה גמי לסימן, ואומר, הרי זה ביכורים.

(ג) וּבֹאֵת אֶל-הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמְרָת אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לִי-הוּא אֶל-לִהְיֶה כִּי-בֹאתִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יִהְיֶה לְאַבְתִּינוּ לָתֵת לָנוּ:

ותיתי לות כהנא דיהי ביומא האנון ותימר ליה חותי יומא דין קדם יי אלהך ארי עלית לארעא דקיים יי לאבהתנא למתן לנא.

אשר יהיה בימים ההם - אין לך אלא כהן בימך, כמות שהוא. ואמרת אליו - שאינך כפוי טובה. הגדתי היום - פעם אחת בשנה ולא שתי פעמים.

(ד) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנָּא מִיָּדְךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבֵּחַ יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶה:

ויסב כהנא סלא מן ידך ויחתניה קדם מדבחה דיי אלהך.

ולקח הכהן הטנא מידך - להניף אותו, הכהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף.

(ה) וְעֲנִיתָ וְאָמְרָת לִפְנֵי יִהְיֶה אֶל-לִהְיֶה אֲרָמִי אֲבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִמָּה וַיִּגַּר שָׁם בְּמִתִּי מַעֲטָ וַיְהִי-שֵׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוֹם וְרָב:

ותתיב ותימר קדם יי אלהך לכן ארמאה בעא לאבדא ית אבא וגמח למצרים ודר תמן בעם זעיר ויהיה תמן לעם רב תקיף וסגי.

וענית - לשון הרמת קול. ארמי אובד אבי - מזכיר חסדי המקום. ארמי אבד אבי - לבן בקש לעקור את הכל כשרדף אחרי יעקב. ובשביל שחישב לעשות, חשב לו המקום כאילו עשה, שאומות העולם חושב להם הקב"ה מחשבה כמעשה. וירד מצרימה - ועוד אחרים באו עלינו לכלותינו, שאחרי זאת ירד יעקב למצרים. במתי מעט - שבעים נפש.

(ו) וַיִּרְעוּ אֶתְנֹו הַמִּצְרִים וַיַּעֲגֹנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה:

ואבאישו לנא מצראי וענינוא ויהבו עלנא פולחנא קשיא.

(ז) וַנִּצְעֹק אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קִלְלֹנוּ וַיֵּרָא אֶת־עֲנִינֵנוּ וְאֶת־עֲמָלָנוּ וְאֶת־לַחֲצֵנוּ:

וצלינא קדם יי אלהא דאבהתנא וקביל יי צלותנא וגלי קדמוהי עמלנא וליאותנא ודוחקנא.

(ח) וַיִּצְאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרֶעַ נְטוּיָה וּבְמֶרְא גָּדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמִפְתִּיּוֹת:

ואפקנא יי ממצרים ביד תקיפא ובדרע קרמם ובחזונא רבא ובאתין ובמופתין.

(ט) וַיְבִאֵנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבָשׁ:

ואיתניא לאתרא הדין ויהב לנא ית ארעא דא ארע עבדא חלב ודבש.

אל המקום הזה - בית המקדש. ויתן לנו את הארץ - כמשמעו.

(י) וַעֲתָה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת־רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי יְהוָה וְהִנַּחְתָּ לִּפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִּפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

וכען הא איתיתי ית ריש אבא דארעא דיהבת לי יי ותסתניה קדם יי אלהך ותסגוד קדם יי אלהך.

והנחתו - מגיד שנטלו אחר הנחת הכהן, ואוחזו בידו כשהוא קורא, וחוזר ומניף.

(יא) וּשְׂמַחַת בְּכָל־הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתְךָ אַתָּה וְהַלְוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ:

ותחדי בכל טבתא דיהב לך יי אלהך ולאנש ביתך את וליואה וגיורא דבינך.

ושמחת בכל הטוב - מכאן אמרו (ספרי דברים כ"ו, ב'), אין קורין מקרא בכורים אלא בזמן שמחה, מעצרת ועד החג, שאדם מלקט תבואתו ופירותיו ויינו ושמנו, אבל מן החג ואילך מביא ואינו קורא. אתה והלוי - אף הלוי חייב בביכורים אם נטעו בתוך עריהם. והגר אשר - מביא ואינו קורא, שאינו יכול לומר לאבתינו.

שער החמישים

כי תבוא היא הפרשה החמישים בתורה. הדבר רמוז בפסוק הפותח "וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וִירְשָׁתָהּ וַיִּשְׁכַּת בָּהּ" - אם סופרים רואים שיש בפסוק חמישים אותיות! המספר רמוז שוב בפסוק הבא: "וְלִקְחָתָּ מֵרִאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תָּבִיא מֵאֶרְצָךְ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ" - המלים "כָּל... לָךְ" בגימטריא 50.

משמעות הדבר מכוונת ל"חמישים שערי בינה", שמתוכם 49 הם בהשגת האדם ואילו השער החמישים בא מלמעלה, כולל הכל. המידה הפנימית של ספירת הבינה היא השמחה (כאשר האדם שומע ומבין זו שמחה אמיתית), וכן בפסוקים שלנו מדובר על הבאת הבכורים מתוך שמחה, "וְשִׂמְחָתָּ כְּכֹל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ וּלְבִיתְךָ". תחושת השמחה היא תוצאה מהכרה במתנה הטובה שה' נותן לנו. בפרשיה שלנו חוזר הפועל נתן שבע פעמים בצורות שונות, שבע הוא הבסיס של 49 וזהו רמז נוסף ל-49 שערי בינה ושער ה-50 הבא אחריהם (כמו המבנה של ספירת העומר וחג השבועות).

כאשר אנו מכירים בטובה שה' נותן לנו, מתוך אהבה וחסד, אנו מחזירים לו אהבה בהבאת הבכורים, זו אוירת החסד המקיפה את 'ראשון' של הפרשה.

תהלים - פרקים נ"ה-נ"ט, כ"ה-ל'

תניא - אגרת הקדש י"ב

והנה מודעת זאת שישראל במבעם הם רחמנים וגומ"ח מפני היות נפשותיהם נמשכות ממדותיו ית' אשר החסד גובר בהן על מדת הדין והגבורה והצמצום וכמ"ש גבר חסדו על יריאיו שלכן נקראת הנשמה בת כהן כמ"ש בזה"ק. והנה הצדקה הנמשכת מבחי' זו נק' בשם מעשה הצדקה כי שם מעשה נופל על דבר שכבר נעשה או שנעשה תמיד ממילא והיא דבר ההווה ורגיל תמיד ואף כאן הרי מדת החסד והרחמנות הוטבעה בנפשות כל בית ישראל מכבר מעת בריאותן והשתלשלותן ממדותיו ית' כמ"ש ויפח באפיו כו' ואתה נפחת בי ומאן דנפח כו' וגם בכל יום ויום בטובו מחדש מעשה בראשית וחדשים לבקרים כו'. אך לשון עבודה אינו נופל אלא על דבר שהאדם עושה ביגיעה עצומה נגד טבע נפשו רק שמבטל טבעו ורצונו מפני רצון העליון ב"ה כגון לייגע עצמו בתורה ובתפלה עד מיצוי הנפש כו'. ואף כאן במצות הצדקה ליתן הרבה יותר מטבע רחמנותו ורצונו וכמ"ש רז"ל ע"פ נתן נתן אפילו מאה פעמים וכו'.

לוח היום-יום

י' אלול

גדולי זקני חסידי רבינו הזקן היו אומרים, אשר "יחידות" פירושו: קלאר, אפגעשטעלט, פאראיינציגט (= בירור, קביעה, איחוד) - מקור ג' פירושים אלו הוא בדרו"ל, שקלים פרק ו' משנה ב', יבמות ס"ב עמוד א', בראשית רבה פרק כ'.

זאת אומרת כי ענין היחידות הוא לברר את מצבו, ולקבוע אופן עבודתו בסור מרע ולקרר את המדות הטובות, ולהתקשר בהתאחדות גמורה ולמסור עצמו, איבערגעבען זיך מיט אלע רצונות (= למסור עצמו עם כל הרצונות).

נ"ך יומי - דברי-הימים ב פרק י"ד

(א) {פ} וַיַּעַשׂ אֱסָא הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָי י-הוָה אֶל־לִהְיוֹ: (ב) וַיָּסֶר אֶת־מִזְבְּחוֹת הַנֶּכֶר וְהַבָּמֹת וַיִּשְׁבֹּר אֶת־הַמִּצְבֹּת וַיַּגְדֵּעַ אֶת־הָאֲשֵׁרִים: (ג) וַיֹּאמֶר לַיהוָה לְדָרוֹשׁ אֶת־י-הוָה אֶל־לִי אֲבוֹתֵיהֶם וְלַעֲשׂוֹת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה:

ויאמר ליהודה לדרוש - ולא כעשרה שבטים שדרשו לאלהים אחרים חדשים מקרוב באו ואת אלהי אבותם לא דרשו.

(ד) וַיָּסֶר מִכָּל־עָרֵי יְהוּדָה אֶת־הַבָּמֹת וְאֶת־הַחֲמָנִים וַתִּשְׁקֹט הַמַּמְלָכָה לְפָנָיו: (ה) וַיָּבֶן עָרֵי מְצוּרָה בַּיהוּדָה כִּי־שָׁקְטָה הָאָרֶץ וַאֲיֵן־עָמָּו מֶלֶחָמָה בַּשָּׁנִים הָאֵלֶּה כִּי־הִנִּיחַ י-הוָה לוֹ: (ו) וַיֹּאמֶר לַיהוָה נִבְנְהָ אֶת־הָעָרִים הָאֵלֶּה וְנִסָּב חוֹמָה וּמִגְדָּלִים דְּלָתַיִם וּבְרִיחִים עוֹדְנָנוּ הָאָרֶץ לְפָנֵינוּ כִּי דָרָשְׁנוּ אֶת־י-הוָה אֶל־לִהְיוֹ דָּרָשְׁנוּ וַיִּנָּח־לָנוּ מִסָּבִיב וַיִּבְנֵנוּ וַיִּצְלִיחוּ:

עודנו הארץ לפנינו - בעוד שהמלכות נכונה לפנינו שאם נצרכנו להם יהיו לנו למנוס וכל אלה היה בעשר שנים שכתוב בימיו שקטה הארץ (דברי הימים ב י"ג, כ"ג) ולאחר אותן עשר שנים היתה מלחמה בינו ובין בעשא כל ימיהם כי בשנת שלש לאסא מלך בעשא וז' שנים היו שלום ביניהם וכן מוכח אף כאן אין עמו מלחמה בשנים האלה (דברי הימים ב י"ד, ה') אבל בשנים אחרים היתה עמו מלחמה ולמטה כתיב ומלחמה לא היתה עד שנת (דברי הימים ב ט"ו, י"ט) ל"ה למלכות אסא אבל יכולים אנו לפרש אותה מלחמה שהיתה לו עם הכושי' לא היתה עד שנת שלשים וחמש למלכותו אבל זה קשה לי שכתוב למטה, בשנת ל"ו למלכות אסא עלה בעשא וגו' (דברי הימים ב ט"ז, א') עד נסכלת על זאת כי מעתה (דברי הימים ב ט"ז, ט') יהיו לך מלחמות משמע שקודם לכן לא היו לו מלחמות והוא לאחר כן כי אם ג' שנים ובמלכים כתיב ומלחמה היתה בין אסא ובין בעשא כל ימיהם (מלכים א ט"ו, ט"ז), ובסדר עולם מפרש היטב. כי

דרשנו את י"י אלהינו דרשנו וגו' - לפי שדרשנוהו הניח לנו מסביב. ויבנו - ערים. ויצליחו - ודוגמא ובראות י"י כי נכנעו וגו' (דברי הימים ב י"ב, ז).

(ז) {פ} וַיְהִי לְאַסָּא חֵיל נְשֵׂא צִנָּה וְרִמָּח מִיְּהוּדָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף {ס} וּמִבְנֵימִן נְשֵׂאֵי מִגֶּן וְדָרְכֵי קִשְׁת מֵאֲתָיִם וּשְׂמוֹנִים אֶלֶף כָּל-אֱלֹה נְבוּרֵי חֵיל: (ח) וַיֵּצֵא אֲלֵיהֶם זֶרַח הַכּוּשִׁי בַּחֵיל אֶלֶף אֲלָפִים וּמִרְכָּבוֹת שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיָּבֵא עַד-מִרְשָׁה: (ט) וַיֵּצֵא אֶסָּא לִפְנֵיו וַיַּעֲרֹכוּ מִלְחָמָה בְּגִיא צִפְתָּה לְמִרְשָׁה: (י) וַיִּקְרָא אֶסָּא אֶל-יְהוָה אֱ-לֹהֵיו וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֵין-עֲמָךְ לַעֲזֹר בֵּין רַב לְאֵין כַּח עֲזָרְנוּ יְ-הוָה אֱ-לֹהֵינוּ כִּי-עָלִיךְ נִשְׁעָנוּ וּבִשְׂמָךְ כָּאֲנוּ עַל-הַחֲמֹן הַזֶּה יְ-הוָה אֱ-לֹהֵינוּ אֶתָּה אֱ-לֹהֵינוּ עֲמָךְ אָנוּשׁ:

אין עמך לעזור - כלומר אע"פ שאנו מעטים והם רבים כחול הים ואין כח לנו בפניהם עמך לעזור בין רב לאין כח כלומר בידוע שיש לך כח לעזור לפיכך עזרנו י"י אלהינו כי עליך נשענו. אל יעצר עמך אנוש - אל יהיה לאויבינו לאותו אנוש כי אנוש מושל עוצר ידי עמך נגדך לנצחנו שלא יאמר נצחנו אלהיהם, ד"א מפי הרב, אל יהי לנו אנוש שאנו אנושים עוצר יד מלנצח' דוגמא ועצר את השמים (דברים י"א, י"ז), כי עצר עצר י"י (בראשית כ', י"ח), כמו אם תעצרני (שופטים י"ג, ט"ז).

(יא) {ס} וַיִּגַּף יְ-הוָה אֶת-הַכּוּשִׁים לִפְנֵי אֶסָּא וּלְפְנֵי יְהוּדָה וַיִּנָּסוּ הַכּוּשִׁים: (יב) וַיִּרְדָּפֻם אֶסָּא וְהָעָם אֲשֶׁר-עִמּוֹ עַד-לְגֶרֶךְ וַיִּפֹּל מִכּוּשִׁים לְאֵין לָהֶם מַחִיָּה כִּי-נִשְׁבְּרוּ לִפְנֵי-יְהוָה וּלְפְנֵי מַחֲנֵהוּ וַיִּשְׂאוּ שָׁלָל הַרְבֵּה מְאֹד: (יג) וַיָּבֹאוּ אֶת כָּל-הָעָרִים סְבִיבוֹת גֶּרֶךְ כִּי-הָיָה פָּחַד-יְ-הוָה עֲלֵיהֶם וַיָּבֹאוּ אֶת-כָּל-הָעָרִים כִּי-בָזָה רַבָּה הִיתָה בָּהֶם: (יד) וְגַם-אַהֲלֵי מִקְנֵה הַבָּי וַיִּשְׁבּוּ צֵאן לָרֶב וּגְמָלִים וַיִּשְׁבּוּ יְרוּשָׁלַם:

יום שני // י"א אלול

הומש - שני פרשת תבוא

(פרק כ"ו) (יב) {שני} {ס} כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתה ללוי לגר ליתום ולאלמנה ואכלו בשעריך ושבעו:

ארי תשיצי לעשר את כל מעשר עללתך בשתא תליתיתא שנת מעשרא ותתין ללויאה ולגר לא יתמא ולאלמנה וייכלון בקרנך וישבעון.

כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית - כשתגמור להפריש מעשר של שנה השלישית. קבע זמן הביעור והוידוי בערב הפסח של שנה הרביעית, שנאמר, מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר (דברים י"ד, כ"ח). נאמר כאן: קץ, ונאמר להלן: קץ שבע שנים (דברים ל"א, י') לעניין הקהל, מה להלן רגל אף כאן רגל. אי מה להלן חג הסכת, אף כאן חג הסכת? תלמוד לומר, כי תכלה לעשר - מעשרות של שנה שלישית, רגל שהמעשרות כלים בו, וזהו פסח. שהרבה אילנות יש שנלקטין אחר חג הסוכות, נמצא של שלישית כלים בפסח של שנה רביעית. וכל מי ששהא מעשרותיו, הצריכו הכתוב לבערן מן הבית. שנת המעשר - שנה שאין נוהג בה אלא אחד משני מעשרות שנהגו בשתי שנים שלפניה. ששנה ראשונה של שמיטה נוהג מעשר ראשון, כמה שנאמר: כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר (במדבר י"ח, כ"ו), ומעשר שיני, שנאמר: ואכלת לפני י"י אלהיך מעשר דגנך (דברים י"ד, כ"ג), הרי שתי מעשרות. ובא ללמדך כאן, בשנה שלישית אין נוהג מאותן שני מעשרות אלא האחד, ואיזה זה, זה מעשר ראשון, ותחת מעשר שיני תן מעשר עני, שנאמר כאן: ונתת ללוי - את שלו, הרי מעשר ראשון, לגר ליתום ולאלמנה - זה מעשר עני. ואכלו בשעריך ושבעו - תן להם כדי שבעם. ומכאן אמרו: אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב חיטין.

(יג) ואמרת לפני יי הוה אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ולאלמנה בכל מצותך אשר צויתני לא עברתי מצותיך ולא שכחתי:

ותימר קדם יי אלהיך פליתי קודש מעשרא מן ביתא ואף והביתיה ללויאה ולגר לא יתמא ולאלמנה ככל תפקידתך דפקידתני לא עברית מפקודך ולא אתנשית.

ואמרת לפני יי אלהיך - התודה שנתת מעשרותיך. ביערתי הקדש מן הבית - זה מעשר שיני ונטע רבעי. ולימדך שאם שהא מעשרותיו של שתי שנים ולא העלן לירושלם, צריך להעלותן עכשיו. וגם נתתיו ללוי - מעשר ראשון. וגם - לרבות תרומה וביכורים. לגר ליתום ולאלמנה - זה מעשר עני. ככל מצותך - נתתם כסדרן, לא הקדמתי תרומה לביכורים, ולא מעשר לתרומה, ולא מעשר שיני

לראשון, שהתרומה קרויה ראשית, שהיא ראשונה משנעשה דגן, וכת': מלאתך ודמעך לא תאחר (שמות כ"ב, כ"ח), ולא תשנה את הסדר. לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי - לא הפרשתי ממין על שאינו מינו, ולא מן החדש על הישן. ולא שכחתי - מלברך על הפרשת מעשרות.

(יד) לֹא-אֲכַלְתִּי בְּאֲנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא-בְעֶרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא-נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת שְׂמַעְתִּי בְּקוֹל יְיָ-הוֹה אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי:

לא אכלתי באני מניו ולא חליפית מניה במקאב ולא יהבית מניה למית קבילית למימרא דיי אלהי עבדית ככל דפקידתני.

לא אכלתי באוני - מכאן שאסור לאונן. ולא בערתי ממנו בטמא - בין שאני טמא והוא טהור, בין שאני טהור והוא טמא. והיכן הוזכר על כך? לא תוכל לאכול בשעריך (דברים י"ב, י"ז) - זו אכילת טומאה, כמה שנאמר בפסולי המוקדשין, בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו וגו' (דברים ט"ו, כ"ב), אבל זה לא תוכל לאכול דרך אכילת שעריך האמור במקום אחר. ולא נתתי ממנו למת - לעשות לו ארון ותכריכין. שמעתי בקול יי' אלהי - הביאותיו אל בית הבחירה. עשיתי ככל אשר צויתני - שמחתי ושימחתי בו.

(טו) הִשְׁקִיפָה מִמַּעוֹן קֹדֶשְׁךָ מִן-הַשָּׁמַיִם וּבִרְךָ אֶת-עַמְּךָ אֶת-יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ:

אסתכי ממדור קודשך מן שמיא וברוך ית עמך ית ישראל וית ארעא דיהבת לנא כמא דקיימתא לאבהתנא ארע עבדא חלב ודבש.

השקיפה ממעון קדשך - עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות, שאמרת, אם בחקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם (ויקרא כ"ו, ג'-ד'). אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו - ליתן לנו ארץ זבת חלב ודבש וקיימתה.

הכל בסדר

"וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּעֶרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נִתְּתִיו לַלֵּוִי וְלַגֵּר לִיְתוֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה כָּכָל מִצְוַתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי". זו מצוות וידוי מעשרות" המתקיימת שתי פעמים בכל מחזור של שמיטה, ובה אנו אומרים לפני ה' שעשינו כפי שצריך בכל הנוגע להפרשת תרומות ומעשרות. על המלים "לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ" מפרש רש"י: "נתתים כסדרן ולא הקדמתי תרומה לבכורים ולא מעשר לתרומה". תחילה מפרישים בכורים (מעלים למקדש ונותנים לכהן, כמו שקראנו אתמול), אחר-כך תרומה גדולה (גם היא לכהן), ואחר כך מעשרות (מעשר ראשון ואחר-כך מעשר שני או מעשר עני). והנה רמז לזכור את הסדר, "הוֹלֵךְ בְּתָם יֵלֵךְ בְּטַח" - בתם ראשי תבות בכורים תרומה מעשר, אם תלך בסדר הנכון הזה דרכך תהיה בטוחה. נתרגם את הסדר הזה לעבודת הנפש. בכל פעם שנולד אצלי משהו חדש, עלי לתת ממנו לאחרים. כל חידוש אמתי מתחיל כנקודה בלתי נתפסת, מתוך תכונת בטול של הנפש (מתאים לספירת החכמה). את זה עדיין לא ניתן להעביר הלאה. השלב הבא הוא כאשר זרע החידוש נתפס בשכל, בהבנה, השגה וקליטה - שייך לספירת הבינה. זו דרגת הבכורים, משהו ראשון, בכור, שכבר אפשר לתפוס, כמו הפרי החדש שאנו שמים בטנא, וממלא אותנו שמחה (התכונה הפנימית של הבינה). כעת לאחר שהדבר נקלט ומתיישב בתוכי, אני מסוגל וצריך לתת ממנו לאחרים, זו מצות בכורים. אחרי ההבנה, נולדים רגשות טובים ומתוקנים - יש תחושה של התרוממות רוח וכאן באה מצות תרומה (מלשון הרמה), להעניק לזולת מתוך רגש של חסד ורחמים. דבר זה שייך לספירת התפארת, שהפנימיות שלה היא מדת הרחמים. ולבסוף מגיע המעשר שמבטא את הנתינה בפועל, בעולם המעשה, "המעשה הוא העיקר" וכאן צריך לתת כמות מוגדרת ומשמעותית. דרגה זו שייכת לספירת המלכות, הספירה העשירית, המבטאת את המעשה בפועל. אם כך, הסימן בראשי התבות "בְּתָם" מתאים גם לתהליך הפנימי של סדר הספירות: בכורים-בינה, תרומה-תפארת, מעשר-מלכות.

תהלים - פרקים ס'-ס"ה, ל"א-ל"ג

תניא - אגרת הקדש י"ב

וז"ש והיה מעשה הצדקה שגם הצדקה הנק' בשם מעשה ולא בשם עבודה אעפ"כ באתעדל"ת אתערותא דלעילא מעורר גילוי אור א"ס ב"ה בהארה רבה והשפעה עצומה ונעשה שלום במרומו וגם בפמליא של מטה רק שבעוה"ז השפל לא יתגלה השלום והכירור ופירור הרע מהטוב עד עת קץ ולא בזמן הגלות כנ"ל רק בעולם קטן הוא האדם בכל עת מצוא זו תפלה כמ"ש בצדק אחזה פניך כנ"ל אך אחר

התפלה יוכל להיות הרע חוזר וניעור בקל ולהתערב בטוב כאשר יתהלך בחשכת עוה"ז. אך הצדקה בבחי' עבודה הנה מאשר יקרה וגדלה מעלתה במאד מאד בהיותו מבטל טבעו ורצונו הגופני מפני רצון העליון ב"ה ואתכפיא ס"א ואזי אסתלק יקרא דקוב"ה כו' וכיתרון האור מן החשך דוקא כנודע. אי לזאת אין הרע יכול להיות עוד חוזר וניעור בקלות כ"כ מאליו רק אם האדם יעוררנו וימשיכנו ע"ע ח"ו. וז"ש השקט ובטח עד עולם. השקט הוא מלשון שוקט על שמריו דהיינו שהשמרים נפרדים לגמרי מן היין ונופלין למטה לגמרי והיין למעלה זך וצלול בתכלית. ועד"ז הוא בעבודת הצדקה השמרים הן בחי' תערוכת רע שבנפשו נברר ונפרד מעט מעט עד שנופל למטה למקורו ושרשו וכמ"ש ותשליך במצולות ים כל חטאתם:

לוח היום-יום

י"א אלול

שבת פרשת תצא תר"ג בשולחן קדוש היום הואיל הצמח צדק לאמר: עולם הזה הוא עלמא דשיקרא (= עולם השקר), לכן הנה גם בהטוב מעורב פסולת, וצריך בירור בדרך מלמטה למעלה ובדרך מלמעלה למטה. העולם הבא הוא עלמא דקשוט (= עולם האמת) - הנה גם הדברים בדברי תורה המדברים בענינים הנראים לחסרון, הרי כמו שלומדים אותם בגן עדן הם מעלה. - והתחיל לנגן, והראה בידו הקדושה לאות כי ינגנו אתו. בני הצמח צדק התחילו לנגן ואחריהם ענו כל החסידים בקול שיר שהלהיב הלבבות. - כשגמר לנגן אמר הצמח צדק, בעלמא דין איז דער טייטש פון דעם מאמר (סנהדרין צט. ב) "הלומד תורה לפרקים" אז ער לערענט תורה צייטענווייז. אין גן עדן טייטשט מען דעם מאמר אז ער לערענט תורה און די תורה נעהמט איהם פאנאדער, די דברי תורה דערנעמען איהם (= בעולם הזה מתרגמים את המאמר (סנהדרין דף צ"ט עמוד ב') "הלומד תורה לפרקים" שהוא לומד בהפסקים. בגן עדן מתרגמים מאמר זה שהוא לומד תורה והתורה "מפרקת" אותו לפרקים, דברי התורה "לוקחים" אותו).

נ"ך יומי - דברי הימים - ב פרק ט"ו

(א) {ס} וַעֲזַרְיָהוּ בֶן-עֹזִיָּה הִיָּתָה עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים: (ב) וַיֵּצֵא לִפְנֵי אֶסָא וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁמְעוּנִי אֶסָא וְכָל-יְהוּדָה וּבְנֵימִן יְהוָה עִמָּכֶם בְּהִיוֹתְכֶם עִמּוֹ וְאִם-תִּדְרָשׁוּהוּ יִמָּצֵא לָכֶם וְאִם-תַּעֲזֹבֻהוּ יַעֲזֹב אֶתְכֶם: (ג) {ס} וַיָּמִים רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל לֵלָא | אֱלֹהֵי אֲמֶת וְלֵלָא כְהֵן מוֹרָה וְלֵלָא תוֹרָה:

וימים רבים לישראל ללא אלהי אמת - עד שבאת אתה. וללא כהן מורה - שאין מי ששואל להם שום דבר תורה משום הכי לא יורו אתכם הכהנים.

(ד) וַיָּשָׁב בְּצֶר-לוֹ עַל-יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּבְקֹשׁוּהוּ וַיִּמָּצֵא לָהֶם:

וישב בצר לו על י"י אלהי ישראל - כלומר עתה כשבאת צרה להם בקשו על י"י אלהי ישראל ויבקשהו לפיכך וימצא להם המצוי והושיעכם בכל אשר הלכתם.

(ה) ובעתים ההם אין שלום ליוצא ולבא כי מהומת רבות על כל-ישובי הארצות:

ובעתים ההם אין שלום - באותן הימים רבים לישראל ללא אלהי אמת (דברי הימים ב ט"ו, ג') אין שלום ליוצא ולבא וגו', ברחבעם כתיב עליו עלה שישק מלך מצרים על ירושלים כי מעלו בי"י (דברי הימים ב י"ב, ב'), וכל הפרשה ואף לאביה היו מהומות רבות.

(ו) וכתתו גוי-בגוי ועיר בעיר כי-אלהים הממם בכל-צרה:

וכתתו גוי בגוי - דוגמא ויכתום (במדבר י"ד, מ"ה).

(ז) ואתם חזקו ואל-ירפו ידיכם כי יש שָׁכָר לפעלתכם:

ואתם חזקו - לדרוש באלהים.

(ח) {ו} וכשמע אסא הדברים האלה והנבואה עדר הנביא התחזק ויעבר השקוצים מכל-ארץ יהודה ובנימן ומן-הערים אשר לכד מהר אפרים ויחודש את-מזבח י-הוה אשר לפני אולם י-הוה: (ט) ויקבץ את-כל-יהודה ובנימן והגרים עמם מאפרים ומנשה ומשמעון כי-נפלו עליו מישראל לרב בראתם כי-י-הוה א-להיו עמו: (י) {פ} ויקבצו ירושלים בחדש השלישי לשנת חמש-עשרה למלכות אסא: (יא) ויזבחו ל-י-הוה ביום ההוא מן-השלל הביאו בקר שבע מאות וצאן שבעת אלפים:

ויזבחו לי"י ביום ההוא מן השלל הביאו - פתרון ומן השלל שהביאו זבחו בקר שבע מאות וצאן שבעת אלפים ששבו וממנו הביאו כדלמעלה וגם אהלי מקנה הביאו וישבו צאן לרוב וגומר (דברי הימים ב י"ד, י"ד). ד"א נראה לי, ויזבחו לי"י ביום ההוא שנצחו ובאו בשלום בירושלים מן השלל הביאו כלומר מן השלל אשר הביאו הביאו בקר שבע מאות וצאן שבעת אלפים.

(יב) ויבאו בבית לדרוש את-י-הוה א-להי אבותיהם בכל-לבבם ובכל-נפשם: (יג) וכל אשר לא-ידרש ל-י-הוה א-להי-ישראל יומת למן-קטן ועד-גדול למאיש ועד-אשה: (יד) וישבעו ל-י-הוה בקול גדול ובתרועה ובחצצרות ובשופרות: (טו) וישמחו כל-יהודה על-השבועה כי בכל-לבבם נשבעו ובכל-רצונם בקשהו וימצא להם וינח י-הוה להם מסביב: (טז) וגם-מעכה אם אסא המלך הסירה מגבירה אשר-עשתה לאשרה מפלצת ויכרת אסא את-מפלצתה וידק וישרף בגחל קדרון:

וגם מעכה אם אסא המלך הסירה מגבירה - לפי שעשתה לאשרה מפלצת מפליא ליצנותא זכרות עשתה לו לצל' והיתה נבעלת לו.

(יו) וְהַבְּמוֹת לֹא-סָרוּ מִיִּשְׂרָאֵל רַק לְבַב-אַסָּא הָיָה שָׁלֵם כָּל-יָמָיו:

והבמות לא סרו - במות יחיד שהורגלו להקריב עליהם לשמים משחרבה שילה עד שנבנה הבית והיו עונשים עליהם כרת.

(יח) וַיָּבֹא אֶת-קָדְשֵׁי אָבִיו וְקָדְשָׁיו בֵּית הָאֱלֹהִים כֶּסֶף וְזָהָב וְכֵלִים: (יט) וּמַלְחָמָה לֹא הָיְתָה עַד שְׁנַת-שְׁלֹשִׁים וַחֲמִשׁ לְמַלְכוּת אַסָּא:

ומלחמה לא היתה וגו' - תניא בסדר עולם בשנת שלשים ושש למלכות אסא עלה בעשא (דברי הימים ב ט"ז, א') אפשר לומר כן והלא מת כבר בעשא בשנת כ"ו למלכות אסא כדכתיב, בשנת עשרים ושש לאסא מלך אלה בן בעשא (מלכים א ט"ז, ח') אלא מה ת"ל בשנת ל"ו למלך אסא כנגד ל"ו שנים שנתחתן שלמה לבת פרעה שהרי כתב כן במלכים ויברחו שני עבדים לשמעעי (מלכים א ב', ל"ט), עד ויצו המלך את בניהו וילך ויפגע בו (מלכים א ב', מ"ו), וכתב בסמוך ויתחתן שלמה בבת פרעה (מלכים א ג', א'), כלו' מיד אחר אותן ג' שנים ובשנת ד' לקחה והוא מלך מ' שני' נמצא שהיתה עמו ל"ו שנים וכנגדן ל"ו שנים נגזר' גזירה על מלכי ארם להיות שוטנים על ישראל ובאחרונה ליפול ביד בני דוד לכך נאמר בשנת ל"ו למלך אסא ובשנת י"ו למלכותו מעת שנפל זרח הכושי בידו היא שנת ל"ו משמת שלמה ובשנת י"ו לאסא כרתו ברית מלך ישראל ומלך ארם לעלות ולהתגרות באסא וקלקל אסא שנאמר ויוצא אסא כסף וזהב לאמר, כרות ברית ביני ובינך, וישמע בן הדד (דברי הימים ב ט"ז, ב'-ד'). ולא פסקו מלכי ארם מלהיות שוטנים לישראל עד שמת אחז ובשנת ג' לאחז כרתו ברית מלך ישראל ומלך ארם לעלות ולהתגרות באחז ולא הי' זכות באחז שיפלו בידו ונפלו שניהם ביד תגלת פלאסר מלך אשור.

יום שלישי // י"ב אלול

יומא דהילולא להרה"ק רבי שמחה בונים מפשיסחא זי"ע

הומש - שלישי פרשת תבוא

(פרק כ"ו) (טז) {שלישי} {ס} הַיּוֹם הַזֶּה יִי-הוֹה אֱ-לֹהֶיךָ מִצּוֹךְ לַעֲשׂוֹת אֶת-הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים וְשִׁמְרַת וְעֲשִׂית אוֹתָם בְּכָל-לְבַבְךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ:

יומא דרין יי אלהך מפקדך למעבד ית קמיא האלן וית דיניא ותטר ותעביד יתהון בכל לבך ובכל נפשך. היום הזה יי אלהיך מצוך לעשות - בכל יום יהו בעיניך חדשים, כאלו בו ביום ניצטוית עליהם. ושמרת ועשית אותם - בת קול מברכתו, הבאתה ביכורים היום, תשנה לשנה הבאה.

(יז) אֶת-יִי-הוֹה הַאֲמַרְתָּ הַיּוֹם לְהִיזֹת לְךָ לֹא-לֵהִים וּלְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו וּלְשַׁמֵּר חֻקֵּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וּלְשַׁמֵּעַ בְּקוֹלוֹ:

ית יי חטבת יומא דין למתני לך לאלה ולמהך באורחן דתקנן קדמוהי ולמטר קדמוהי ופקודוהי ודינוהי ולקבלא למימריה.

(יז-יח) האמרת, האמירך - לשון תפארת, כמו, יתאמרו כל פעלי און (תהלים צ"ד, ד'). אין להם עד במקרא, ולי נראה שהם לשון המשכה והבדלה: הבדלתו מאלהי הנכר להיות לך לאלהים, והוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגולה. כאשר דבר לך - והייתם לי סגולה מכל העמים (שמות י"ט, ה').

(יח) וַיִּי-הוֹה הַאֲמִירְךָ הַיּוֹם לְהִיזֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה בְּאִשֶּׁר דְּבַר-לְךָ וּלְשַׁמֵּר כָּל-מִצְוֹתָיו:

ויי חטבת יומא דין למתני ליה לעם חביב כמא דמליל לך ולמטר כל פקודוהי.

(יט) וּלְתַתָּךְ עֲלִיזֹן עַל כָּל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתַהֲלָה וּלְשֵׁם וּלְתַפְאֶרֶת וּלְהִיתָךְ עִם-קֹדֶשׁ לִי-הוֹה אֱ-לֹהֶיךָ בְּאִשֶּׁר דְּבַר:

ולמתנה עלאי על כל עממיא דעבד לתושבחה ולשום ולרבו ולמהנה עם קדיש קדם יי אלהך כמא דמליל.

ולהיותך עם קדוש, כאשר דבר - והייתם לי קדושים (ויקרא כ', כ"ו).

אמירה הדדית

"את ה' האמרתי היום להיות לך לאלהים... וה' האמרתי היום להיות לך לעם סגלה". בפירוש המלים "האמרת" "האמרתי" יש הרבה דעות בין המפרשים, ויש אומרים שזה מלשון אמירה: "את ה' האמרת" פירושו שאנחנו, בני ישראל, גורמים לה' לומר. כך מפרש רבי יהודה הלוי (מובא באבן עזרא), "כי עשית הישר [הלכת בדרך הישר] עד שיאמר שהוא יהיה אלהיך".

בכיוון הזה מבואר בחסידות שהמלה "היום" רומזת לראש השנה (לפי דברי הזוהר), והפירוש הוא שהיום - בכל ראש השנה, יום בריאת האדם - אנו בעבודתנו גורמים שה' יאמר שוב "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו".

אם כך, את הפסוק "וה' האמרתי היום" נפרש כרומז לאמירה הראשונה של אדם הראשון. לפי חז"ל, לאחר שאדם נברא הוא אמר לכל הברואים "באו נשתחוה ונכרעה נכרעה לפני ה' עשנו". האור הישר הוא אמירת ה' "נעשה אדם" והאור החוזר מן האדם הוא "באו נשתחוה".

תהלים - פרקים ס"ו-ס"ח, ל"ד-ל"ו**תניא - אגרת הקדש י"ג**

יג מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'. הנה בכלל עובדי ה' יש ב' בחי' ומדרגות חלוקות מצד שורש נשמתם למעלה מבחי' ימין ושמאל דהיינו שבחי' שמאל היא מדת הצמצום וההסתר בעבודת ה' כמ"ש והצנע לכת כו' במסתרים תבכה כו' כל העוסק בתורה בסתר כו'. והנה ממדה זו נמשכה ג"כ בחי' הצמצום והגבול בעבודת ה' כמו בצדקה להיות נידון בהשג יד והמבזבז אל יבזבו יותר מחומש וכה"ג בת"ת ושאר מצות די לו שיוצא י"ח מחיוב מפורש שחייבתו התורה בפ' לקבוע עתים כו'. אך בחי' ימין היא מדת החסד וההתפשטות בעבודת ה' בהתרחבות בלי צמצום והסתר כלל כמ"ש ואתהלכה ברחבה כו' וממנה נמשך ג"כ מ"ש רז"ל זרוק מרה בתלמידים כו' (צ"ע). ונראה שצ"ל קודם אך בחי' ימין כו' וגם בלי צמצום וגבול כלל ואין מעצור לרוח נדבתו בין בצדקה ובין בת"ת ושאר מצות ולא די לו לצאת י"ח בלבד אלא עד בלי די כו'.

לוח היום-יום**י"ב אלול**

המשך הגדול הידוע בשם "בשעה שהקדימו, תער"ב" התחיל אבי אדמו"ר לאמרו יום א' דחג השבועות תער"ב בליובאוויטש, וסיימו שבת פרשת וירא תרע"ו ברוסטוב,

במאמר המתחיל "וה' אמר המכסה אני מאברהם". ובו קמ"ד מאמרים. ויש בכתובים חלק שני שלא אמרו, ולא נחלק למאמרים.

נ"ך יומי - דברי הימים - ב פרק ט"ז

(א) {פ} בשנת שלשים ושיש למלכות אסא עלה בעשא מלך-ישראל על-יהודה ויבן את-הרמה לבלתי תת יוצא וכא לאסא מלך יהודה: (ב) ויצא אסא כסף וזהב מאצרות בית י-הוה ובית המלך וישלח אל-בן-הדר מלך ארם היושב בדרמשק לאמר:

בדרמשק - ובמלכים כתיב דמשק ובפסוק אחר דומשק (מלכים ב ט"ז, י'), וכולן א' היה, ודוגמא שוט שבט שרביט.

(ג) ברית ביני ובינך ובין אבי ובין אביך הנה שלחתי לך כסף וזהב לך הפר בריתך את-בעשא מלך ישראל ויעלה מעלי: (ד) וישמע בן-הדר אל-המלך אסא וישלח את-שרי החילים אשר-לו אל-ערי ישראל ויבן את-עיון ואת-רן ואת אבל מים ואת כל-מסכנות ערי נפתלי: (ה) ויהי כשמע בעשא ויחדל מבנות את-הרמה וישבת את-מלאכתו: (ו) {ס} ואסא המלך לקח את-כל-יהודה וישאו את-אבני הרמה ואת-עציה אשר בנה בעשא ויבן בהם את-גבע ואת-המצפה: (ז) {ס} ובעת ההיא בא חנני הראה אל-אסא מלך יהודה ויאמר אליו בהשענך על-מלך ארם ולא נשענת על-י-הוה א-להיך על-כן נמלט חיל מלך-ארם מינך:

על כן נמלט - שלא יכולת לו למה שלא בטחת בהקב"ה כי אם בטחת בהקב"ה כשנשבעו וכתרו ברית יחד מלך ישראל ומלך ארם עליך כאשר בטחת בו כשבאו עליך הכושים לא נמלטו מידך והיית נוצח לכולם אף לא היית מאבד ממונך שנתת לו כדי להפר בריתו עם בעשא ועתה שלא בטחת בהקב"ה אבדת ממונך וגם מלך ארם נמלט מידך.

(ח) הלא הושיים והלובים היו לחיל | לרוב לרכב ולפרשים להרבה מאד ובהשענך על-י-הוה נתנם בידך: (ט) כי י-הוה עיניו משטמות בכל-הארץ להתחזק עם-לבבם שלם אליו נסבלת על-זאת כי מעתה יש עמך מלחמות: (י) ויכעס אסא אל-הראה ויתנהו בית המהפכת כי-בועף עמו על-זאת וירצין אסא מן-העם בעת ההיא:

בית המהפכת - בית הסוהר שעשוי מלאכת המהפכת גוועלכ"ט בלשון אשכנז.

(יא) והנה דברי אסא הראשונים והאחרונים הנם כתובים על-ספר המלכים ליהודה וישראל: (יב) ויחלא אסא בשנת שלשים ותשע

לְמַלְכוּתוֹ בְּרַגְלָיו עַד-לְמַעְלָה חָלָיו וְגַם-בְּחָלָיו לֹא-דָרַשׁ אֶת-יְהוָה כִּי
בְּרַפָּאִים:

עד למעלה חליו - נפח שברגליו עלה מכף רגלו עד קדקדו.

(יג) וַיִּשְׁכַּב אֲסָא עַם-אַבְתָּיו וַיָּמָת בַּשָּׁנָת אַרְבָּעִים וְאַחַת לְמָלְכוֹ: (יד)
וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּקִבְרֹתָיו אֲשֶׁר כָּרָה-לוֹ בְּעִיר דָּוִיד וַיִּשְׁכְּבוּהוּ בַּמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר מָלֵא
בְּשָׁמִים וְזָנִים מְרַקְחִים בְּמִרְקָחַת מַעֲשֵׂה וַיִּשְׂרְפוּ-לוֹ שָׂרְפָה גְדוּלָּה עַד-
לְמָאֵד:

וזנים - מיני בשמים הם והבשמים היו מרוקחים במרקחה מעשה רוקח מרקחת
וזה פתרון מרוקחים במעשה רוקח. וישרפו לו שרפה גדולה - שרפו לו בשמים
טובי' לאפר ואותו אפר יזורו עליו ויש מפרשין כמו ששורפין על המלכים ומהו
שורפין וכו' ועוקרין על המלכים.

יום רביעי // י"ג אלול

הומש - רביעי פרשת תבוא

(פרק כ"ז) (א) {ורביעי} {פ} וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הָעָם לֵאמֹר שָׁמַר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם:

וּפְקִיד מֹשֶׁה וְסָבִי יִשְׂרָאֵל ית עָמָא לְמִימַר טְרוּ ית כָּל תַּפְקִידָתָא דְאַנָּא מִפְּקִיד יתְכוּן יוֹמָא דִּין.

שמר את כל המצוה - לשון הווה, גרדנץ בלעז.

(ב) וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְהִקְמַתָּ לָךְ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשִׁדְתָּ אֹתָם בְּשִׁיר:

וְהִי בְיוֹמָא דְתַעֲבְרוּן ית יַרְדֵּנָא לְאַרְעָא דִּין אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ וְתַקִּים לָךְ אֲבָנִין רַבִּרָבִין וְתַסִּיד וְתַהוֹן בְּסִידָא.

והקמת לך - בירדן. ואחר כך תוציאו משם אחרות ותבנו מהם מזבח בהר עיבל.

נמצאת אתה אומר שלשה מיני אבנים היו, שנים עשר בירדן, (וכנגדן בגלגל),

וכנגדן בהר עיבל, [וקיפלום והביאום לגלגל במלון], כדאיתה במסכת סוטה.

(ג) וְכָתַבְתָּ עָלֵיהֶן אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֶבְרֶךָ לְמַעַן אֲשֶׁר תָּבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדִבֵּשׁ בָּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי־אַבְרָהָם לָךְ:

וְתַכְתּוּב עָלֵיהֶן ית כָּל פְּתֻגְמֵי אוֹרִיתָא דְהָא בְּמַעֲבְרָךְ בְּדִיל דְתִיעוּל לְאַרְעָא דִּין אֱלֹהֶיךָ יְהִיב לָךְ אֶרֶע עֲבָרָא חֶלֶב וְדִבֵּשׁ כְּמָא דְמַלִּיל יי אֱלֹהָא דְאַבְרָהָם לָךְ.

(ד) וְהָיָה בְּעֶבְרֶכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן תִּקְיֹמוּ אֶת־הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהַר עֵיבֶל וְשִׁדְתָּ אוֹתָם בְּשִׁיר:

וְהִי בְּמַעֲבְרָכוֹן ית יַרְדֵּנָא תִקְיֹמוּן ית אֲבָנֵי הָאֵלִין דְאַנָּא מִפְּקִיד יתְכוּן יוֹמָא דִּין בְּטוֹרָא דְעֵיבֶל וְתַסִּיד וְתַהוֹן בְּסִידָא.

(ה) וּבִנְיַת שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִזְבֵּחַ אֲבָנִים לֹא־תִנֶּיף עָלֵיהֶם בְּרוֹזל:

וְתַבְנִי תַמָּן מִדְּבַח קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ מִדְּבַח אֲבָנִין לֹא תִרִים עָלֵיהֶן בְּרוֹזָא.

(ו) אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶנָּה אֶת־מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָעֲלִיתָ עָלָיו עֹלֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ:

אֲבָנִין שְׁלֵמִין תַּבְנִי ית מִדְּבַח דִּין אֱלֹהֶיךָ וְתַסִּיק עָלוּהִי עָלוּן קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ.

(ז) וְזָבַחַת שְׁלָמִים וְאַכְלַתָּ שָׁם וְשִׂמַּחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

וְתַכּוּס נְכַסַּת קוֹדֶשִׁין וְתִיכּוּל תַּמָּן וְתַחֲדֵי קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ.

(ח) וְכָתַבְתָּ עַל־הָאֲבָנִים אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בָּאֵר הַיֵּטֵב:

וְתַכְתּוּב עַל אֲבָנֵי ית כָּל פְּתֻגְמֵי אוֹרִיתָא דְהָא פְּרִישׁ יָאוּת.

באר היטב - בערבות מואב אתיא באר באר, בשבעים לשון.

(ט) {וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל כָּל-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִסְכַּת | וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נְהִייתָ לָעַם לִי-הוּא אֱלֹהֶיךָ:

ומליל מושה וכהנניא ליואי עם כל ישראל למימר אצית ושמע ישראל יומא הדין הויתא לעם קדם יי אלהיך.

הסכת - כתרגומו. היום הזה נהיית לעם - בכל יום יהו בעיניך כאילו היום באת עמו בברית.

(י) וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְיָ-הוֹיָה אֱלֹהֶיךָ וַעֲשִׂיתָ אֶת-מִצְוֹתָיו וְאֶת-חֻקָּיו אֲשֶׁר אֶנְכִּי מִצְוֶה הַיּוֹם:

ותקביל למימרא דיי אלהיך ותעביר ית פקודותי וית קימוהי דאנא מפקיד לך יומא דין.

שמחה פורצת גדר

"וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן... וְהִקְמַתְּ לָךְ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשַׁדְתָּ אֹתָם בְּשִׂיד. וְכָתַבְתָּ עָלֵיהֶן אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֵבְרָה... וְהָיָה בְּעֵבְרָכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן תְּקִימוּ אֶת הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶנְכִּי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהַר עֵיבֵל וְשַׁדְתָּ אוֹתָם בְּשִׂיד. וּבְנִיתָ שָׁם מִזְבֵּחַ... וְהַעֲלִיתָ עָלָיו עֹלֹת... וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאִכְלָתָ שָׁם וְשִׁמַּחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ. וְכָתַבְתָּ עַל הָאֲבָנִים אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיֵּטֵב".

בהמשך מובא הציווי על הברכות והקללות, הברכה נאמרת כלפי הר גריזים והקללה נאמרת כלפי הר עיבל. והנה דווקא ב"הר הקללה" מתקיים מעמד מיוחד של כתיבת התורה והקמת מזבח, "וְשִׁמַּחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ" - ממש "הר השמחה"!

הקללות בהר עיבל הן בבחינת "ארץ ישראל נקנית בייסורים" - אלו קללות שבתוכן חבויה ברכה גדולה. אדרבה, דווקא בתוך הקללה חבויה ברכה גדולה יותר מהברכות הגלויות בתורה, דרגה גבוהה של טוב נסתר שקשה לקלוט אותו ולכן הוא מופיע בתחילה כדין וייסורים. בסופו של דבר, "שמחה פורצת גדר" - השמחה בהר עיבל פורצת את המגבלה של עולם הטבע ומאפשרת לו לקלוט את הברכה הגנוזה בתוך הקללה.

תהלים - פרקים ס"ט-ע"א, ל"ז-ל"ט

תניא - אגרת הקדש י"ג

והנה כל איש ישראל צ"ל כלול מב' בחי' אלו ואין לך דבר שאין לו מקום ולכן מצינו כמה דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ללמדנו שאף ב"ש ששרש נשמתם מבחי' שמאל העליון ולכן היו דנין להחמיר תמיד בכל איסורי התורה. וב"ה שהיו מבחי' ימין העליון היו מלמדין זכות להקל ולהתיר איסורי ב"ש שיהיו מותרים מאיסורם ויוכלו לעלות למעלה אעפ"כ בכמה דברים היו ב"ש מקילין

מפני התכללות שרש נשמתם שהוא כלול גם מימין וכן שורש נשמת ב"ה כלול גם משמאל כידוע דרך ומדות קדש העליון דלית תמן קיצוץ ופירוד ח"ו וכל המדות כלולות זו מזו. ולכן הם מיוחדות זו בזו כידוע ל"ח וכדכתיב באברהם שהוא מדת החסד והאהבה עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ע"י שלבש מדת הגבורה ויעקוד את יצחק בנו ויקח את המאכלת כו'. ומה שאמר הכתוב אברהם אוהבי ופחד יצחק הנה ההפרש וההבדל הזה הוא בבחי' גילוי והעלם שבמדת יצחק הפחד הוא בבחי' גילוי והאהבה מסותרת בבחי' העלם והסתור וההיפך במדת א"א ע"ה

לוח היום-יום

י"ג אלול

החסיד ר' הענדיל סיפר, ידוע היה לכל החסידים, אשר ביחידות הראשונה היתה העברת הערלה, וואס ניט וואס, פון ערלת הלב איז מען גלייך פטור געווארען (= מה שלא יהיה, מערלת הלב התפטרו מיד).

נ"ך יומי - דברי הימים ב פרק י"ז

(א) {פ} וַיִּמְלֹךְ יְהוֹשָׁפָט בְּנוֹ תַחְתָּיו וַיִּתְחַזֵּק עַל-יִשְׂרָאֵל: (ב) וַיִּתֵּן-חֵיל בְּכָל-עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת וַיִּתֵּן נָצִיבִים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבְעָרֵי אֶפְרַיִם אֲשֶׁר לְכַד אָסָא אָבִיו: (ג) וַיְהִי יְ-הוָה עִם-יְהוֹשָׁפָט כִּי הָלַךְ בְּדַרְכֵי דָוִיד אָבִיו הָרָאשִׁים וְלֹא דָרַשׁ לְבַעָלִים:

בדרכי דוד אביו הראשנים - ולא האחרונים שפשע במעשה בת שבע וגם הסית אותו שטן למנות את ישראל (דברי הימים א כ"א, א') ועיקר ויש מפרשים ראשונים ראש לשלמה ורחבעם שלמה נשיו הטו לבבו (מלכים א י"א, ד') באחרית ימיו ובנה במה לכמוש תועבת מואב ולמולך שקוץ בני עמון (מלכים א י"א, ז'), ורחבעם כתיב, ויהי כהכין מלכות רחבעם וכחזקתו עזב את תורת י"י (דברי הימים ב י"ב, א') ולא כאביה שכתוב בו במלכים ולא היה לבו שלם עם י"י אלהיו (מלכים א ט"ו, ג'), ולא כאסא שלא נשען בי"י אלא כדוד אביו שלא היה לו אלא לב אחד לאביו שבשמים. ולא דרש לבעלים - כמעשה ישראל שבימיו כי אחאב היה בימיו שעבד את הבעלים הוא וישראל שבימיו.

(ד) כִּי לֹא-לֹהִי אָבִיו דָּרַשׁ וּבְמַצוֹתָיו הָלַךְ וְלֹא כְּמַעֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל: (ה) וַיִּכֶן יְ-הוָה אֶת-הַמַּמְלָכָה בְּיָדוֹ וַיִּתְּנוּ כָל-יְהוּדָה מִנְחָה לְיְהוֹשָׁפָט וַיְהִי-לוֹ עֵשֶׂר וּכְבוֹד לָרֹב: (ו) וַיִּגְבֹּה לְבוֹ בְּדַרְכֵי יְ-הוָה וְעוֹד הִסִּיר אֶת-הַבָּמֹת וְאֶת-הָאֲשֵׁרִים מִיְּהוּדָה:

ויגבה לבו בדרכי י"י - גבה לבו בדבר זה שלא הלך כי אם בדרכי י"י דוגמא אשר נשא לבן אתנה בחכמה (שמות ל"ה, כ"ו).

(ז) {פ} וּבְשֵׁנֶת שָׁלוֹשׁ לְמַלְכוֹ שָׁלַח לְשָׂרָיו לְבֶן-חֵיל וּלְעֹבְדֶיהָ וּלְזֹכְרֶיהָ וּלְנִתְנָאֵל וּלְמִיכָיָהוּ לְלַמֵּד בְּעָרֵי יְהוּדָה:

שלח לשריו לבן חיל - כך היה שמו ויש מפרשים שלח לשריו כל שר בן חיל וקשיא לי א"כ לא היה לומר אלא לעובדיה אלא ממה שאמר ולעובדיה מכלל לבן חיל שם אדם הוא. ללמד בערי יהודה - תורה ולהורות בני ישראל.

(ח) וְעִמָּהֶם הַלְוִיִּם שִׁמְעִיָּהוּ וְנִתְנִיָּהוּ וְזִבְדִּיָּהוּ וְעִשָּׂהָאֵל [וְשִׁמְיָרְמֹות] (ושמרימות) וַיְהִינֶתָן וַאֲדֹנֵיהוּ וְטוֹבִיָּהוּ וְטוֹב אֲדוֹנֵיהַ הַלְוִיִּם וְעִמָּהֶם אֲלִישָׁמַע וַיְהוּרֶם הַכֹּהֲנִים:

ועמהם - מן הלויים שמעיהו ונתניהו וגומר. ועמהם אלישמע ויהורם הכהנים - כי על הכהנים והלויים ללמד ולהורות כדכתיב, ככל אשר יורו אתכם הכהנים (דברים כ"ד, ח') והלויים והשרים הלכו עמהם לפי שלא ימרו את פיהם ולהכריחם לשמוע להם ולשמור לעשות כמצות השופטים דוגמת שופטים ושוטרים תתן לך (דברים ט"ז, ח'), שופטים לשפוט את העם ושוטרים להכריחם ולעשות צווי השופטים.

(ט) וַיִּלְמְדוּ בִיהוּדָה וְעִמָּהֶם סֵפֶר תּוֹרַת יְיָ הוּא וַיִּסְבּוּ בְּכָל-עָרֵי יְהוּדָה וַיִּלְמְדוּ בָעָם: (י) וַיְהִי פָּחַד יְיָ הוּא עַל כָּל-מַמְלָכוֹת הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר סְבִיבוֹת יְהוּדָה וְלֹא נִלְחְמוּ עִם-יְהוֹשָׁפָט:

ויהי פחד י"י על כל ממלכות הארצות - בזכות שלמדו תורה.

(יא) וּמִן-פְּלִשְׁתִּים מִבְּיָאִים לַיהוֹשָׁפָט מִנְחָה וְכֶסֶף מִשָּׂא גַם הָעֲרֵבִיאִים מִבְּיָאִים לוֹ צֶאֱן אֵילִים שְׁבַעַת אֶלְפִים וְשִׁבְעַת מֵאוֹת וּתְיִשִׁים שְׁבַעַת אֶלְפִים וְשִׁבְעַת מֵאוֹת:

וכסף משא - משאות של כסף דוגמא היו נשואותיכם עמוסות משא (ישעיהו מ"ו, א').

(יב) {פ} וַיְהִי יְהוֹשָׁפָט הֵלֶךְ וְגִדְלָה עֶרֶךְ-לְמַעְלָה וַיֵּבֶן בִּיהוּדָה בִּירְנִיּוֹת וְעָרֵי מִסְכְּנוֹת:

ויהי יהושפט הולך וגדל - שלשה שנא' כלשון זה יצחק שמואל יהושפט אבל משה דוד מרדכי נאמר בהם וגדול אבל יצחק שמואל יהושפט כתוב בהם וגדל שאין נכון לומר וגדול, בשמואל כתיב ויגדל הנער שמואל עם י"י (שמואל א ב', כ"א) וח"ו לומר גדול עם י"י וכאן כמו כן גדל עד למעלה לכן לא הגון לומר גדול וכן ביצחק. בירניות - מגזרות בירה מגדלים גדולים לחוזק. וערי מסכנות - ערי אוצרות לתת בהם תבואה ויין ודגן.

(יג) וּמְלָאכָה רַבָּה הָיָה לוֹ בְּעָרֵי יְהוּדָה וְאֲנָשֵׁי מְלָחְמָה גְּבוּרֵי חֵיל בִּירוּשָׁלַם: (יד) וְאֵלֶּה פְקָדֹתָם לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם לַיהוּדָה שָׂרֵי אֶלְפִים {ס}

עֲדָנָה הַיָּשָׁר וְעַמּוֹ גְּבוּרֵי חַיִּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף: (טו) {ס} וְעַל-יָדוֹ יְהוֹחָנָן
הַיָּשָׁר וְעַמּוֹ מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף: (טז) {ס} וְעַל-יָדוֹ עֲמַסְיָה בֶן-זְכָרְיָ
הַמִּתְנַדֵּב לִי-הוּא וְעַמּוֹ מֵאוֹת אֶלֶף גְּבוּרֵי חַיִּל:

ועל ידו - אצלו דוגמא חלקת יואב על ידי (שמואל ב י"ד, ל'). המתנדב לי"י -
דוגמא המתנדבים בעם ברכו י"י (שופטים ה', ט').

(יז) {ס} וּמִן-בְּנֵימִן גְּבוּרֵי חַיִּל אֶלֶיָּדָע וְעַמּוֹ נִשְׁקִי-קִשֶׁת וּמִן מֵאוֹת אֶלֶף:
(יח) {ס} וְעַל-יָדוֹ יְהוֹזָבָד וְעַמּוֹ מֵאָה-וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף חֲלוּצֵי צָבָא: (יט) {ס}
אֱלֹהֵי הַמִּשְׁרָתִים אֶת-הַמֶּלֶךְ מְלֹכֵי אֲשֶׁר-נָתַן הַמֶּלֶךְ בְּעַרְי הַמִּבְצָר בְּכָל-
יְהוּדָה:

יום חמישי // י"ד אלול

הומש - המישי פרשת תבוא

(פרק כ"ז) (יא) {חמישי} {ס} וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר:

וּפָקִיד מֹשֶׁה יָת עָמָא בְיוֹמָא הַהוּא לְמִימַר.

(יב) אֱלֹהֵי יַעֲמֹדוּ לְבָרֶךְ אֶת־הָעָם עַל־הֵר גְּרִזִּים בְּעֶבְרָכֶם אֶת־הִירֵהָן שְׁמַעוֹן וְלֹוֹי וַיהוּדָה וַיִּשְׁשָׁכֶר וַיֹּסֶף וּבְנֵימָן:

אַלְיִן יְקוֹמוֹן לְבָרְכָא יָת עָמָא עַל טוֹרָא דְגְרִיזִין בְּמַעֲבָרְכוֹן יָת יִרְדְּנָא שְׁמַעוֹן וְלֹוֹי וַיהוּדָה וַיִּשְׁשָׁכֶר וַיֹּסֶף וּבְנֵימָן.

לברך את העם - כדאיתה במסכת סוטה (משנה סוטה ז', ה'), ששה שבטים עלו לראש הר גריזים, וששה לראש הר עיבל, והכהנים והלויים והאaron למטה באמצע. הפכו לויים פניהם כלפי הר גריזים, ופתחו בברכה: ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה, ואילו ואילו עונין אמן. חזרו והפכו פניהם כלפי הר עיבל, ופתחו בקללה: ארור האיש אשר יעשה וגומ' (דברים כ"ז, ט"ו), ואילו ואילו עונין אמן. חזרו והפכו פניהם כלפי הר גריזים, ואמרו: ברוך אשר אינו מקלה וגומ', וחוזרים והופכים פניהם כלפי הר עיבל, ואומרים: ארור מקלה, וכן עד: אשר לא יקים.

(יג) וְאֱלֹהֵי יַעֲמֹדוּ עַל־הַקָּלָלָה בְּהֵר עֵיבֵל רְאוּבֵן גָּד וְאִשֶּׁר וְזַבּוּלֹן הֵן וְנַפְתָּלִי:

וְאַלְיִן יְקוֹמוֹן עַל לְוִיטָא בְּטוֹרָא דְעֵיבֵל רְאוּבֵן גָּד וְאִשֶּׁר וְזַבּוּלֹן הֵן וְנַפְתָּלִי.

(יד) וַעֲנֵנוּ הַלְלוּם וְאָמְרוּ אֶל־כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רֶם:

וְנִתְיָבוֹן לְוִיטָא וַיִּמְרוֹן לְכָל אָנָּשׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רֶם.

(טו) {ס} אָרְוֹר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסֵּכָה תוֹעֵבַת יְיָ הִזָּה מַעֲשֵׂה יָדֵי חָרָשׁ וְשֵׁם בְּסֶתֶר וַעֲנֵנוּ כָל־הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן:

לִיט גּוֹבְרָא דְעֵבִיד צִילָם וּמִתְבָּא מִרְחָק קָדָם יי עוֹבֵד יְדֵי אוֹמְנָא וַיִּשְׁוִי בְּסִתְרָא וְנִתְיָבוֹן כָּל עָמָא וַיִּמְרוֹן אָמֵן.

(טז) {ס} אָרְוֹר מִקְלָה אָבִיו וְאָמֹו וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

לִיט דִּיקְלִי אָבוּהִי וְאָמִיָּה וַיִּמַּר כָּל עָמָא אָמֵן.

מקלה - מזלזל, לשון, ונקלה אחיך (דברים כ"ה, ג').

(יז) {ס} אָרְוֹר מְסִיג גָּבוּל רַעְהוּ וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

לִיט דִּישְׁנֵי תְחוּמָא דְחִבְרִיָּה וַיִּמַּר כָּל עָמָא אָמֵן.

מסיג גבול - מחזירו לאחוריו וגונב את הקרקע, לשון, והוסג אחור (ישעיהו נ"ט,

י"ד).

(יח) {ס} אָרְוֹר מַשְׁגָּה עוֹר בְּדָרְךְ וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

לִיט דִּישְׁנֵי עוֹרָא בְּאוֹרְחָא וַיִּמַּר כָּל עָמָא אָמֵן.

משגה עור - הסומא בדבר, ומשיאו עצה רעה.

(יט) {ם} אָרוֹר מַטָּה מִשְׁפָּט גֵּר־יְתוֹם וְאַלְמָנָה וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

לִיט דִּינצְלִי דִין גֵּיזֵר יִתֵּם וְאַרְמָלָא וְיִימֵר כָּל עָמָא אָמֵן.

(כ) אָרוֹר שֹׁכֵב עִם־אִשָּׁת אָבִיו כִּי גָלָה בְּנֶגֶף אָבִיו וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

לִיט דִּישְׁכּוּב עִם אִתָּת אַבּוּהִי אָרִי גְלִי בְּנֶפֶא דְאַבּוּהִי וְיִימֵר כָּל עָמָא אָמֵן.

(כא) {ם} אָרוֹר שֹׁכֵב עִם־כָּל־בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

לִיט דִּישְׁכּוּב עִם כָּל בְּעִירָא וְיִימֵר כָּל עָמָא אָמֵן.

(כב) {ם} אָרוֹר שֹׁכֵב עִם־אָחִיתוֹ בֵּת־אָבִיו אוֹ בֵּת־אִמּוֹ וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

לִיט דִּישְׁכּוּב עִם אָחִיתָהּ בֵּת אַבּוּהִי אוֹ בֵּת אִמִּיהָ וְיִימֵר כָּל עָמָא אָמֵן.

(כג) {ם} אָרוֹר שֹׁכֵב עִם־חֲתָנָתוֹ וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

לִיט דִּישְׁכּוּב עִם חֲתָתָהּ וְיִימֵר כָּל עָמָא אָמֵן.

(כד) {ם} אָרוֹר מַכֶּה רַעְהוּ בַּסֶּתֶר וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

לִיט דִּימַחֵי חֲבָרִיהַּ בַּסֶּתֶרָא וְיִימֵר כָּל עָמָא אָמֵן.

מכה רעהו בסתר - על לשון הרע הוא אומר. ראיתי ביסודו של ר' משה הדרשן,

אחד עשר ארורים יש כאן כנגד קבלת אחד עשר שבטים. וכנגד שמעון לא כתב

ארור, לפי שלא היה בלבו של משה לברכו לפני מותו כשבירך שאר השבטים,

לא רצה לקללו.

(כה) {ם} אָרוֹר לֶקַח שׁוֹחַד לְהַכּוֹת נַפְשׁ דָּם נָקִי וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

לִיט דִּיקַבִּיל שׁוֹחַדָא לְמַקְטֵל נַפְשׁ דָּם זָכַאי וְיִימֵר כָּל עָמָא אָמֵן.

(כו) {ם} אָרוֹר אֲשֶׁר לֹא־יָקִים אֶת־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה־הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם

וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

לִיט דִּלֹּא יָקִים יֵת פִּתְגָמֵי אוֹרִיתָא הָדָא לְמַעַבְד יְתַהוֹן וְיִימֵר כָּל עָמָא אָמֵן.

אשר לא יקים - כאן כלל כל התורה, וקיבלוה עליהם באלה ובשבועה.

(פרק כ"ח) (א) {פ} וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ בְּקוֹל יְיָ־הוֹיָה אֶל־לִהְיוֹת לְשִׁמְרָא

לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֶנְכִי מְצַוְהָ הַיּוֹם וּנְתַנֶּה יְיָ־הוֹיָה אֶל־לִהְיוֹת־

עֲלֵינוּ עַל כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ:

וְיִהִי אִם קַבֵּלָא תְקַבֵּיל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֵךְ לְמַטְר לְמַעַבְד יֵת כָּל פְּקוּדוֹתֵי דְאַנָּא מִפְּקִיד לָךְ יוֹמָא דִּין וְיִתְנֶנָּה דִּי אֱלֹהֵךְ

עֲלָא עַל כָּל עַמְמֵי אָרְעָא.

(ב) וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁינָהּ כִּי תִשְׁמָע בְּקוֹל יְיָ־הוֹיָה אֶל־

לִהְיוֹת:

וְיִיתוּן עֲלֶךְ כָּל בְּרַכְתָּא הָאֵלִין וְיִדְבְּקוּנָה אָרִי תְקַבֵּיל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֵךְ.

(ג) בָּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר וּבְכָרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה:

בָּרִיךְ אַתָּה בְּקִרְתָּא וּבְרִיךְ אַתָּה בְּחַקְלָא.

(ד) בְּרוּךְ פְּרִי-בִטְנָהּ וּפְרִי אֲדָמָתָהּ וּפְרִי בְהֶמְתָּהּ שֶׁגֵּר אֶלְפִיד וְעִשְׁתָּרוֹת צֵאָנָהּ:

בריה ולדא דמעה ואבא דארעה ונלדא דבעירא בקרי תורה ועררי ענה.

שגר אלפיד - וולדות בקרך, שהבהמה משגרת ממעיה. עשתרת צאנך - כתרגומו. ורבותינו אמרו (בבלי חולין פ"ד:), למה נקרא שמו עשתרות? שמעשרות בעליהן ומחזיקות אותן, כעשתרות הללו שהן סלעים חזקים.

(ה) בְּרוּךְ טִנְאָךְ וּמִשְׁאֲרֶתָּהּ:

בריה סלך ואציתא.

ברוך טנאך - פירותיך. דבר אחר, טנאך - דבר לח שאתה מסנן בסלים. משארותך - יבש שנשאר בכלי ואינו זב.

(ו) בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתָּךְ:

בריה אתי במיעלך ובריה אתי במפקך.

ברוך אתה בבואך, ובצאתך - שתהא יציאתך מן העולם בלא חטא, כביאתך לעולם.

הד הרים

"אלה יעמדו לברך את העם על הר גרזים בעברכם את הירדן שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן. ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל ראובן גד ואשר וזבולן דן ונפתלי. וענו הלוים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם. ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה... וענו כל העם ואמרו אמן". למעשה, הסדר היה שתחילה אומרים 'ברוך' וכולם אומרים 'אמן', ושוב אומרים 'ארור' וכולם אומרים 'אמן', וכך שתיים עשרה פעמים". זהו מעמד מיוחד של מקהלה אדירה: אלפי לויים מתחילים בקול רם, ומיליונים עונים אחריהם שוב ושוב. המקום בין ההרים מהווה אולם קונצרטים ענק (עם אקוסטיקה מעולה), כאשר ההרים מחזירים בהד את כל מה שנאמר, "הד הרים" מהדהד.

סוד ה'אמן', שנלמד מפרשה זו, הוא להוות מעין הד של הברכה (וגם של הקללה, שבתוכה מתחבאת ברכה). הברכה היא השפעה מלמעלה למטה, "אור ישר" למציאות התחתונה מתוך מקור הברכה (לברך כמו להבריק, לכופף כדי להשפיע). ועניית ה'אמן' היא "אור חוזר", בחזרה מהשומע, מתוך אמונה שלמה (אמן מלשון אמונה). "גדול העונה אמן יותר מן המברך", כי ההד החוזר מגיע למקום עמוק יותר ממקור הברכה הגלוי.

מעמד הברית בשכם, בין גריזים ועיבל, ממשיך להדהד עד היום. הקולות הרועמים של ברכות וקללות ואמן נשמעים בנשמה שלנו המתעוררת לתשובה.

תהלים - פרקים ע"ב-ע"ו, מ'-מ"ב

תניא - אגרת הקדש י"ג

וזהו שאמר דהע"ה מה רב טובך וגו' כלומר שמדת הטוב והחסד אשר היא בבחינת העלם והסתור אצל כל מי ששורש נשמתו מבחי' שמאל הנק' בשם יראיך כמדת ב"ש. הנה אף שהוא טוב הגנוז וצפון אעפ"כ הוא רב וגדול מאד כמו מדת הגדולה והחסד ממש שמבחי' ימין ושתיהן הן מבחי' גילוי בלי גבול ומדה ושיעור. וז"ש מה רב טובך כלומר בלי גבול ומדה בין הטוב אשר צפנת ליראיך ובין אשר פעלת לחוסים כך שהם בעלי הבטחון שמבחי' ימין וחסדם וטובם הוא ג"כ בבחי' גילוי והתפשטות נגד בני אדם ולא בבחינת צמצום והסתור כלל. (ומ"ש ליראיך ולא ביראיך היינו משום שכל מה שהוא בבחינת העלם בכל נשמה הנה בחי' זו אינה מלובשת תוך הגוף כמוחו ולכו אלא הוא בבחינת מקיף מלמעלה ומשם היא מאירה למוחו ולכו לעתים הצריכים להתעוררות בחי' זו שתתעורר ותאיר למוחו ולכו כדי לבא לידי מעשה בפועל ממש). ואמר ע"כ אשר רב טוב לבית ישראל הצפון והגלוי הוא בבחי' בלי גבול ומדה לפי ערך נפשותם המלובשת בגוף לכן גם אתה ה' תתנהג עמהם במדת חסדך הגדול בלי גבול ותכלית הנק' רב חסד. דאית חסד ואית חסד. אית חסד עולם שיש כנגדו ולעומתו מדה"ד ח"ו למעט ולצמצם חסדו וטובו. אבל חסד עליון הנק' רב חסד אין כנגדו מדה"ד למעט ולצמצם רוב חסדו מלהתפשט בלי גבול ותכלית כי הוא נמשך מבחי' סוכ"ע וטמירא דכל טמירין הנק' כתר עליון וז"ש תסתירם בסתר פניך וגו' תצפנם בסוכה וגו'.

לוח היום-יום

י"ד אלול

מהוראות אבי אדמו"ר, להנזר ממלחמת תנופה עד קצה האחרון, לא מפני שאין לנו במה לנצח או מפני מורך לב, אלא מפני שאת כל כוחותינו עלינו להקדיש אך ורק לחיזוק בנינינו, בנין התורה והמצות בקדושה ובטהרה. ועל זה עלינו למסור את נפשותינו במסירת נפש בפועל ולא רק בכח.

נ"ך יומי - דברי-הימים ב פרק י"ה

(א) {פ} וַיְהִי לַיהוֹשֻׁפֹּט עֶשֶׂר וּכְבוֹד לָרֹב וַיִּתְּחַתֵּן לְאַחָאָב: (ב) וַיֵּרֶד לִקְצֵי שָׁנִים אֶל-אַחָאָב לְשִׁמְרוֹן וַיִּזְבַּח-לוֹ אַחָאָב צֹאן וּבָקָר לָרֹב וְלַעֲם אֲשֶׁר עִמּוֹ וַיְסִיתָהוּ לַעֲלֹת אֶל-רָמֹת גִּלְעָד:

וירד לקץ שנים - ובמלכים כתיב ויהי בשנה השלישית וירד יהושפט וגומר (מלכים א כ"ב, ב'), בשנה השלישית מששלח את בן הדד. ויסיתהו לעלות אל רמת גלעד - כמו שכתוב שם בספר מלכים הידעתם כי לנו רמות גלעד (מלכים א כ"ב, ג') כי כשהציב יעקב אבניו שם את הגל (בראשית ל"א, נ"ב) וקרא לו

גלעד הוחזק בו ואבותינו לקחו גלעד והרמות משוכי' ומוחזקים אחרי העיר ואבותינו אז בימי משה כשתפשו גלעד שתקו אז מלקחת אותה כי לא חששו בהם או שמא בימי משה לקחוה ואחרי כן לקחוה האומות מיד ישראל ושלנו הם.

(ג) וַיֹּאמֶר אַחֲאב מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל אֶל-יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה הַתֵּלֶךְ עַמִּי רָמַת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר לוֹ כְּמוֹנִי כְמוֹדִי וּכְעַמִּי עַמִּי וְעַמִּי בְּמִלְחָמָה: (ד) וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל דָּרֵשׁ-נָא כִּיּוֹם אֶת-דְּבַר יְ-הוָה:

דרש נא כיום את דבר י"י - ולא מנביאי הבעלים אשר אתה בוטח בהם.

(ה) וַיִּקְבֹּץ מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַנְּבִיאִים אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הַנֵּלֶךְ אֶל-רָמַת גִּלְעָד לְמִלְחָמָה אִם-אֶחָדָל וַיֹּאמְרוּ עָלֶיהָ וְיִתֵּן הָאֱלֹהִים בְּיַד הַמֶּלֶךְ:

ויקבץ מלך ישראל את הנביאים ארבע מאות - וכולם נביאי אמת היו כי מה ששאל ממנו יהושפט קבץ לו כן מוכיח בסמוך, ויצא הרוח ויאמר אני אפתנו וגו' (דברי הימים ב י"ח, כ') עד והייתי לרוח שקר בפי כל נביאיו (דברי הימים ב י"ח, כ"א) שאומר להם לאמר לאחאב עלה ויתן האלהים ביד המלך מכלל שהיו נביאי י"י שלא היו מתנבאים אלא דבר י"י שאם היו נביאי שקר אין הפתוי נופל עליהם שלא היו מתנבאים אלא מה שהיו בודי' מלבן ועוד שאמר יהושפט שוב האין פה נביא לי"י עוד (דברי הימים ב י"ח, ו') ודאי יודע אני שהם נביאי י"י אלא מקובלני מבית אבי אבא שאין שני נביאים מתנבאים בסגנון א' ולשון א' והללו כולם מתנבאים עלה והצלח.

(ו) וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הֲאִין פֹּה נָבִיא לַי-הוָה עוֹד וְנִדְרָשָׁה מֵאֲתָו: (ז) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל | אֶל-יְהוֹשָׁפָט עוֹד אִישׁ-אֶחָד לְדָרוֹשׁ אֶת-יְ-הוָה מֵאֲתָו וְאֲנִי שִׁנְאֵתִיהוּ כִּי-אֵינָנו מִתְנַבֵּא עָלַי לְטוֹבָה כִּי כָל-יָמָיו לָרָעָה הוּא מִיִּכְיָהוּ בֶן-יְמִלָּא וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל-יֹאמֶר הַמֶּלֶךְ בֶּן:

כי כל ימיו לרעה - כי זהו שאמר יען אשר שלחת איש חרמי וגו' (מלכים א כ', מ"ב).

(ח) וַיִּקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל-סָרִיס אֶחָד וַיֹּאמֶר מַהֵר [מִיִּכְיָהוּ] (מִיכָהוּ) בֶן-יְמִלָּא:

מהר מיכהו - כתיב חסר יו"ד משום בזיון כינה לו שם אחר מיכהו.

(ט) וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ-יְהוּדָה יוֹשְׁבִים אִישׁ עַל-כֶּסֶּא מְלָכִים בְּגָדִים וְיוֹשְׁבִים בְּגָרְןָ פֶּתַח שַׁעַר שֹׁמְרוֹן וְכָל-הַנְּבִיאִים מִתְנַבֵּאִים לַפְּנִיָּהִם:

מלובשים בגדים - בגדי מלכות. ויושבים בגרן פתח שער שומרון - בא להודיענו כי כשנתנבאו הנביאים לפניהם היו יושבים חוץ לעיר ושם באו מרגלים של מלך ארם ושמעו שהודיע למלך ישראל שהוא לבדו יפול במלחמה הוא שצוה מלך

ארם לחיילותיו, לא תלחמו את הקטן ואת הגדול כי אם את מלך ישראל לבדו (דברי הימים ב י"ח, ל') לקיים דברי מיכיהו לפיכך כתיב בגורן שהיה מקום מרגלים לרגל אבל אם הועד בתוך העיר לא היו המרגלים של מלך ארם יכולין לבא שמא ירגישו בהם שהם מרגלים אבל כשהם חוץ לעיר אפי' ירגישו בהם ויבינו כי מרגלים הם יכולים הם לומר למקום אחר אנו הולכים ומה שקרבנו פה אל הגורן בשביל הרגש גדול וקבוץ חיילות הנה פתח העיר תמהנו ופנינו מן הדרך לראות מה זה והמרגלים הם הודיעו למלך ארם והוא צוה שלא להרוג שום אדם כי אם מלך ישראל לבדו שאם לא כן מה עלה בלבו שצוה שלא להרוג מישראל רק המלך לבדו אלא מרגלים היו לו ושמעו את מיכיהו אומר ראיתי את כל ישראל נפוצים וגו' (מלכים א כ"ב, י"ז).

(י) וַיַּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּהוּ בֶן-כְּנַעֲנָה קֶרֶן בְּרוֹל וַיֹּאמֶר כֹּה-אָמַר יְ-הוָה בְּאֵלָהּ תִּנָּח אֶת-אַרְם עַד-פְּלוּתָם: (יא) וְכָל-הַנְּבָאִים נִבְּאִים בֶּן לְאֹמֶר עֲלֵה רָמַת גִּלְעָד וְהַצֵּלָח וְנָתַן יְ-הוָה בְּיַד הַמֶּלֶךְ: (יב) וְהַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-הִלָּךְ לִקְרֹא לְמִיכָיָהוּ דָּבָר אֱלֹהֵי לְאֹמֶר הִנֵּה דְבָרֵי הַנְּבָאִים פֶּה-אַחַד טוֹב אֶל-הַמֶּלֶךְ וַיְהִי-נָא דְבָרָךְ כְּאַחַד מֵהֶם וְדִבַּרְתָּ טוֹב: (יג) וַיֹּאמֶר מִיכָיָהוּ חִי-יְ-הוָה כִּי אֶת-אֲשֶׁר-יֹאמַר אֱ-לֹהֵי אֲתוֹ אֲדַבֵּר: (יד) וַיָּבֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֱלֹהֵי מִיכָה הִנֵּלְךָ אֶל-רָמַת גִּלְעָד לְמַלְחָמָה אִם-אֶחָדֶל וַיֹּאמֶר עָלוּ וְהַצֵּלִיחוּ וַיִּנְתְּנוּ בִידְכֶם:

עלו והצליחו וינתנו בידכם - כלומר הלואי שתצליחו וינתנו בידכם.

(טו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ עַד-כִּמָּה פְּעָמִים אֲנִי מִשְׁבִּיעֶךָ אֲשֶׁר לֹא-תִדְבֹּר אֵלַי רַק-אַמֶּת בְּשֵׁם יְ-הוָה: (טז) וַיֹּאמֶר רָאִיתִי אֶת-כָּל-יִשְׂרָאֵל נְפֹצִים עַל-הַהָרִים כְּצֹאן אֲשֶׁר אֵין-לָהֶן רֹעֶה וַיֹּאמֶר יְ-הוָה לֹא-אֲדֹנִים לְאַלֶּה יָשׁוּבוּ אִישׁ-לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם:

נפוצים על ההרים - כי כשבורחים מן המלחמה בורחים על ההרים לבית מנוס כמו והנשארים הרה נסו (בראשית י"ד, י'). ועוד שהמלחמה היתה ברמות גלעד מקום הרים וגבעות. ויאמר י"י לא אדונים לאלה - סימן שיהרג המלך אבל ישראל ישובו איש לביתו לשלום ושמעו את זה שאמר אם שוב תשוב בשלום (דברי הימים ב י"ח, כ"ז) הכל שמעו המרגלים והגידו למלך ארם ואז צוה מלך ארם לעשות כדבר מיכיהו להרוג המלך לבדו. ויאמר י"י לא אדונים לאלה - לפיכך נפוצים כצאן על ההרים שאין להם רועה שמלכם יהרג. ישובו איש לביתו בשלום - שאחאב לבדו יהרג אבל שאר ישראל ישובו איש לביתו לשלום כאשר צוה ארם לעמו.

(יז) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל אֶל-יְהוֹשָׁפָט הֲלֹא אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ לֹא-יִתְּנָא עָלַי טוֹב כִּי אִם-לָרָע: (יח) {ו} וַיֹּאמֶר לָבֵן שָׁמְעוּ דְבַר-יְ-הוָה רָאִיתִי אֶת-יְ-הוָה יוֹשֵׁב עַל-בְּסֹאֵו וְכָל-צָבָא הַשָּׁמַיִם עֹמְדִים עַל-יָמִינוּ וּשְׁמָאֵלוּ:

וכל צבא השמים עומדים על ימינו ושמאלו - אלו מלכי השחתה עומדים לפנינו.

(יט) וַיֹּאמֶר יְיָ הוֹה מִי יִפְתָּה אֶת־אַחֲבָב מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיַּעַל וַיִּפֹּל בְּרַמּוֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה אִמְרָךְ כָּכָה וְזֶה אִמְרָךְ כָּכָה: (כ) וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֵד לִפְנֵי יְיָ הוֹה וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶפְתְּנֻהּ וַיֹּאמֶר יְיָ הוֹה אֵלָיו בָּמָּה:

ויצא הרוח - פתרון ויצא המלאך שהרי אומר לעיל וכל צבא השמים וגו' (דברי הימים ב י"ח, י"ח) ועתה יצא אחד מן המלאכים ויאמר אני אפתנו כדאמר, עושה מלאכיו רוחות (תהלים ק"ד, ד') ולפיכך קדם ואמר לעיל וכל צבא השמים עומדים (דברי הימים ב י"ח, י"ח) שאל תתמה כשתאמר ויצא הרוח מי הוא ומהיכן יצא וכשאמר וכל צבא השמים עומדים (דברי הימים ב י"ח, י"ח) כדי להודיע מהיכן יצא משאר הרוחות העומדים עליו, ורבותינו פירשו זהו רוחו של נבות.

(כא) וַיֹּאמֶר אֵצֶא וְהָיִיתִי לְרוּחַ שָׁקֶר בְּפִי כָל־נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תִּפְתָּה וְגַם־תוּכַל צֵא וַעֲשֵׂה־כֵן:

בפי כל נביאיו - שישים דבר בפיהם לאמר עלה והצלח ויעלה ויפול מכלל שהיו נביאי אמת שלא היו מתנבאים כי אם מה שישים השם בפיהם. תפתה וגם תוכל - לפי שיש מפתה הבא לפתות חבירו פעמים שהמפותה מבין שזה רוצה לפתותו והוא נזהר ואינו שומע להתפתות אבל באחאב תפתה וגם תוכל.

(כב) וַעֲתָה הִנֵּה נָתַן יְיָ הוֹה רוּחַ שָׁקֶר בְּפִי נְבִיאֶיךָ אֵלֶּה וַיְיָ הוֹה דְּבַר עֲלֶיךָ רָעָה: (כג) {ס} וַיִּגַּשׁ צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה וַיֵּךְ אֶת־מִיכָיְהוּ עַל־הַלְחִי וַיֹּאמֶר אֵי זֶה הַדֶּרֶךְ עָבַר רוּחַ־יְיָ הוֹה מֵאֵתִי לְדַבֵּר אֵתָּךְ: (כד) וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ הִנֵּה רָאָה בַּיּוֹם הַזֶּה הָאִשֶּׁר תָּבוֹא חֶדֶר בְּחֶדֶר לְהַחֲבֹא:

הנך רואה - שיהרג אחאב.

(כה) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל קָחוּ אֶת־מִיכָיְהוּ וְהַשִּׁיבוּהוּ אֶל־אֶמּוֹן שַׂר־הָעִיר וְאֶל־יוֹאָשׁ בֶּן־הַמֶּלֶךְ: (כו) וַאֲמַרְתֶּם בָּה אִמְרָ הַמֶּלֶךְ שִׁימוּ זֶה בֵּית הַכֹּלָא וְהֶאֱכִילוּ לָחֶם לַחֵץ וּמִים לַחֵץ עַד שׁוּבִי בְּשָׁלוֹם:

שימו זה בית הכלא - ואע"פ שלא ראינו שנתנו קודם לכן בבית הכלא אלא מתוך שאמר השיבוהו תוכל לומר שנתנו קודם לכן בבית הכלא ואם תרצה לומר שלא נתנוהו קודם לכן מעולם לא תקשה לך והשיבוהו כי כן דרך המקראות כמו ישובו רשעים לשאולה (תהלים ט', י"ח), וכן הרבה. לחם לחץ ומים לחץ - דוגמא לחם צר ומים לחץ (ישעיהו ל', כ').

(כז) וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ אִם־שׁוּב תָּשׁוּב בְּשָׁלוֹם לֹא־דְבַר יְיָ הוֹה בִּי וַיֹּאמֶר שְׂמַעוּ עַמִּים כְּלָם: (כח) וַיַּעַל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיְהוֹשִׁפֹּט מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־רַמָּת גִּלְעָד: (כט) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשִׁפֹּט הַתַּחֲפֹּשׁ וְבוֹא בַּמִּלְחָמָה וְאַתָּה לְבִישׁ בְּגָדֶיךָ וַיִּתַּחֲפֹשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ בַּמִּלְחָמָה:

התחפש ובא - פתרון צריך אני להתנכר ולהתחפש בבגדים אחרים שלא יכירוני שאני מלך ישראל כי חשש לדברי מיכיהו שאמר לו אם שוב תשוב בשלום וגו'

(דברי הימים ב י"ח, כ"ז) ואמר ליהושפט אני רוצה להשתנות עצמי ולבוא במלחמה שיש לי לחוש שמא שמעו ארמים מה שאמר מיכיהו אם שוב תשוב בשלום (דברי הימים ב י"ח, כ"ז) ולא יסבו להלחם כי אם עלי. ואתה לבש בגדיך - תכסי מלכות ושריונות וכלי מלחמה של מלכות כי אין לחוש בדברי הנביא כי אם מלך ישראל לבדו כי כן הגידו מרגלים שלו דברי מיכיהו.

(ל) וּמֶלֶךְ אֲרָם צִוָּה אֶת־שָׂרֵי הָרֶכֶב אֲשֶׁר־לוֹ לֵאמֹר לֹא תִלָּחֲמוּ אֶת־הַקָּטָן אֶת־הַגָּדוֹל כִּי אִם־אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְבַדּוֹ: (לא) וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב אֶת־יְהוֹשָׁפָט וְהָמָּה אָמְרוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הוּא וַיִּסָּבּוּ עָלָיו לְהִלָּחֵם וַיִּזְעַק יְהוֹשָׁפָט וַיִּהְיֶה עֲזָרוֹ וַיְסִיתֵם אֱלֹהִים כְּמִנּוֹ:

ויזעק יהושפט - אחר בני דגלו וחיילותיו שיבאו לעזור לו כמו אות אריה שבדגלו או דגל בני יהודה וכן מנהג כשנלחמים שני גדודים מכנה כל גדוד וגדוד שם א' לסימן לדגלו לצורך הגדוד שעמו שאם יתפרדו איש מעל אחיו או יתערבו הגדודים זה בזה יצעקו כל גדוד וגדוד שם סימן שלו ויכירו בקול הסימן ויתקבצו כולם יחד ויהיו באגודה אחת כבראשונה ולא שצעק לאלהיו וכן מוכיח ויזעק יהושפט (מלכים א כ"ב, ל"ב) ולא נאמר לשם וי"י עזרו ויסיתם אלהים ממנו אך כתיב שם ויהי כראות שרי הרכב כי לא היה מלך ישראל (מלכים א כ"ב, ל"ג), שהכירו והבינו מיד כשצעק אחר הסימן של דגלו כדמפרש כמו שהכירוהו וישובו מעליו כצווי מלך ארם ומי"י הוא שהכירוהו.

(לב) וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב כִּי לֹא־הָיָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיָּשׁוּבוּ מֵאַחֲרָיו: (לג) וַאֲיִשׁ מִשָּׁךְ בִּקְשָׁתָהּ לְתָמוֹ וַיֵּךְ אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בֵּין הַדְּבָקִים וּבֵין הַשָּׂרִיין וַיֹּאמֶר לָרֶכֶב הִפֹּךְ [יִדְךָ] (ידיך) וְהוֹצֵאתָנִי מִן־הַמַּחֲנֶה כִּי הִחַלִּיתִי:

ואיש משך בקשת - איש ישראל מתכוין לירות במחנה ארם ובלא כוונתו. ויך - החץ את המלך ישראל. בין הדבקים ובין השריין - בין אותה רצועה שמדביקין הכובע שעל ראשו לשריון ואין לומר מצרי הי' כי למי נתכוין והלא מלך ארם צוה לא תלחמו את הקטן ואת הגדול כי אם את מלך ישראל לבדו (דברי הימים ב י"ח, ל') ואף לו לא נתכוין שהרי כתיב לתומו אלא בעל כרחו י"ל ישראל היה המורה ונתכוין לירות במחנה ארם ולפי תומו הכה את מלך ישראל. ויאמר לרכב - למנהיג את המרכבה. והוצאתני מן המחנה - כלומר מן המערכה הזו הראשונה והושיבני במערכות האחרונות.

(לד) וַתַּעַל הַמִּלְחָמָה בַּיּוֹם הַהוּא וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הָיָה מַעֲמִיד בַּמֶּרְכָּבָה נֹכַח אֲרָם עַד־הָעָרֶב וַיָּמָת לָעֵת בּוֹא הַשָּׁמֶשׁ:

ותעל המלחמה - נסתלקה ולא הוזק אחד מישראל כי אם מלך ישראל לבדו כדבר הנביא שאמר לא אדונים לאלה ישובו איש לביתו בשלום (דברי הימים ב י"ח, ט"ז), לשלום לא נאמר כי נהרג אחאב. מעמיד במרכבה - החזיק ועמד במרכבה שלא יבינו ישראל מכתו ויברחו ותחילת נפילה ניסה.

יום ששי // ט"ו אלול

הומש - ששי פרשת תבוא

(פרק כ"ח) (ז) {ששי} יתן י-הוה את-איביך הקמים עליך נגפים לפניך בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך:

יתן יי ית בעלי דבקה דקמין עלך תבירין גדמך באורחא חדא ופקון לותך ובשבע אורחין יערקון מן גדמך. בשבעה דרכים ינוסו - כן דרך הנבהלים לברוח, ומתפזרים לכל צד ופינה.

(ח) יצו י-הוה אתך את-הברכה באסמך ובכל משלח ידך ובברכה בארץ אשר י-הוה א-להיך נתן לך:

יפקיד יי לך ית ברבן באוצרך ובכל אושטות ידך ויברכך בארעא דיי אלהך ויחי לך.

(ט) יקימך י-הוה לו לעם קדוש באשר נשבע לך כי תשמר את-מצות י-הוה א-להיך והלכת בדרכיו:

יקימך יי גדמוהי לעם קדוש כמא דקיים לך ארי תטר ית פקודיא דיי אלהך ויתך באורחין דתקנו גדמוהי.

(י) וראו כל-עמי הארץ כי שם י-הוה נקרא עליך ויראו מכם:

ויוזון כל עמי ארעא ארי שמא דיי אתקרי עלך וידחלון מך.

(יא) והותרך י-הוה לטובה בפרי בטןך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך על האדמה אשר נשבע י-הוה לאבותיך לתת לך:

ויותרך יי לטבא בולדא דמעך ובולדא דבעירך ובאבא דארעך על ארעא דקיים יי לאבהתך למתן לך.

(יב) יפתח י-הוה לך את-אוצרו הטוב את-השמים לתת מטר-ארצך בעתו ולברך את כל-מעשה ידך והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה:

יפתח יי לך ית אוצריה טבא ית שמאי למתן מטר ארעך בעדניה ולברכא ית כל עובדי ידך ותזיף לעממין סגיאין ואת לא תזיף.

(יג) ונתנך י-הוה לראש ולא לזנב והיית רק למעלה ולא תהיה למטה כי-תשמע אל-מצות י-הוה א-להיך אשר אנכי מצוה היום לשמר ולעשות:

ויתנך יי תקיף ולא חלש ותהי ברם לעילא ולא תהי לתחתא ארי תקביל לפקודיא דיי אלהך דאנא מפקיד לך יומא דין למטר ולמעבר.

(יד) ולא תסור מכל-הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום ימין ושמאל ללכת אחרי א-להים אחרים לעבדם:

ולא תסטון מכל פתגמאי דאנא מפקיד יתכון יומא דין לימינא ולשמאלא למקד בטר טעות עממאי למפלחון.

(טו) {וְהָיָה אִם-לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל יְ-הוָה אֱ-לֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת-
כָּל-מִצְוֹתַי וְחִקְתִּיו אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל-הַקְלָלוֹת הָאֵלֶּה
וְהַשִּׁיגוּךְ:

ויהי אם לא תקביל למימרא דיי אלהך למטור למעבד ית כל פקודותי וקצמותי דאנא מפקיד לך יומא דין וייתון עלך
כל לומיא האלין וידבקונך.

(טז) אָרוּר אַתָּה בָּעִיר וְאָרוּר אַתָּה בַּשָּׂדֶה:

ליט את בקרמא וליט את בחקלא.

(יז) אָרוּר טַנְאָךְ וּמִשְׁאֲרֵתְךָ:

ליט סלך ואצותך.

(יח) אָרוּר פְּרִי-בְטֶנֶךָ וּפְרִי אֲדָמָתְךָ שֶׁנֶּר אֶלְפִיךָ וְעִשְׂתֶּרֶת צִאָנְךָ:

ליט ולדא דמעך ואפא דארעך בקרי תורה ועדרי ענה.

(יט) אָרוּר אַתָּה בְּבֹאֶךָ וְאָרוּר אַתָּה בְּצֵאתְךָ:

ליט את במיעלך וליט את במפקך.

(כ) יִשְׁלַח יְ-הוָה אֶת-הַמָּאָרָה אֶת-הַמְּהוּמָה וְאֶת-הַמְּנַעֲרֹת בְּכָל-
מִשְׁלַח יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד הַשְׁמֹדָה וְעַד-אַבְדָּךָ מֵהֵר מִפְּנֵי רָע מַעֲלָלֶיךָ
אֲשֶׁר עֲזַבְתָּנִי:

ישלח יי כך ית מאירתא ית שגושיא וית מזופיתא בכל אושטות ידך דתעביד עד דתשתיצי ועד דתיכר בפריע מן
קדם בישות עובדך דשבקתא דחלתי.

את המארה - חסרון, כמו, צרעת ממארת (ויקרא י"ג, נ"ב). מהומה - שיגוש, קול
בהלות.

(כא) יִדְבֹק יְ-הוָה בְּךָ אֶת-הַדָּבָר עַד כִּלְתּוֹ אֶתְךָ מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר-אַתָּה
בָּא-שָׂמָה לְרִשְׁתָּהּ:

ידבק יי כך ית מותא עד דשיצי יתך מעל ארעא דאת עליל לתמן למירתה.

(כב) יִכָּה יְ-הוָה בַּשְּׁחָפָת וּבַקְלָחַת וּבַדְּלָקָת וּבַחֲרוֹר וּבַחֲרָב וּבַשְּׂדֵפּוֹן
וּבִירְקוֹן וּרְדִפוֹךָ עַד אַבְדָּךָ:

יכנה יי כך ית בשחפתא ובקלקחא ובדלקתא ובחרורא ובחרבא ובשדפנא ובירקנא וירדפונך עד דתיכר.

שחפת - שבשרו נשחף, נפוח. קדחת - לשון, כי אש קדחה באפי (דברים ל"ב,
כ"ב), והוא אש של חולי, מלוויי בלעז שהוא חמה מאד. ובדלקת - חמה יותר
מקדחת, ומיני חלאים רעים הם. חרחר - חולי המחמם תוך הגוף, וצמא תמיד
למים, ובלעז אשרדמנט, לשון: ועצמי חרה מני חורב (איוב ל', ל') נחר מפוח
מאש (ירמיהו ו', כ"ט). ובחרב - יבאו עליך גייסות. שדפון וירקון - מכת תבואה
שבשדות. שדפון - רוח קדים, האליין בלעז. ירקון - יובש, בפני תבואה מכסיפין
ונהפכין לירקון, קרוא בלעז. עד אבדך - עד דתיכר, עד אבד אותך שתכלה
מאיליך.

(כג) וְהָיוּ שָׁמַיִךְ אֲשֶׁר עַל-רֹאשֶׁךָ נְחֹשֶׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר-תַּחְתֶּיךָ בְּרוֹזל:

ויהיו שמיא דעלוי רישך חסינן כנחשא מלא חתא מברא וארעא דתחותך תקיפא כברזלא מלמעבר פירין.

והיו שמיך אשר על ראשך נחשת - קללות הללו משה מפי עצמו אמרן, ושבתורת כהנים מפי הקב"ה אמרן, כמשמען, ואם לא תשמעו לי (ויקרא כ"ו, י"ד), ואם תלכו עמי (ויקרא כ"ו, כ"א), וכאן הוא אומר, בקול י"י אלהיך (דברים כ"ח, א') - ב', ט"ו, מ"ה, ס"ב), ידבק י"י בך (דברים כ"ח, כ"א), יככה י"י (דברים כ"ח, כ"ב). והקל משה בקללותיו לאומרן בלשון יחיד, וגם בקללה זו הקל, שבראשונות הוא אומר, את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחושה (ויקרא כ"ו, י"ט) - שלא יהו השמים מזיעים כדרך שאין הברזל מזיע, ומתוך כך יש חורב בעולם, והארץ תהיה מזיעה כדרך שהנחשת מזיע, והיא מרקבת פירותיה. וכאן הוא אומר: שמיך נחשת וארצך כברזל, שיהו השמים מזיעין, אף על פי שלא יריקו מטר כל צורכן, והארץ לא תהיה מזיעה, כדרך שאין הברזל מזיע, ואין הפירות מרקיבין. ומכל מקום קללה היא, בין שהיא כנחושת בין שהיא כברזל לא תוציא פירות וכו', וכן השמים לא יריקו מטר.

(כד) יִתֵּן יְיָ הוֹיָה אֶת-מֶטֶר אֶרְצֶךָ אֲבָק וְעָפָר מִן-הַשָּׁמַיִם יֵרֵד עָלֶיךָ עַד הַשְׁמֵרָה:

יתין יי את מטר ארעך אבקא ועפרא מן שמיא ייחות עלך עד דתשתיצי.

מטר ארצך אבק ועפר - זיקא דבתר מיטרא, מטר יורד ולא כל צורכו, ואין בו כדי להרביץ את העפר, והרוח באה ומעלה את האבק, ומכסה את עשב הזרעים שהן לחים מן המים, ונדבק בהן ונעשה טיט, ומתייבש ומרקיבן.

(כה) יִתְּנֶךָ יְיָ הוֹיָה | נִגְף לִפְנֵי אֵיכָיֶךָ בְּדֶרֶךְ אַחַד תֵּצֵא אֵלָיו וּבִשְׁבָעָה דְרָכִים תִּנּוֹס לִפְנָיו וְהָיִיתָ לְזַעוּה לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ:

יתנך יי תביר קדם שגאך באורחא חדא תפוק לותיה ובשבע אורחן תערוק מן קדמוהי ותהי לזע לל מלכות ארעא.

לזעוה - לזיע, שיזועו כל שומעי מכותיך ממך, ויאמרו, אוי לנו שלא יבא עלינו כדרך שבא על אילו.

(כו) וְהִיִּתָּה נְבִילָתְךָ לְמֵאֲכָל לְכָל-עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הָאָרֶץ וְאִין מַחְרִיד:

ותהי נבילתך משוגגרא למיכל לכל עופא דשמיא ולבעירא דארעא ולית דמגיד.

(כז) יִכְכֶּה יְיָ הוֹיָה בְּשָׁחִין מִצְרִים [וּבְטָהָרִים] (וּבַעֲפָלִים) וּבִגְרָב וּבְחָרָם אֲשֶׁר לֹא-תוּכַל לְהִרְפָּא:

ימחינך יי בשחין דמצרים ובטחרין ובגרבא ובחרם וביש דלא תכול לאתסאה.

שחין מצרים - רע היה מאד, לח מבפנים וייבש מבחוץ, כדאמרינן בבכורות (בבלי בכורות מ"א). גרב - שחין לח. חרם - שייבש כחרם.

(כח) יִכְכֶּה יְיָ הוֹיָה בְּשָׁעָעוֹן וּבְעֹרֹז וּבְתַמְהוֹן לְבָב:

ימחינך יי בטפשותא ובסמיותא ובשעממות לבא.

תמהון לבב - אטום הלב, אישטורדישון.

(כט) וְהָיִיתָ מְמַשֵּׁשׁ בְּצַהָרִים בְּאֶשֶׁר יִמְשֵׁשׁ הָעוֹר בְּאַפְלָה וְלֹא תַצְלִיחַ אֶת־דְּרָכֶיךָ וְהָיִיתָ אֶךְ עֲשׂוֹק וְגִזּוּל כָּל־הַיָּמִים וְאִין מוֹשִׁיעַ:

ותהי ממשיש בטיהרא כמא דימשיש עורא בקבלא ולא תצלח ית אורחתך ותהי ברם עשיק ואנים כל יומיא ולית דפריק.

עשוק - בכל מעשיך יהי ערער.

(ל) אִשָּׁה תֹאדָשׁ וְאִישׁ אַחֵר [יִשְׁכַּבְנָה] (ישגלנה) בֵּית תְּבִנָּה וְלֹא־תִשָּׁב בּוֹ בְּרָם תַּטֵּעַ וְלֹא תַחלֵּלנוּ:

אתתא תירום וגבר אחרן ישכבנה ביתא תבני ולא תתיב ביה ברמא תצוב ולא תחללניה.

ישגלנה - לשון שגל, פלגש. והכתוב כינהו לשבת, ישכבנה, ותיקון סופרים הוא זה. תחללנו - בשנה הרביעית, לאכול פרי.

(לא) שׁוֹרֶךְ טָבוּחַ לְעֵינֶיךָ וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ חֲמֻרְךָ גִּזּוּל מְלַפְנֶיךָ וְלֹא יָשׁוּב לְךָ צֹאנְךָ נִתְּנוֹת לְאִיבֶיךָ וְאִין לְךָ מוֹשִׁיעַ:

תורך יהי נכים לעינך ולא תיכול מניה חמורך יהי אנים מן גדמך ולא יתוב לך ענה מסירן לבעלי דבבך ולית לך פריק.

(לב) בְּנֶיךָ וּבִנְתֶיךָ נִתְּנִים לָעַם אַחֵר וְעֵינֶיךָ רְאוֹת וְכָלוֹת אֲלֵיהֶם כָּל־הַיּוֹם וְאִין לֹא־לִי יָדְךָ:

בנך ובנתך מסירין לעם אחרן ועינך חזון ויסופן בגללהון כל יומא ולית חילא בידך.

וכלות אליהם - מצפות שישובו ואינם שבים. כל תוחלת שאינה באה קרויה כליון עינים.

(לג) פְּרִי אֲדָמְתְּךָ וְכָל־יְגִיעֶךָ יֹאכַל עִם אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ וְהָיִיתָ רַק עֲשׂוֹק וְרָצוּץ כָּל־הַיָּמִים:

אפא דארעך וכל ליאותך ייכול עם דלא ידעתא ותהי ברם עשיק ורעיע כל יומיא.

(לד) וְהָיִיתָ מְשֻׁנָּע מִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה:

ותהי משתמי מחזיו עינך דתהי חזי.

(לה) יִכָּבֵה יְי־הוָה בְּשָׁחִין רָע עַל־הַבְּרִיָּים וְעַל־הַשִּׁקְיָם אֲשֶׁר לֹא־תוּכַל לְהִרְפֹּא מִכָּף רִגְלְךָ וְעַד קִדְקֻדְךָ:

ימחינך יי בשחנא בישא על רכובין ועל שקן דלא תכול לאתפאה מפרסת רגלך ועד מוחך.

(לו) יוֹלֵךְ יְי־הוָה אֶתְּךָ וְאֶת־מַלְכְּךָ אֲשֶׁר תִּקִּים עָלֶיךָ אֶל־גֹּי אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ אֹתָהּ וְאַבְתִּיךָ וְעַבְדָּתָּ שֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרִים עֵץ וְאֶבֶן:

יגלי יי יתך וית מלכך דתקים ערך לעם דלא ידעתא את ואבחתך ותפלח תמן לעממא פלחי טעותא אעא ואבנא.

(לז) וְהָיִיתָ לְשִׁמָּה לְמִשְׁלַל וְלִשְׁנִינָה בְּכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר־יִנְהַגְךָ יְי־הוָה שָׁמָּה: וְתִהְיֶה לְצִדּוֹ לְמַתָּל וּלְשׁוּעֵי בְּכָל עַמְּמָא דִּידְבַרְנָךְ יְי־לְתַמּוֹ.

לשמה - אישטורדיוון, כל הרואה אותך ישום עליך. למשל - כשתבא מכה רעה על אדם יאמר: זו דומה למכת פלוני. ולשנינה - לשון, ושננתם (דברים ו', ז'), ידברו בך. וכן תרגומו: ולשועי, לשון סיפור ואישתעי.

(לח) זרע רב תוציא השדה ומעט תאסף כי יחסלנו הארבה:

פר זרע סגי תפיק לחקלא וזעיר תכנוש ארי יחסלניה גובא.

יחסלנו - יכלנו. ועל שם כך נקרא חסיל, שמכלה את הכל.

(לט) ברמים תטע ועבדת ויין לא תשתה ולא תאגר כי תאכלנו התלעת:

ברמין תציב ותפליח וחמר לא תשתי ולא תכנוש ארי תיכלניה תולעתא.

(מ) זיתים יהיו לך בכל-גבולך ושמן לא תסוך כי ישל זיתך:

זיתין יהון לך בכל תחומך ומשחא לא תסוך ארי יתרון זיתך.

כי ישל - ישיר פירותיו, לשון, ונשל הברזל (דברים י"ט, ה').

(מא) בנים ובנות תוליד ולא יהיו לך כי ילכו בשבי:

בנין ובני תלד ולא יהון לך ארי יתרון בשביא.

(מב) כל-עצה ופרי אדמתך יירש הצלצל:

כל אילנך ואבא דארעך יחסנניה סקאה.

יירש הצלצל - יעשנו הארבה רש מן הפירי. יירש - יעני. צלצל - מין ארבה. ואי

איפשר לפרש יירש לשון ירושה, שאם כן היה לכתוב, ירש. ולא לשון הורשה

וגירושין, שאם כן היה לכתוב, יוריש.

(מג) הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה:

תותב גרל דבינך יהי סליק עיל מנה לעילא ואת תהי נחית לתחתא לתחתא.

(מד) הוא ילוך ואתה לא תלוננו הוא יהיה לראש ואתה תהיה לזנב:

הוא יזפנך ואת לא תזפניה הוא יהי תקיף ואת תהי חלש.

(מה) ובאו עליך כל-הקללות האלה וירדפוך והשיגוך עד השמדך כי-לא

שמעת בקול יי-הוה אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו אשר צוך:

ויתון עלך כל לומיא האלון וירדפונך וירדפונך עד דתשתיצי ארי לא קבילתא למימרא דיי אלהך למפר פקודוהי וקנימוהי דפקדך.

(מו) והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד-עולם:

ויהון בך לאת ולמופת ובבנך עד עלמא.

(מז) תחת אשר לא-עבדת את-י-הוה אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב

כל:

חלף דלא פלחיתא קדם יי אלהך בחדוה ובשפירות לבא מסגי כולא.

מרב כל - בעוד היה לך כל טוב.

(מח) וְעִבְדָּתָ אֶת-אֱלֹהֵי אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ יְיָ הוֹה בְּךָ בְּרַעֲב וּבְצָמָא וּבְעִירָם
וּבְחֶסֶר כָּל וְנָתַן עַל בְּרוֹל עַל-צְוֹאֲרֶךְ עַד הַשְׁמִידוֹ אֹתָךְ:

ותפלח ית בעלי דבבך דיגרנון יי בך בכפנא ובצהותא ובערטליותא ובחסירות כולא ויתין ניר דברול על צורך עד
דישיצי יתך.

(מט) יִשָּׂא יְיָ הוֹה עָלֶיךָ גֹּי מִרְחֹק מְקֻצָּה הָאָרֶץ כְּאֲשֶׁר יֵדְאָה הַנֶּשֶׁר גֹּי
אֲשֶׁר לֹא-תִשְׁמַע לְשָׁנוֹ:

ייתי יי עלך עם מרחיק מסיפי ארעא כמא דמשתדי נשרא עמא דלא תשמע לישניה.

כאשר ידאה הנשר - פתאום, ודרכו מצלחת ויקלו סוסיו. לא תשמע לשונו - לא
תכיר לשונו, וכן, תשמע חלום לפתור אותו (בראשית מ"א, ט"ו), וכן: כי שמע
יוסף (בראשית מ"ב, כ"ג), אנטנדרא בלעז.

(נ) גֹּי עֹז פָּנִים אֲשֶׁר לֹא-יִשָּׂא פָּנִים לְזֻקָן וְנָעַר לֹא יֶחֱן:

עם תקיף אפין דלא נסיב אפי סבא ועל ינקא לא מרחים.

(נא) וְאָכַל פְּרִי בְהֶמְתָּךְ וּפְרִי-אֲדָמָתְךָ עַד הַשְׁמֹדָה אֲשֶׁר לֹא-יִשְׁאִיר לָךְ
דָּגֶן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר שֹׁגֵר אֶלְפִיךָ וְעִשְׂתֶּרֶת צֹאנֶךָ עַד הַאֲבִידוֹ אֹתָךְ:

ויכול ולדא דבעירך ואבא דארעך עד דתשמיצי דלא ישאר לך עבדא חמרא ומשחא בקרי תורך ועדרי עאנך עד
דיוביד יתך.

(נב) וְהֵצֵר לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ עַד רֹדֶת חֲמַתֶּיךָ הַגְּבֹהֹת וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אֵתָהּ
בְּטֹחַ בָּהֶן בְּכָל-אֶרְצֶךָ וְהֵצֵר לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ בְּכָל-אֶרְצֶךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ הוֹה
אֶל־לְהִיךָ לָךְ:

ויעיק לך בכל קרנך עד דיכביש שורך רמא וכריכא דאת רחין לאשתזבא בהון בכל ארעך ויעיק לך בכל קרנך
בכל ארעך דיהב יי אלהך לך.

רדת חומותיך - לשון רידוי וכיבוש.

(נג) וְאָכַלְתָּ פְּרִי-בִטְנֶךָ בִּשְׂרַב בְּנִיךָ וּבְנֹתֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ יְיָ הוֹה אֶל־לְהִיךָ
בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר-יֵצִיק לָךְ אֱיָבֶךָ:

ותיכול ולדא דמקד בשר בנה ובנתך דיהב לך יי אלהך בצירא ובקמא דיעיק לך שגאך.

ואכלת בשר בנך, במצור - מחמת שיהו צרים על העיר. ויהיה שם מצוק - עקת
רעבון.

(נד) הָאִישׁ הָרַךְ בָּךְ וְהָעֶנְג מְאֹד תִּרְעַ עֵינָיו בְּאַחִיו וּבְאִשְׁתּוֹ חִיקוֹ וּבִיתֵר
בְּנָיו אֲשֶׁר יוֹתִיר:

גוכרא דרכיך בך ודמפנק לחדא תבאש עיניה באחיו ובאשת קימיה ובשאר בנהוי דישאר.

(נד-נה) הָרַךְ בְּךָ - הרחמני ורך לבב על בניו, תרע עינו בהם להעלים עינו מהם.
מתת לאחד מהם מבשר - אחיהם אשר יאכל. וביתר בניו אשר יותיר - מן השחוטין
אשר ישחוט למאכלו, תהא עינו רעה וצרה בהם מליתן להם מבשר הנשחטין.

(נה) מִתַּתָּ לְאַחַד מֵהֶם מִבֶּשֶׂר בְּנֵיוֹ אֲשֶׁר יֹאכַל מִבְּלֵי הַשָּׂאִיר-לוֹ כָּל
בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצִיק לָהּ אִיבָהּ בְּכָל-שְׁעָרֶיהָ:

מלממן לחד מנהון מבשר בנחיו דיכול מדלא אשתאר ליה כולא בצירא ובקמא דיעיק לה שנאך בכל קרנה.
(נו) הֲרַפָּה בָּךְ וְהֶעֱנָה אֲשֶׁר לֹא-נִסְתָּה כַּף-רַגְלָהּ הֵצִג עַל-הָאָרֶץ מִהֲתַעֲנֵג
וּמִרֶךְ תִּרַע עֵינָהּ בְּאִישׁ חִיקָהּ וּבִבְנָהּ וּבִבְתָּהּ:
דרכיכא בך ודמפנקא דלא נסיאת פרסת רגלה לאחמא על ארעא ממפונקו ומרכיכו תבאש עינה בגבר קימה ובברה
ובכרתה.

תרע עינה באיש חיקה ובבנה ובבתה - הגדולים.

(נז) וּבְשִׁלְיָתָהּ הִיוּצְתָּ מִבֵּין רַגְלֶיהָ וּבִבְנֶיהָ אֲשֶׁר תֵּלַד כִּי-תֹאכְלִים בְּחֹסֶר-
כָּל בִּסְתָר בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצִיק לָהּ אִיבָהּ בְּשְׁעָרֶיהָ:

ובעיר בנהא דיפקון מנה ובבנהא דתלד ארי תכלנן בחסירות כולא בסתרא בצירא ובקמא דיעיק לה שנאך
בקרנה.

ובשלייתה - בנים הקטנים. בכלן תהא עינה צרה כשתאכל את האחד, מלתת
לאשר אצלה מן הבשר. ובבניה אשר תלד - תרע עינה לשוחטם ולאוכלם בחוסר
כל בסתר.

(נח) אִם-לֹא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת הַכְּתוּבִים בַּסֵּפֶר
הַזֶּה לְיִרְאָה אֶת-הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֵת יְיָ הוֹה אֶלֶהִיךָ:

אם לא תפטר למעבר ית כל פתגמי אורייתא דא דכתיבין בספרא דדין למדחל ית שמא יקירא ודחילא דדין ית יי
אלהך.

(נט) וְהִפְלֵא יְיָ הוֹה אֶת-מִכְתָּרְךָ וְאֵת מַכּוֹת זִרְעֶךָ מַכּוֹת גְּדֻלַּת וְנֶאֱמָנוֹת
וְחִלִּים רָעִים וְנֶאֱמָנוֹת:

ויפריש יי ית מחתך וית מחת בנה מחן רברבן ומחמנין ומכתשין בישין ומחמנין.

והפלא יי את מכותך - מופלאות ומובדלות משאר מכות. ונאמנות - לייסרך
לקיים שליחותן.

(ס) וְהָשִׁיב בָּךְ אֵת כָּל-מַדּוּה מִצָּרִים אֲשֶׁר יִגְרֶת מִפְּנֵיהֶם וְדָבְקוּ בָּךְ:

ויתבי בך ית כל מכתשי מצרים דדחילתא מן קדמיהון וידבקון בך.

אשר יגורת מפניהם - מפני המכות. כשהיו ישראל רואין מכות משונות שהיו
באות על מצרים, היו יראים מהם שלא יבואו גם עליהם. תדע שכן כת', אם שמע
תשמע וגו', כל המחלה אשר שמתני במצרים לא אשים עליך (שמות ט"ו, כ"ו),
אין מייראין את האדם אלא בדבר שהוא יגור ממנו.

(סא) גַּם כָּל-חֲלִי וְכָל-מָכָה אֲשֶׁר לֹא כָתוּב בַּסֵּפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעֲלֶם יְיָ
הוֹה עָלֶיךָ עַד הַשְׁמֹרָה:

אף כל מרע וכל מחא דלא כתיבין בספר אורייתא דא ייתנין יי עלך עד דתשמיצי.
יעלם - לשון עלייה.

(סב) וְנִשְׁאַרְתֶּם בְּמַתִּי מַעֲט תַּחַת אֲשֶׁר הֵייתֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב כִּי-
לֹא שָׂמַעְתָּ בְּקוֹל יְיָ הוֹדָה אֶל-לִהְיֶה:

ותשתארונו בעם ועיר חלף דתותון ככוכבי שמיא לסגי ארי לא קבילתא למימרא דיי אלהה.

במתי מעט וגומ' - מועטין חילוף מרובין.

(סג) וְהָיָה בְּאִשְׁר־שֵׁשׁ יְיָ הוֹדָה עֲלֵיכֶם לְהִיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם בֵּן
יְשִׁישׁ יְיָ הוֹדָה עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וְנִסְחַתֶּם מֵעַל
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

ויהי כמא דחדי וי עליכון לאיטבא לכון ולאסנאח יתכון בן יחדי וי עליכון לאוכדא יתכון ולשיצאח יתכון ותמלטון מעל ארעא דאת עליל לתמן למירתה.

ישיש י"י את אויביכם עליכם להאביד וגו'. ונסחתם - לשון עקירה, וכן, בית
גאים יסח י"י (משלי ט"ו, כ"ה).

(סד) וְהַפִּיצָךָ יְיָ הוֹדָה בְּכָל-הָעַמִּים מְקֻצָּה הָאָרֶץ וְעַד-קֻצָּה הָאָרֶץ וְעַבְדֶּךָ
שֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרֵים אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ אֹתָהּ וְאַבְתִּיךָ עֵץ וְאַבְנֶיךָ:

ויברנד וי בכל עממיא מסיפי ארעא ועד סיפי ארעא ותפלח תמן לעממיא פלחי טענתא דלא ידעתא את ואבדתך אעא ואבנא.

ועבדת שם אלהים אחרים - כתרגומו. לא עבודת אלהות, אלא מעלי מס
וגולגליות לכומרי עבודה זרה.

(סה) וּבְגוֹיִם הָהֵם לֹא תִרְגִּיעַ וְלֹא-יִהְיֶה מְנוּחַ לְבָב-רַגְלָךָ וְנָתַן יְיָ הוֹדָה לָךְ
שֵׁם לֵב רָגֹז וּכְלִיזוֹן עֵינַיִם וְדַאֲבוֹן נַפְשׁ:

ובעממיא האנון לא תנוח ולא יהי מנוח לפרסת רגלך ויתין וי לך תמן לב דחול וחשכות עינין ומפחן נפש.

לא תרגיע - לא תנוח, כמו, וזאת המרגועה (ישעיהו כ"ח, י"ב). לב רגז - לב
חרד, כתרגומו: דחיל, כמו: שאול מתחת רגזה לך (ישעיהו י"ד, ט'), וכמו, שמעו
עמים ירגזון (שמות ט"ו, י"ד). וכליוז עינים - מצפה לישועה ולא תבא.

(סו) וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלָאִים לָךְ מְנַגֵּד וּפְחוּדָתְ לִילָה וְיוֹמָם וְלֹא תֵאֱמִין בְּחַיֶּיךָ:

ויהיו חייך תלן לך מקביל ותהי תנה בליליא וביממא ולא תהימין בחייה.

חייך תלואים לך - על הספק. כל ספק קרוי תלוי, שמא אמות היום בחרב הבא
עלינו. ורבותינו אמרו (בבלי מנחות ק"ג:), זה הלוקח תבואה מן השוק. ולא
תאמין בחייד - זה הסומך על הפלטר.

(סז) בְּבִקְרָתָא מִי-יִתֵּן עָרֵב וּבְעֶרֶב תֹּאמַר מִי-יִתֵּן בִּקְרָתָא מִפְּחוּדָתָא לְבִבְךָ
אֲשֶׁר תִּפְחֹד וּמִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה:

בצפרא תימר מן יתין רמישא וברמישא תימר מן יתין צפרא מתוהת לבך דתהי תנה ומחיוז עינך דתהי חזי.

בבקר תאמר מי יתן - והיה ערב של אמש. ובערב תאמר מי יתן בקר - של שחרית.
שהצרות מתחזקות תמיד, וכל שעה מרובה קללתה משלפניה.

(סח) וְהִשְׁכַּח יְיָ הָהוּא | מִצְרַיִם בְּאֲנִיּוֹת בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לָךְ לֹא-תִסֵּיף
עוֹד לִרְאֹתָהּ וְהִתְמַכְרְתָם שָׁם לְאֻבֵּיךָ לְעִבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין קִנְיָה:

וְהִתְכַּנֵּה יְיָ לְמִצְרַיִם בְּסִפְיָן בְּאוֹרְחָא דְאַמְרִית לָךְ לֹא תִסֵּיף עוֹד לִמְחֹזָה וְתִדְבְּנֹן תִּמְן לְכַעֲלֵי דְכְּבִיכּוֹן לְעִבְדִּין וְלִאֲמָהוּן
וְלִית דְּקִנְיָ.

באניות - בספינות בשביה. והתמכרתם - אתם תבקשו להיות נמכרים להם
לעבדים, ואין קונה - כי יגזרו עליכם הרג וכליון. והתמכרתם - איפורוונדריץ
בוש. ולא יתכן לפרש והתמכרתם בלשון, נמכרתם, מכורים לאחרים.

רק ברכות

בבית מדרשו של אדמו"ר הזקן, היה הוא בעצמו הקורא בתורה. פעם אחת, בשבת
פרשת כי תבוא, לא היה אדמו"ר הזקן בביתו ואדם אחר קרא בתורה. בנו של אדמו"ר
הזקן - רבי דובער, "אדמו"ר האמצעי" - שהיה אז עוד לפני בר-מצוה, בשומעו את
הקריאה נחלש ונפל למשכב מרוב עגמת נפש על הקללות שבתוכחה בפרשה זו.
חולשתו היתה כה גדולה עד שביום הכיפורים שאחר-כך היה אביו מסופק האם יוכל
לצום. שאלו את הנער, הרי בכל שנה אתה שומע את הקריאה, ומה קרה דוקא
השנה? השיב רבי דובער: בכל שנה אבא קורא ואז הפסוקים לא נשמעים קללות.
היכולת של אדמו"ר הזקן להמתיק את הקללות מגיעה ממשוה רבינו (וצדיק אמיתי
ממשיך את משה בדורו). משה אמר את הקללות מפי עצמו - כמו כל ספר דברים
שהוא דברי משה לישראל - וודאי כוונתו היתה רק להיטיב לישראל, שהרי "משה
רבינו אוהב ישראל היה". וכן אומרים חז"ל "הקל משה בקללותיו" ובכך הטמין בהם
את שורש המתקת הקללה והפיכתה לברכה. אבל לא כל אחד יכול להבחין בהמתקה
הזו, אלא מִיִּשְׁהוּ כמו אדמו"ר האמצעי שגם הוא חדור אהבת ישראל ובשמיעתו
הפנימית הוא מזהה את הברכה. בפרשה הקודמת קראנו "ולא אבה ה' אלהיך לשמוע
אל בלעם ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך" - אדמו"ר
האמצעי קיים בעצמו "ולא אבה... לשמוע אל בלעם.. כי אהבך", הוא לא יכול
לשמוע קללות על עם ישראל, ואדמו"ר הזקן קיים בעצמו "ויהפוך... את הקללה
לברכה כי אהבך".

והנה הרה"ק רבי זושא פירש את המלה תשובה כרומזת בראשי תבות לחמשה
פסוקים עיקריים, "תמים תהיה עם הוי' אלהיך", "שויתי הוי' לנגדי תמיד", "ואהבת
לרעך כמוך", "בכל דרכיך דעהו", "הצנע לכת עם אלהיך". חמשה אלו מקבילים
לפרשות שקוראים בחודש אלול ושבת תשובה, החל מ"תמים תהיה" שכתוב בפרשת
שופטים (כפי שהתבאר לאחרונה). לפי זה, הפסוק של פרשת כי תבוא הוא "ואהבת
לרעך כמוך" - החל ממתן בכורים לכהני ה' מתוך אהבה, ממשיך בוידוי מעשרות
הניתנים לכהן לוי וישראל, דרך "הד הרים" המחבר בין השבטים בהר גריזים לאלו
בהר עיבל, ולבסוף המתקת הקללות והפיכתן לברכות על ידי אהבת ישראל ואחדות
ישראל (יש כאן תנועה מאהבה לאחדות, בחינת עולם העקודים, ששם 'מחוסננים'
מכל רע, והכל הופך לטוב הנראה והנגלה, וד"ל).

(סט) {אֱלֹהֵי דְבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר-צִוָּה יְיָ הוֹנֶה אֶת-מֹשֶׁה לְכַרֵּת אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִזָּאב מִלֶּבֶד הַבְּרִית אֲשֶׁר-כָּרַת אִתָּם בְּחֹרֵב:

אלין פתגמי קנמא דפקיד יי ית משה למגור עם בני ישראל בארעא דמואב בר מקנמא דגור עמהון בחורב.
לכרות את בני ישראל - שיקבלו עליהם את התורה באלה ובשבועה. מלבד
הברית - קללות שבתורת כהנים (ויקרא כ"ו, י"ד-מ"ה) שנאמרו בסיני.

תהלים - פרקים ע"ז-ע"ה, מ"ג-מ"ה

תניא - אגרת הקדש י"ד

יד לעורר את האהבה הישנה וחבת אה"ק להיות בוערת כרשפי אש מקרב איש
ולב עמוק כאלו היום ממש נתן ה' רוחו עלינו רוח נדיבה בהתנדב עם למלאות
ידם לה' ביד מלאה ורחבה בריבוי אחר ריבוי מדי שנה בשנה הולך ועולה
למעלה ראש כמדת קדש העליון המאיר לאה"ק המתחדש ומתרבה תמיד
כדכתיב תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה דהאי ועד
אחרית כו' אינו מוכן לכאורה שהרי באחרית שנה זו מתחלת שנה שניה וא"כ
הל"ל לעולם ועד: אך הענין יובן ע"פ מ"ש ה' בחכמה יסד ארץ שיסוד הארץ
העליונה היא בחי' ממלא כ"ע והתחתונה היא ארץ חפץ המכוונת כנגדה ממש
ונק' על שמה ארץ החיים הנה הוא נמשך מהמשכת והארת חכמה עילאה מקור
החיים העליונים כדכתיב החכמה תחיה בעליה וכו' והארה והמשכה זו היא
מתחדשת באור חדש ממש בכל שנה ושנה כי הוא יתברך וחכמתו אחד בתכלית
היחוד ונק' בשם אוא"ס ב"ה שאין סוף ואין קץ למעלת וגדולת האור והחיות
הנמשך ממנו יתברך ומחכמתו בעילוי אחר עילוי עד אין קץ ותכלית לרום
המעלות למעלה מעלה ובכל שנה ושנה יורד ומאיר מחכמה עילאה אור חדש
ומחודש שלא היה מאיר עדיין מעולם לארץ העליונה כי אור כל שנה ושנה
מסתלק לשרשו בכל ער"ה כשהחדש מתכסה בו ואח"כ ע"י תקיעת שופר
והתפלות נמשך אור חדש עליון מבחי' עליונה יותר שבמדרגת חכמה עילאה
להאיר לארץ עליונה ולדרים עליה הם כל העולמות העליונים והתחתונים
המקבלים חיותם ממנה דהיינו מן האור א"ס ב"ה וחכמתו המלוכש בה כדכתיב
כי עמך מקור חיים באורך נראה אור דהיינו אור המאיר מחכמה עילאה מקור
החיים (וכנודע לי"ח שבכל ר"ה היא הנסירה ומקבלת מוחין חדשים עליונים
יותר כו') ובפרטי פרטיות כן הוא בכל יום ויום נמשכין מוחין עליונים יותר בכל
תפלת השחר ואינן מוחין הראשונים שנסתלקו אחר התפלה רק גבוהין יותר
ודרך כלל בכללות העולם בשית אלפי שנין כן הוא בכל ר"ה ור"ה.

לוח היום-יום

ט"ו אלול

התיסדות ישיבת "תומכי תמימים": יום א' ט"ו אלול תרנ"ז.

התחלת הלימוד בנגלה ודא"ח: יום ד' ח"י אלול תרנ"ז.

בליל שמחת תורה תרנ"ט אחרי ההקפות הכריז אבי אדמו"ר: הישיבה שמה "תומכי תמימים", ותלמידים הלומדים ומתנהגים ברוחה שמם "תמימים".

נ"ך יומי - דברי הימים - ב פרק י"ט

(א) וַיָּשָׁב יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ-יְהוּדָה אֶל-בֵּיתוֹ בְּשָׁלוֹם לִירוּשָׁלַם: (ב) {ס} וַיֵּצֵא אֶל-פָּנָיו יְהוּא בֶן-חֲנָנִי הַחוּזָה וַיֹּאמֶר אֶל-הַמֶּלֶךְ יְהוֹשָׁפָט הֲלָרָשָׁע לַעְזֹר וּלְשֹׂנְאֵי יְ-הוָה תֵּאָהָב וּבֹזֵאת עָלֶיךָ קִצָּף מִלִּפְנֵי יְ-הוָה: (ג) אָבֹל דְּבָרִים טוֹבִים נִמְצְאוּ עִמָּךְ כִּי-בַעֲרַת הָאֲשֵׁרוֹת מִן-הָאָרֶץ וַהֲכִינוֹתָ לְבָבְךָ לְדָרֵשׁ הָאֱ-לֹהִים:

כי בערת האשרות - כדלעיל ועוד הסיר את הבמות וגו' (דברי הימים ב י"ז, ו').
לדרוש האלהים - כדלעיל כי לאלהי אביו וגו' (דברי הימים ב י"ז, ד').

(ד) וַיָּשָׁב יְהוֹשָׁפָט בִּירוּשָׁלַם וַיָּשָׁב וַיֵּצֵא בָעָם מִבְּאֵר שֶׁבַע עַד-הָר אֶפְרָיִם וַיְשִׁיבֵם אֶל-יְ-הוָה אֱ-לֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם: (ה) וַיַּעֲמֵד שֹׁפְטִים בָּאָרֶץ בְּכָל-עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת לַעִיר וָעִיר:

ויעמד שופטים - כשאמר לו החוזה דברים טובים נמצאו עמך כי בערת האשרות (דברי הימים ב י"ט, ג') בא לו אצל סה"ת אם בערם כמשפט ומתחילה ראה כתיב אבד תאבדון עד ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון (דברים י"ב, ג') ונזכר שכ' בכי תשא, ואת מצבותם תשברון וגו' (שמות ל"ד, י"ג) תמה בעצמו על שהטיב בעיני י"י שבער האשרים אשרי ישראל שהרי לא הזהירם אלא על אשריהם ושוב חזר בשופטים ושוטרים ומצא כתוב לא תטע לך אשירה (דברים ט"ז, כ"א), ואז שמח שבערם וגם ראה שם כתוב שופטים ושוטרים תתן לך (דברים ט"ז, י"ח) מיד ויעמד שופטים מוחזקי' בכל ערי יהודה לעיר ועיר. בכל ערי יהודה הבצרות - העמיד מוחזקים להכריחם ולכופן לדין מתחילה ושוב העמיד שופטים שאינן מוחזקים כל כך לעיירות שאינן בצורות לפי שהן יראים להיות סרבנים יותר מאותן היושבים בערים בצורות שבוטחים בערי מבצרם.

(ו) וַיֹּאמֶר אֶל-הַשְּׁפָטִים רְאוּ מָה-אַתֶּם עֹשִׂים כִּי לֹא לָאָדָם תִּשְׁפָּטוּ כִּי לִי-הוּא וְעִמָּכֶם בְּדִבְרֵי מִשְׁפָּט:

כי לא לאדם תשפטו - פתרון אל תחשבו בלבבכם לומר מה לנו אם אנו מטים את הדין לזכות את אוהבינו להטות דין דלים ולישא פני עשירים הלא אין

המשפט לי"י לכך נאמר לי"י שלו הוא אם חייבת את הזכאי כאלו נטלת ולקחת משל בוראך ודין שמים עקלת לתת משפט מעוקל לפיכך תראו מה שתעשו והיה לבבכם בכל דין ודין כאלו הקב"ה עומד לפניכם בדין וזהו ועמכם בדבר משפט ובסנהדרין מפורש מה אתם עושים כי לא לאדם תשפטו כי לי"י ושמה יאמר הדיין מה לי ולצער הזה ת"ל ועמכם בדבר משפט כלומר מוטל עליכם לעשות ואין לו לדיין לעשות אלא מה שענינו ראות.

(ז) וְעֵתָהּ יְהִי פַחַד־יְהוָה עֲלֵיכֶם שְׁמְרוּ וַעֲשׂוּ כִי־אֵין עִם־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עוֹלָה וּמִשָּׂא פָנִים וּמִקַּח־שֹׁחַד:

אין עם י"י אלהינו עולה ומשא פנים ומקח שוחד - והוא עמכם במשפט לפיכך אינו רוצה שתעשו עול במשפט.

(ח) וְגַם בִּירוּשָׁלַם הָעֶמֶיד יְהוֹשֶׁפֶט מֶן־הַלְוִיִּם וְהַכֹּהֲנִים וּמֵרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּט יְהוָה וּלְרִיב וַיָּשְׁבוּ יְרוּשָׁלַם:

וגם בירושלים העמיד - אע"פ שהוא בעצמו בירושלים. למשפט י"י ולריב - משפט נופל לומר על דיני ממונות דוגמא והיתה לבני ישראל לחקת משפט (במדבר כ"ז, י"א), ולריב נופל על דיני נפשות וחבלות דוגמת וכי יריבון אנשים וגו' (שמות כ"א, י"ח).

(ט) וַיֵּצְאוּ עֲלֵיהֶם לֵאמֹר כֹּה תַעֲשׂוּן בְּיִרְאַת יְהוָה בְּאִמּוּנָה וּבְלִבָּב שָׁלֵם: כֹּה תַעֲשׂוּן - משום זריזות וזהירות ולחוזק הוסיף נו"ן כמו עד אשר תדעין איך יפול דבר (רות ג', י"ח), וכמו כה תאמר ללדני לעשו (בראשית ל"ב, ה'), וכה תדבקין וגו' אשר יקצרון (רות ב', ט').

(י) וְכָל־רִיב אֲשֶׁר־יָבוֹא עֲלֵיכֶם מֵאֲחֵיכֶם הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵיהֶם בֵּין־דָּם | לְדָם בֵּין־תוֹרָה לְמִצְוָה לְחֻקִּים וּלְמִשְׁפָּטִים וְהִזְהַרְתֶּם אֹתָם וְלֹא יֵאָשְׁמוּ לִי־הוָה וְהָיָה־קֶצֶף עֲלֵיכֶם וְעַל־אֲחֵיכֶם כֹּה תַעֲשׂוּן וְלֹא תֵאָשְׁמוּ:

בין דם לדם - בין דם רציחת שוגג למזיד. והזהרתם אותם - אחיכם. והיה קצף עליכם ועל אחיכם - לפיכך כה תעשון והזהרתם את אחיכם. ולא תאשמו - אתם, מכל מקום, שאם תקבלו את האזהרה לא יהיה לכם קצף, ואף לא יהיה בשום דבר אשם עליכם הואיל ועשיתם חובתכם המוטל עליכם לעשות.

(יא) וְהָיָה אֲמַרְיָהוּ כֹהֵן הָרֹאשׁ עֲלֵיכֶם לְכָל דְּבַר־יְהוָה וּבִדְרֵיהּ בֶן־יִשְׁמָעֵאל הַנָּגִיד לְבֵית־יְהוּדָה לְכָל דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְשִׁטְרִים הַלְוִיִּם לְפָנֶיכֶם חִזְקוּ וַעֲשׂוּ וַיְהִי יְהוָה עִם־הַטוֹב:

ויהי י"י עם הטוב - עם עושה הטוב והישר.

שבת קדש // ט"ז אלול // ש"פ כי-תבוא

הומש - שביעי פרשת תבוא

(פרק כ"ט) (א) {ושביעי} {פ} ויקרא משה אל-כל-ישראל ויאמר אליהם אתם ראיתם את כל-אשר עשה י-הוה לעיניכם בארץ מצרים לפרעה ולכל-עבדיו ולכל-ארצו:

ויקרא משה לכל ישראל ואמר להון אתון חזיתון ית כל דעבר יי לעיניכון בארשא דמצרים לפרעה ולכל עבדוהי ולכל ארעיה.

(ב) המסות הגדלת אשר ראו עיניך האתת והמפתים הגדלים ההם:

נסין רברבן דחואה עינך אתיא ומופתיא רברביא האנון.

(ג) ולא-נתן י-הוה לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה:

ולא יתב יי לבון לבא למדע ועינין למחזי ואודנין למשמע עד יומא הדין.

ולא נתן י"י לכם לב לדעת - להכיר את חסדי הקב"ה ולדבק בו. עד היום הזה - שמעתי שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי, כמו שכתוב, ויתנה אל הכהנים בני לוי (דברים ל"א, ט'), באו כל ישראל לפני משה, אמרו לו: משה רבנו, אף אנו עמדנו בסיני וניתנה לנו, מה אתה משליט את בני שבטך עליה, ויאמרו לנו מחר: לא לכם ניתנה. ושמח משה בדבר, ועל זאת אמר להם: היום הזה נהיית לעם וגו' (דברים כ"ז, ט') - היום הזה הבנתי בכם שאתם דביקים וחפיצים במקום.

(ד) ואילך אתכם ארבעים שנה במדבר לא-בלו שלמתיכם מעליכם ונעלה לא-בלתה מעל רגליך:

ודברית יתבון ארבעין שנין במדברא לא בליאת כסותכון מנכון ומסנך לא עדו מעל רגליך.

(ה) לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם למען תדעו כי אני י-הוה א-להיכם:

לחמא לא אכלתון וחמר חדת ועתיק לא שתיתון בריל דתדעון ארי אנא יי אלהכון.

(ו) {מפטיר} ותבאו אל-המקום הזה ויצא סיחון מלך-חשבון ועוג מלך-הבשן לקראתנו למלחמה ונכבם:

ואתיתון לאתרא הדין ונפק סיחון מלכא דחשבון ועוג מלכא דמתנן לקדמותנא לאנחא קרבא ומחיננון.

(ז-ח) ותבאו אל המקום - עתה אתם רואים אתכם בגדולה וכבוד, אל תבעטו במקום ואל ירום לבבכם, ושמרתם את דברי הברית הזאת. דבר אחר, ולא נתן לכם לב לדעת (דברים כ"ט, ג') - שאין אדם עומד על סוף דעת רבו וחכמת משנתו עד ארבעים שנה, ולפיכך לא הקפיד עליכם המקום עד היום, אבל מכאן ואילך יקפיד, לפיכך: ושמרתם את דברי הברית הזאת.

(ז) וּנְקַח אֶת-אֲרָצָם וּנְתַנָּה לְנַחֲלָה לְרֵאוּכְנֵי וּלְגֵרֵי וּלְחֹצֵי שְׁבֹט הַמִּנְשִׁי:

וְנִסְכְּנָא יְת אַרְעָהוֹן וַיהֲכִנָּה לְאַחֲסָנָא לְשִׁיכְט רֵאוּכֵן וּלְשִׁיכְט גֵר וּלְפִלְגוֹת שְׁכֻמָּא דְמִנְשָׁה.

(ח) וַיִּשְׁמְרֵתֶם אֶת-דְּבַר־יְהוָה הַזֶּה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן תִּשְׁכַּלּוּ אֶת

כָּל-אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן:

וְתִמְרוּן יְת פְתָנְמִי קִימָא הָדִין וְתַעֲבְדוּן יְתָהוֹן כְּדִיל דְתַצְלַחוּן יְת כָּל דְתַעֲבְדוּן.

(סיום) חסלת פרשת תבוא. קכ"ב פסוקים לעבדיו סימן.

לב לדעת

"אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם בארץ מצרים לכלל עבדיו ולכלל ארצו... ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה". אומר משה רבינו לישראל ביום מותו: רק עכשיו, אחרי ארבעים שנה, אתם מבינים את הדעת האמיתית שאני מנחיל לכם, כדברי חז"ל שאין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה.

ומהי אותה הדעת של משה? מפרש רש"י: "ולא נתן ה' לכם לב לדעת - להכיר את חסדי הקדוש ברוך הוא ולידבק בו". יש כמובן את דעת משה בהשגות באלוקות, לעוף בעולמות עליונים, אבל זה לא העיקר כאן אלא פשוט מאד להכיר בחסדי ה'. אומר משה: אני יודע שכל מה שקרה לנו ביציאת מצרים הכל חסדי ה' הגדולים (ושום דבר לא בכוחי), והנה גם אתם - אחרי ארבעים שנה, סוף סוף, מבינים את זה. להבין את חסדי ה' ומתוך כך להידבק בו. הכרת חסדי ה' והדבקות בו היא תכלית ההמתקה של פרשת כי תבוא, הפיכת כל הקללה לברכה גלויה.

[ולא נתן הוי' לכם לב לדעת, להכיר את חסדי הקדוש ברוך הוא ולידבק בו = 2752 = 32, לב, פעמים אלהים - לב שמות אלהים במעשה בראשית עד "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". אלהים שבתוכנו ("אני אמרתי אלהים אתם") מכיר את חסדי הקב"ה (שם הוי' שמעל לטבע)!]

תהלים - פרק כ', פרקים ע"ט-פ"ב, מ"ו-מ"ה

תניא - אגרת הקדש י"ד

וז"ש תמיד עיני ה' אלהיך בה שהעינים הם כינויים להמשכת והארת אור החכמה שלכן נקראו חכמים עיני העדה ואוירא רא"י מחכים והארה והמשכה זו אף שהיא תמידית אעפ"כ אינה בבחי' ומדרגה אחת לבדה מימי עולם אלא שבכל שנה ושנה הוא אור חדש עליון כי האור שנתחדש והאיר בר"ה זה הוא מסתלק בער"ה הבאה לשרשו. וז"ש מרשית השנה ועד אחרית שנה לבדה ולכן כתיב

מרשית חסר א' רומז על הסתלקות האור שמסתלק בליל ר"ה עד אחר התקיעות שיורד אור חדש עליון יותר שלא היה מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה והוא מתלבש ומסתתר בארץ החיים שלמעלה ושלמטה להחיות את כל העולמות כל משך שנה זו אך גילוי מההסתר הזה תלוי במעשה התחתונים וזכותם ותשובתם בעשיית וד"ל:

לוח היום-יום

ט"ז אלול

רבינו הזקן פירש המאמר "כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא", אויף א אידען דארף מען קוקען ווי ער שטייט אין מחשבה הקדומה דאדם קדמון, און דארטען שטייט יעדער נשמה מיט אלע דורות וואס קומען ארויס פון איהר ביז ביאת המשיח גואל צדק, און אז מען טוט א אידען א טובה, טוט מען א טובה אט די אלע נשמות עד סוף כל הדורות.

תרגום, רבינו הזקן פירש המאמר "כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא", על יהודי צריכים להביט כפי שהוא במחשבה הקדומה דאדם קדמון, ושם נמצאת כל נשמה עם כל הדורות שיוצאים ממנה עד ביאת המשיח גואל צדק, וכשעושים ליהודי טובה, עושים טובה לכל אותן נשמות עד סוף כל הדורות.

נ"ך יומי - דברי-הימים ב פרק כ'

(א) {פ} וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ בְנֵי־מִזְבֵּחַ וּבְנֵי עֲמֹן וְעַמֹּהֶם | מֵהָעַמּוֹנִים עַל־יְהוֹשָׁפָט לְמַלְחָמָה:

ועמהם מהעמונים - זה עמלק ולמה נקראו עמונים לפי ששינה כסותו ולשונו כעמונים ונתערבו בהם ובא להלחם בישראל וכן מוכח למטה בענין ובעת החלו ברינה ותהלה נתן י"י מארבים על בני עמון ומואב והר שעיר וגו' (דברי הימים ב כ', כ"ב) נמצא שהעמונים שנאמר כאן הם עמלקים ששינו לשונם וכסותם והוא שיסד הקליר בפרשת זכור זכור עריץ בעמונים נחבא פרץ כרמי עין גדי כהובא כלומר זכור מה שעשה עמלק העריץ שנחבא בין העמונים ובא לפרוץ כרמי ישראל באותו זמן כדכתיב והנם בחצצון תמר היא עין גדי (דברי הימים ב כ', ב') ועין גדי סמוך למחוז של עמלק כמו שנאמר בלך לך ויכו את כל שדה העמלקי וגם את האמורי היושב בחצצון תמר (בראשית י"ד, ז').

(ב) וַיָּבֹאוּ וַיִּגִּדּוּ לַיהוֹשָׁפָט לֵאמֹר בָּא עָלֵינוּ הָמוֹן רַב מֵעֶבֶר לַיָּם מֵאֲרָם וְהֵנָּם בְּחֻצְצוֹן תְּמָר הִיא עֵין גִּדִּי:

היא עין גדי - כלומר שאמרו לו כבר באו כל כך בקרוב לנו.

(ג) וַיֵּרָא וַיִּתֵּן יְהוֹשָׁפָט אֶת-פָּנָיו לְדָרוֹשׁ לַיהוָה וַיִּקְרָא-צֹם עַל-כָּל-יְהוּדָה:
(ד) וַיִּקְבְּצוּ יְהוּדָה לְבַקֵּשׁ מִי-הוָה גַּם מִכָּל-עָרֵי יְהוּדָה בָּאוּ לְבַקֵּשׁ אֶת-יְהוָה:

גם מכל ערי יהודה - שלא תאמר כשאמר בתחלה ויקבצו יהודה לבקש אלו יושבי ירושלים לבד הם אלא מכל ערי יהודה באו.

(ה) וַיַּעֲמֵד יְהוֹשָׁפָט בְּקֶהֱלִי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּבֵית יְהוָה לִפְנֵי הַחֲצֹצֵר הַחֲדָשָׁה: (ו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-יְהוֹשָׁפָט אֲבִתִּינוּ הֵלֹא אֶתָּה-הוּא אֲלֵהִים בְּשָׂמִים וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכָל מַמְלָכוֹת הַגּוֹיִם וּבִידֶךָ כַּח וּגְבוּרָה וְאֵין עִמָּךְ לְהִתִּיצֵב: ואתה מושל בכל ממלכות הגוים ובידך כח וגבורה - לנהוג ממשלתך עליהם לכך אנו מבקשים ממך לעזרוננו מהם. ובידך כח - בעל כח וגבורה, הרדין בלעז. ואין עמך להתיצב - אין שום בריה יכולה לעמוד נגדך בכל ממלכות הגוים דוגמתו לא יתיצב איש לפניך (יהושע א', ה'), וכן מי הוא לפניו יתיצב (איוב מ"א, ב') (כך פי' רבינו מנחם בר חלבו זצ"ל).

(ז) הֲלֹא אַתָּה אֲלֵהִינוּ הוֹרֵשֶׁת אֶת-יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ הַזֹּאת מִלִּפְנֵי עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל וְתִתְּנָה לְזֶרַע אֲבֹרָהֶם אֶהְבֶּךָ לְעוֹלָם:

ותתנה לזרע אברהם - לפיכך עליך להחזיקה בידם ולגרש העמים האלה כי אפי' מלך ואפי' שום אדם כשנתן מתנה לאוהבו ובא אחר לגזולו הימנו דוחק בעצמו להחזיקה בידו כ"ש אתה ושמא תאמר לא נתתיה לכם אלא לפי שעה בשביל כך נאמר לעיל ירושת עולם נתת לנו.

(ח) וַיֵּשְׁבוּ-בָהּ וַיִּבְנוּ לָהּ אֶבֶן מִקְדָּשׁ לְשִׁמְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

ויבנו לך בה מקדש לשמך לאמר - שאם תבוא עלינו רעה חרב שפוט (דברי הימים ב כ', ט') או שום דין ודבר ורעב.

(ט) אִם-תָּבוֹא עָלֵינוּ רָעָה חָרֵב שְׁפוּט וְדָבָר וְרָעַב נַעֲמָדָה לִפְנֵי הַבַּיִת הַזֶּה וּלְפָנֶיךָ כִּי שִׁמְךָ בַּבַּיִת הַזֶּה וְנִזְעַק אֵלֶיךָ מִצָּרֵתָנוּ וְתִשְׁמָע וְתוֹשִׁיעַ:

ונזעק אליך מצרתינו - בבית המקדש. ותשמע ותושיע - כאשר התפלל לפניך שלמה והבטחתו לעשות כך כמ"ש, ואם ינגף עמך (דברי הימים ב ו', כ"ד) וכל הפרשה עד וסלחת ונתת לאיש ככל דרכיו (מלכים א ח', ל"ט) ויעתר לו י"י כדכתיב, וירא י"י אל שלמה ויאמר לו שמעתי את תפלתך (דברי הימים ב ז', י"ב) וכל הפרשה עד ואסלח לחטאתם וארפא את ארצם (דברי הימים ב ז', י"ד) ועתה אני מתפלל שתזכור אותה הבטחה שהבטחתו ותשמע ותושיענו מאויבינו הבאים עלינו.

(י) וַעֲתָה הִנֵּה בְנֵי-עַמּוֹן וְהַר-שֹׁעִיר אֲשֶׁר לֹא-נָתַתָּה לְיִשְׂרָאֵל לָבוֹא בָהֶם בְּבֹאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם כִּי סָרוּ מֵעֲלִיהֶם וְלֹא הִשְׁמִידוּם:

ועתה - על כל זאת שהבטחתנו להושיענו מאויבנו הבאים עלינו. הנה בני עמון ומואב והר שעיר אשר לא נתתה לישראל לבוא בהם - להלחם. בבואם מארץ מצרים - ועליהם היה לזכור את החסד ולבא בעזרתנו והם לא די להם שאינן זוכרין לנו אותו החסד להיות עמנו בכל צרותינו אלא שגומלין אלינו רעה ובאין עלינו.

(יא) וְהִנֵּה-הֵם גְּמֹלִים עָלֵינוּ לָבוֹא לְגַרְשָׁנוּ מִיִּשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הוֹרֵשְׁתָּנוּ: גרשינו מירושתך אשר הורשתנו - אתה בעצמך ולפיכך מה יש להם לערער על ירושתנו.

(יב) אֶל-לֵהִינֹה הֲלֹא תִשְׁפֹּט-בָּם כִּי אֵין בָּנוּ כֹּחַ לִפְנֵי הַחֲמֹן הָרֹב הַזֶּה הַבָּא עָלֵינוּ וְאֲנַחְנוּ לֹא נִרְעָ מִה-נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ: כי עליך עינינו - להושיענו.

(יג) וְכָל-יְהוּדָה עֹמְדִים לִפְנֵי יְיָ-הוֹה גַּם-טַפָּם נִשְׁיָהֶם וּבְנֵיהֶם: גם טפם - כמנהג שהגדודים באים על הארץ בורחים מן הכפרים לערי מבצריהם טפם נשיהם ובניהם.

(יד) {ו} וַיַּחֲזִיאוּ בֶן-זְכַרְיָהוּ בֶן-בְּנֵי בֶן-יַעֲיָאֵל בֶּן-מִתְנִיָה הַלֵּוִי מִן-בְּנֵי אֶסָף הַיְּהוּדָה עָלָיו רוּחַ יְיָ הוֹה בְּתוֹךְ הַקָּהָל: (טו) וַיֹּאמֶר הַקָּשִׁיבוּ כָל-יְהוּדָה וַיִּשְׁבִּי יְרוּשָׁלַם וְהַמֶּלֶךְ יְהוֹשָׁפָט כֹּה-אָמַר יְיָ הוֹה לָכֶם אַתֶּם אֶל-תִּירְאוּ וְאֶל-תַּחַתּוּ מִפְּנֵי הַחֲמֹן הָרֹב הַזֶּה כִּי לֹא לָכֶם הַמִּלְחָמָה כִּי לֹא-לֵהִים:

אל תיראו ואל תחתו - מוסב על שאמרו אין בנו כח לפני ההמון (דברי הימים ב כ', י"ב) והנביא אמר להם אף על פי שהם רבים מכם אל תיראו מהם. כי לא לכם המלחמה כי לא-להים - מוסב על ואנחנו לא נדע (דברי הימים ב כ', י"ב) והשיב הנביא ודאי כאשר אמרתם שעל הקב"ה עיניכם ובטחונכם להושיעכם כן יעשה כי לא לכם המלחמה כי לא-להים.

(טז) מָחָר רָדוּ עֲלֵיהֶם הַנֶּם עֲלֵיָם בְּמַעֲלֵה הַצִּיץ וּמִצָּאתָם אַתֶּם בְּסוֹף הַנֶּחָל פְּנֵי מִדְבַּר יְרוּשָׁלַם: במעלה הציץ - שם מקום.

(יז) לֹא לָכֶם לְהִלָּחֵם בְּזֹאת הַתִּיַצְבוּ עִמָּדוֹ וּרְאוּ אֶת-יְשׁוּעַת יְיָ הוֹה עִמָּכֶם יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם אֶל-תִּירְאוּ וְאֶל-תַּחַתּוּ מָחָר צֹאוּ לִפְנֵיהֶם וַיְיָ הוֹה עִמָּכֶם: התיצבו - מוסב על לא לכם המלחמה (דברי הימים ב כ', ט"ו). וראו את ישועת יי' - מוסב למעלה הלא אתה אלהינו (דברי הימים ב כ', ז') הורשתנו ואמר להם הקב"ה הדין עמכם עלי להחזיקה בידכם. מחר צאו - ואלחם בעדיכם והם האמינו ונזדרזו וישכימו בבקר.

(יח) וַיִּקְדֹּר יְהוֹשֻׁפָּט אֲפִים אֶרְצָה וְכָל־יְהוּדָה וַיֵּשְׁבִי יְרוּשָׁלַם נִפְּלוּ לְפָנָי י־
הָזָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִי־הוֹה: (יט) וַיִּקְמוּ הַלְוִיִּם מִן־בְּנֵי הַקְּהָתִים וּמִן־בְּנֵי
הַקְּרִיתִים לְהִלָּל לִי־הוֹה אֶ־לְהִי יִשְׂרָאֵל בְּקוֹל גָּדוֹל לְמַעַלָּה: (כ) וַיֵּשְׁבִימוּ
בַּבֶּקֶר וַיֵּצְאוּ לַמִּדְבָּר תְּקוּעַ וּבִצְאָתָם עָמַד יְהוֹשֻׁפָּט וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּנִי יְהוּדָה
וַיֵּשְׁבִי יְרוּשָׁלַם הָאָמִינוּ בִּי־הוֹה אֶ־לְהִיכֶם וְתִאֲמָנוּ הָאָמִינוּ בְּנִבְיָאִיו
וְהִצְלִיחוּ:

ותאמנו - ותהיו בני אמונה ותצליחו דוגמא לא תאמינו (ישעיהו ז', ט').

(כא) וַיִּוָּעֵץ אֶל־הָעָם וַיַּעֲמֵד מְשֻׁרְרִים לִי־הוֹה וּמַהֲלָלִים לְהַדְרַת־קֹדֶשׁ
בִּצְאָתָם לְפָנָי הַחֲלוּץ וְאֹמְרִים הוֹדוּ לִי־הוֹה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: (כב) וּבָעֵת
הַחֲלוּ בִרְנָה וּתְהַלֵּה נָתַן י־הוֹה | מְאָרְבִּים עַל־בְּנֵי עֲמֹון מוֹאָב וְהָר־שְׁעִיר
הַבָּאִים לְיְהוּדָה וַיִּנְגְּפוּ:

נתן י"י מארבים - נתן מארבים להשמידם ולהחריםם דוגמא באביה בן רחבעם
וירבעם היסב את המארב (דברי הימים ב י"ג, ג'), כמו כן הסיכם הקב"ה זה
בזה ושוב חזר מואב ועזר לבני עמון וקמו שניהם על בני שער.

(כג) וַיַּעֲמְדוּ בְנֵי עֲמֹון וּמוֹאָב עַל־יֹשְׁבֵי הָר־שְׁעִיר לְהַחֲרִים וּלְהַשְׁמִיד
וּכְבֻּלוֹתָם בְּיוֹשְׁבֵי שְׁעִיר עָזְרוּ אִישׁ־בְּרֵעֵהוּ לְמִשְׁחִית:

ויעמדו בני עמון ומואב על יושבי הר שער להחרים ולהשמיד וככלותם ביושבי
שער עזרו איש ברעהו - הסיבן הקב"ה זה אל זה להשחיתם עד כלותם עד שנפלו
ההגרים לארץ לאין פליטה.

(כד) וַיְהוּדָה בָּא עַל־הַמִּצְפָּה לַמִּדְבָּר וַיִּפְּנוּ אֶל־הַחֲמוֹן וְהָנֶם פְּגָרִים נִפְּלִים
אֶרְצָה וְאֵין פְּלִיטָה: (כה) וַיָּבֹא יְהוֹשֻׁפָּט וַעֲמֹו לָבוּ אֶת־שָׁלָלָם וַיִּמָּצְאוּ בָהֶם
לָרֶב וּרְכוּשׁ וּפְגָרִים וְכָלִי חֲמֹדוֹת וַיִּנְצְלוּ לָהֶם לְאֵין מִשָּׂא וַיְהִיו יָמִים
שְׁלוֹשָׁה בָּזִוִּים אֶת־הַשָּׁלָל כִּי רַב־הוּא:

לאין משא - מרוב.

(כו) וּבַיּוֹם הָרִבְעִי נִקְהְלוּ לְעֵמֶק בְּרָכָה כִּי־שָׁם בִּרְכוּ אֶת־יְהוֹה עַל־כֵּן
קָרְאוּ אֶת־שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא עֵמֶק בְּרָכָה עַד־הַיּוֹם:

נקהלו לעמק ברכה - לאותו עמק שלאחר כן נקרא עמק ברכה על שם המעשה
כמו שמפורש בסמוך כדאמר כי שם ברכו את י"י והודו על כל הטובה אשר עשה
להם שעזרם מן האומות.

(כז) וַיֵּשְׁבוּ כָל־אִישׁ יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם וַיְהוֹשֻׁפָּט בְּרֹאשָׁם לָשׁוּב אֶל־יְרוּשָׁלַם
בְּשִׂמְחָה כִּי־שִׂמְחָם יְהוֹה מֵאוֹיְבֵיהֶם: (כח) וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַם בְּנִבְלִים
וּבְכִנְרוֹת וּבַחֲצֻצְרוֹת אֶל־בֵּית יְהוֹה:

ויבאו ירושלים בנבלים ובכנרות ובחצצרות - הרי ג' כלי שיר כנגד ג' כל איש יהודה וירושלים ויהושפט (דברי הימים ב כ', כ"ז).

(כט) וַיְהִי פַחַד אֱלֹהִים עַל כָּל־מַמְלָכוֹת הָאָרֶצוֹת בְּשָׁמַעֲם בִּי נִלְחָם יְיָ הוֹהָ עִם אוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל: (ל) וַתִּשְׁקַט מַלְכוּת יְהוֹשָׁפָט וַיָּנַח לוֹ אֱלֹהֵיוּ מִסְבִּיב: (לא) {פ} וַיִּמְלֹךְ יְהוֹשָׁפָט עַל־יְהוּדָה בֶּן־שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה בְּמָלְכוֹ וַעֲשָׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ עֲזוּבָה בַת־שִׁלְחִי: (לב) וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אַבְיוֹ אֲסָא וְלֹא־סָר מִמֶּנָּה לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְיָ הוֹהָ:

וילך בדרך אביו אסא - מאיזה דבר לא סר מלעשות הישר מדרך הטוב והישר של אביו לא סר אבל מדרכו הרעה של אסא סר כמו שכתוב ויוצא אסא כסף וזהב (דברי הימים ב ט"ז, ב'), וכל הפרשה אבל יהושפט לא עשה כן אלא בטח כל ימיו בהקב"ה.

(לג) אַךְ הַבָּמֹת לֹא־סָרוּ וְעוֹד הָעָם לֹא־הִכִּינוּ לְבָבָם לֹא־לֵהִי אֲבֹתֵיהֶם: (לד) וַיִּתֵּר דְּבָרֵי יְהוֹשָׁפָט הָרֹאשָׁנִים וְהָאַחֲרָנִים הֵנָּה כְּתוּבִים בְּדִבְרֵי יְהוֹה בֶּן־חֲנָנִי אֲשֶׁר הֶעֱלָה עַל־סֵפֶר מַלְכִּי יִשְׂרָאֵל:

בדברי יהוא בן חנני - שאמר אל המלך יהושפט הלרשע לעזור (דברי הימים ב י"ט, ב').

(לה) וְאַחֲרֵי־כֵן אֶתְחַבֵּר יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה עִם אַחֲזִיָּה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל הוּא הִרְשִׁיעַ לַעֲשׂוֹת: (לו) וַיַּחֲבֹרְהוּ עִמּוֹ לַעֲשׂוֹת אֲנִיּוֹת לָלֶכֶת תַּרְשִׁישׁ וַיַּעֲשׂוּ אֲנִיּוֹת בְּעֶצֶיּוֹן גָּבֶר: (לז) וַיִּתְּנָבֵא אֱלִיעֶזֶר בֶּן־דֹּדֻהוּ מִמַּרְשָׁה עַל־יְהוֹשָׁפָט לֵאמֹר כְּהִתְחַבֵּרְךָ עִם־אַחֲזִיָּהוּ פֶּרִץ יְיָ הוֹה אֶת־מַעֲשֵׂיךָ וַיִּשְׁבְּרוּ אֲנִיּוֹת וְלֹא עָצְרוּ לָלֶכֶת אֶל־תַּרְשִׁישׁ:

ולא עצרו - פתרון לא עצרו כח האניות ללכת וישברו.

הפטרות כי-תבוא

(ישעיה פרק ס)

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים מוֹדִים
וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבוֹחֵר בַּתּוֹרָה
וּבַמַּשָּׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבַנְּבִיאִי הָאֵמֶת וְצִדִּיק:

(א) {ס} קוֹמִי אֲוִרִי כִּי בָא אוֹרְךָ וּכְבוֹד יְיָ הוּא עָלֶיךָ וְרוּחַ:
(ב) כִּי־הִנֵּה הַחֲשֵׁךְ יִכְסֶּה־אֶרֶץ וְעֶרְפֶּל לְאֻמִּים וְעָלֶיךָ יוֹרֵחַ
יְיָ הוּא וּכְבוֹדוֹ עָלֶיךָ יֵרָאֶה: (ג) וְהִלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרְךָ וּמַלְכִּים
לְנֹגַהּ וְרוּחְךָ: (ד) שְׂאִי־סִבִּיב עֵינֶיךָ וּרְאִי כָל־סָבִיב בָּאוֹ־
לְךָ בְּנִיךָ מִרְחוֹק יָבֹאוּ וּבְנוֹתֶיךָ עַל־צֵד תֵּאֱמָנָה: (ה) אֲזִי
תֵּרְאִי וְנִהְרֶת וּפָחַד וְרוּחַב לְבָבְךָ כִּי־יִהְיֶה עָלֶיךָ הַמֶּזֶן יִם
חֵיל גוֹיִם יָבֹאוּ לָךְ: (ו) שְׁפַעַת גְּמֻלִים תִּכְסֹּף בְּכָרִי מִדִּין
וְעִיפָה כָל־סָבִיב מִשְׁבָּא יָבֹאוּ זֶהָב וְלִבְנֹה יִשְׂאוּ וְתִהְיֶה יְיָ הוּא
יִבְשְׁרוּ: (ז) כָּל־צֶאֱן קָדָר יִקְבְּצוּ לָךְ אֵילֵי נְבוֹת יִשְׁרָתוֹנֶךָ
יַעֲלוּ עַל־רָצוֹן מִזִּבְחֵי וּבֵית תִּפְאָרְתִּי אֶפְאֵר: (ח) מִי־אֵלֶּה
כָּעֵב תַּעֲוִיפִינָה וּכְיוֹנִים אֶל־אַרְבֵּיתֵיהֶם: (ט) כִּי־לִי אֵיִים יִקְווּ
וְאַנְיּוֹת תִּרְשִׁישׁ בְּרֹאשֶׁנָּה לְהָבִיא בְּנִיךָ מִרְחוֹק בְּסֶפֶם וְזֶה־בָּם
אַתֶּם לְשֵׁם יְיָ הוּא אֱלֹהֵיךָ וְלִקְרוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֶאֶרְךָ: (י)
וּבָנוּ בְנֵי־נֹכַח חֲמֹתֶיךָ וּמַלְכֵיהֶם יִשְׁרָתוֹנֶךָ כִּי בִקְצָפִי
הִכִּיתֶיךָ וּבְרָצוֹנִי רַחֲמֹתֶיךָ: (יא) וּפִתְחוּ שְׁעֵרֶיךָ תָּמִיד יוֹמָם
וְלַיְלָה לֹא יִסְגְּרוּ לְהָבִיא אֵלֶיךָ חֵיל גוֹיִם וּמַלְכֵיהֶם נְהוּגִים:
(יב) כִּי־הִגֹּי וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹדוּךָ יֵאָבְדוּ וְהַגּוֹיִם
חָרָב יַחֲרֹבוּ: (יג) כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן אֵלֶיךָ יָבֹוא בְּרוֹשׁ תִּדְהָר
וּתֵאֱשׂוֹר יַחֲדוּ לְפֶאֶר מְקוֹם מְקוֹדְשִׁי וּמְקוֹם רַגְלִי אֲכַבֵּד: (יד)
וְהִלְכוּ אֵלֶיךָ שְׁחוֹחַ בְּנֵי מַעֲנִיךָ וְהִשְׁתַּחֲווּ עַל־כַּפּוֹת רַגְלֶיךָ
כָּל־מִנְאֲצֶיךָ וְקִרְאוּ לָךְ עֵיר יְיָ הוּא צִיּוֹן קְרוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: (טו)

תַּחַת הַיּוֹתֶךָ עֲזוּבָה וּשְׁנוּאָה וְאֵין עוֹבֵר וּשְׁמִתֶּיךָ לְגֵאוֹן עוֹלָם
 מִשּׁוֹשׁ דָּוָר וְדָוָר: (טז) וַיִּנָּקֶת חֵלֶב גּוֹיִם וְשָׂד מְלָכִים תִּינָקִי
 וַיִּדְעֶתָ כִּי אֲנִי יְיָ הוֹה מוֹשִׁיעֶךָ וְגֹאֲלֶךָ אֲבִיר יַעֲקֹב: (יז) תַּחַת
 הַנְּחָשֶׁת אֲבִיא זָהָב וְתַחַת הַבְּרוֹז אֲבִיא כָסֶף וְתַחַת הָעֵצִים
 נְחָשֶׁת וְתַחַת הָאֲבָנִים בְּרוֹז וּשְׁמִתִּי פְקֻדָּתְךָ שָׁלוֹם וְנִגְשִׁיךָ
 צָדִיקָה: (יח) לֹא-יִשְׁמַע עוֹד חֲמָם בְּאַרְצֶךָ שָׂד וְשֹׁבֵר
 בְּגִבּוֹלֶיךָ וְקִרְאֵת יִשׁוּעָה חוֹמַתֶיךָ וּשְׁעָרֶיךָ תִּהְיֶה: (יט) לֹא-
 יִהְיֶה-לָּךְ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם וּלְלַיְלָה הַיָּרֵחַ לֹא-יֵאִיר לָךְ
 וְהִיָּה-לָּךְ יְיָ הוֹה לְאוֹר עוֹלָם וְאֵל-לֵהִיךָ לְתַפְאֲרָתְךָ: (כ) לֹא-
 יָבוֹא עוֹד שְׁמִשֶׁךָ וַיִּרְחֹךְ לֹא יֵאָסֶף כִּי יְיָ הוֹה יִהְיֶה-לָּךְ לְאוֹר
 עוֹלָם וּשְׁלָמוֹ יָמֵי אֲבִלְךָ: (כא) וְעַמְּךָ כָּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם
 יִירָשׁוּ אֶרֶץ נֹצֵר [מִטְעִי] (מטעו) מַעֲשֵׂה יָדֶי לְהַתְּפָאֵר: (כב)
 הַקָּטָן יִהְיֶה לְאֵלֶּף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוֹם אֲנִי יְיָ הוֹה בְּעִתָּה
 אַחֲשִׁנָּה:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צְדִיק בְּכָל
 הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן, הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמַקְנִים, שָׂכַל דְּבָרָיו אֱמֶת
 וְצֶדֶק. נְאֻמָּן אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ
 אַחֲזוֹר לֹא יִשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ
 הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו, רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ
 תוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַתָּרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה, שִׁמְחֵנוּ
 יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַלְהֵינוּ תִּנְבִּיא עֲבָדֶךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַתָּרָה
 יָבֹא וַיִּגַּל לִבְנֵנו. עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד אַחֲרָיִם אֶת כְּבוֹדוֹ.
 כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ שְׁלֹא יִכָּבֵד גֵּרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ
 מִגֵּן דָּוִד, עַל תַּתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל תִּנְבִּיאִים וְעַל יוֹם הַשְּׁבִיט תְּהִיָּה,
 שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֲרָה, עַל הַכֹּל יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד
 לְעוֹלָם וָעֶד. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשְּׁבִיט.

פרק חשנה לשבוע פרשת כי-תבוא - חולין פרק א'

(א) הכל שוחטין ושחיטתן כשרה, חוץ מחרש, שוטה, וקטן, שמא יקלקלו בשחיטתן. וכלן ששחטו ואחרים רואין אותן, שחיטתן כשרה. שחיטת נכרי, גבלה, ומטמאה במשא. השוחט בלילה, וכן הסומא ששחט, שחיטתו כשרה. השוחט בשבת, וביום הכפורים, אף על פי שמתחייב בנפשו, שחיטתו כשרה.

הכל שוחטין. בגמרא פריה, הכל שוחטים לכתחלה ושחיטתן כשרה דיעבד. דמרישא משמע דהאי דמרבינן מהכל שוחטין לכתחלה, ובסיפא משמע דכי מרבינן מהכל, דיעבד מרבינן ליה, אבל לכתחלה לא אתרבי. והא ליפא למימר כלה מתניתין לכתחלה וחדא קתני, דכיון דתנא הכל שוחטין פשיטא דכשרה. ובמסקנא מפרשא מתניתין בגמרא הכי, הכל שוחטין, כל הממחים היודעים הלכות שחיטה שוחטין, ואף על פי שאין מחזקין, שלא שחטו לפנינו שלשה פעמים לראות אם יש בהן כח שלא יתעלפו בשחיטה ויבאו לידי שהיה. במה דברים אמורים דחשיבי ממחים, בזמן שאלו המוסרים לו לשחט יודעים ומכירים בו שיודע הלכות שחיטה, אבל אם אין יודעים בו אם יודע הלכות שחיטה, לא ישחט. ואם שחט, בודקין אותו, ואם יודע הלכות שחיטה, שחיטתו כשרה: חוץ מחרש שוטה וקטן. דאפלו דיעבד ויודעים הלכות שחיטה אסור לאכל משחיטתן. דתמיד הן מחזקין לקלקל, שאין בהן דעת: וכלן ששחטו. מדלא קתני ואם שחטו, אלא וכלן ששחטו, משמע דלאו אחרש שוטה וקטן גרידא קאי אלא אף אשאין יודעים בו אם יודע הלכות שחיטה דרישא קאי, דבודקין אותו. ואי ליתיה קמן דלבדקיה, ושחט ואחרים רואין אותו, שחיטתו כשרה. ולית הלכתא כי האי מתניתין. אלא אף על גב דאין אחרים רואין אותו וליתיה קמן דלבדקיה, שחיטתו כשרה, דרב מצוין אצל שחיטה ממחים הן, ואף לכתחלה שוחטין אף על פי שאין אחרים רואין אותן: שחיטת נכרי. אפלו כהלכתה וישראל עומד על גביו, גבלה. אבל אינה אסורה בהנאה, דדוקא שחיטת מין האדוק לעבודה זרה אסורה בהנאה, דסתם מחשבת מין לעבודה זרה, אבל נכרי האמור כאן הוא מאותן שמעשה אבותיהן בידיהן: ומטמאה במשא. כדכתיב (ויקרא יא) והנושא את גבלתה וגו', ואף על פי שלא נגע. ולא היה צריך למתני, דכיון דגבלה היא בידוע שנבלה מטמאה במשא, אלא לומר לה, זו מטמאה במשא בלבד, ויש לה אחרת שמיטמאה אפלו באהל, ואי זו, זו תקרבת עבודה זרה, השוחט בלילה וכן הסומא. תנא שוחט בלילה דומיא דסומא, מה סומא באפלה אף השוחט בלילה באפלה, ובהאי הוא דתנא השוחט דיעבד אין לכתחלה לא, אבל פשאבוקה כנגדו אפלו לכתחלה שוחטים בלילה, השוחט בשבת. אף על פי שאם היה מזיד היה מתחייב בנפשו, שחיטתו כשרה. ומיהו אסורה באכילה ליומה, דלהכי תני בשבת וביום הפפורים, לאקושי שבת ליום הפפורים, מה יום הפפורים אסורה באכילה כל אותו היום משום ענוי, אף שבת אסורה באכילה כל אותו היום. ולמוצאי שבת מתרת בין לו בין לאחרים. והשוחט לחולה בשבת דבהתרא קא שחט, מתר לבריא לאכל ממנו באותו שבת בשר חי, אבל לא מבשל, שמא ירבה בשבילו:

(ב) השוחט במגל יד, בצור, ובקנה, שחיטתו כשרה. הכל שוחטין ולעולם שוחטין, ובכל שוחטין, חוץ ממגל קציר, והמגרה, והשנים, והצפרן, מפני שהן חונקין. השוחט במגל קציר בדרך הליכתו, בית שמאי פוסלין, ובית הלל מכשירין. ואם החליקו שניה, הרי היא כספין.

מגל יד. יש לה שתי פיות, האחת חלקה כספין והאחת יש בה פגיונות, ובצד שהיא חלקה אין שוחטים לכתחלה, גזרה שמא ישחט בצד הפגיונות. ולהכי תנא השוחט דמשמע דיעבד אין לכתחלה לא. ושמעין מהא, דספין פגיונות ויש בה כדי לשחט מן הפגם ולהלן, אסור לשחט בה לכתחלה, אלא אם כן פרך הפגם בבגד או בגמי דהשתא ליכא למגזר דלמא אתי לשחט במקום הפגם: בצור ובקנה. מתניתין מירי בצור ובקנה שהיו תלושים ולבסוף חפרן ושחט בהן כשהן מחברים, ודיעבד אין לכתחלה לא. אבל במחבר מעקרו, אפלו דיעבד פסול. ותלוש גמור אפלו לכתחלה שרי: צור. סלע מחדד. ולשון מקרא הוא (שמות ד), ותקח צפורה צר ותכרת, הפל שוחטים. לאתויי ישראל מומר לעברה אחת או אפלו לעברות הרבה, שמתר לאכל משחיטתו. והוא שלא יהיה מומר לעבודה זרה או מחלל שבתות בפרהסיא. ובזדק ישראל כשר הספין ונותן לו, מפני שחזקתו שאינו טורח לבדק, ואחר כן שוחט אפלו בינו לבין עצמו, וחוזר ישראל ובזדק ספינו לאחר שחיטה, אם היא יפה שחיטתו כשרה. ואלו הצדוקין שאנו קורין להן קראים, שאינן מאמינים בתורה שבעל פה, שחיטתן פסולה, אלא אם כן ישראל עומד ורואה השחיטה מתחלה ועד סוף, ולעולם שוחטים. בין ביום, בין בלילה לאור האבוקה, בין בראש הגג, ולא חישבין שמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחט. וכן שוחטים בראש הספינה, דמוכחא מלתא דלנקר ספינתו הוא צריך ולא לשר הים קשחית: ובכל שוחטים. בין בזכוכית בין בקרומית של קנה שהוא עשב הגדל באגם שחותך כספין. אבל בקנה עצמו אין שוחטין בו לכתחלה, מפני נימין שפורשים ממנו ונוקבים הסימנים, ואתי למעבד חלדה: מגל קציר. שקוצרים בה התבואה. שפגיונותיה נוטות כלן לצד אחד בשפוע: מגרה. ספין מלא פגיונות, ויש לכל פגיונה מורשא מכאן ומכאן, דהינו אוגרות: שנים. התחובים בלחי של בהמה. ודוקא כשהן שנים או יותר: והצפרן. המחפרת: שהן חונקין. שאין חותכין, אלא קורעין מחמת הפגיונות. והאי חונקים, אשארא קאי ולא אצפרן, דטעמא דצפרן משום מחבר הוא: מגל קציר. ראשיה כפופים מאד ודרך הליכתה אינה קורעת: בית שמאי אומרים נבלה. ומטמאה במשא. דגזרינן הולכה אטו הובאה. ובית הלל לא גזרי, דאפוישי טמאה לא מפשינן משום גזרה. אבל באכילה מודו דאסורה, גזרה הולכה אטו הובאה:

(ג) השוחט מתוך הטבעת ושיר בה מלא החוט על פני כלה, שחיטתו כשרה. רבי יוסי בר יהודה אומר, מלא החוט על פני רבה.

השוחט מתוך הטבעת. בטבעת הגדולה שהיא עליונה לכלן קאמר: ושיר בה מלא החוט על פני כלה. לצד הראש. שלא הטה לספין לצאת מן הטבעת לצד הראש עד שגמר כל הטבעת כלה, כשרה: מלא החוט. כלומר כל דהו. אבל אם קדם שגמר את כלה הגרים את הספין לצד הראש. ויצא מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינו מקום שחיטה, שהיא הגרמה, אף על פי שנשחט רב הקנה במקום

שְׁחִיטָה, פְּסָלֵי רֶבֶן, הוֹאִיל וּגְמָרוֹ בְּפָסוּל: רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אוֹמֵר מְלֵא הַחוּט עַל פְּנֵי רֶבֶה. אִם שִׁיר בָּהּ מְלֵא חוּט הַשְּׁעָרָה מִן הַטְּבַעַת לְצַד הָרֹאשׁ עַל פְּנֵי רֶב הַטְּבַעַת, כְּלוּמַר שֶׁחֶתֶךְ רֶב הִקְנָה בְּתוֹךְ הַטְּבַעַת וּבְמַעוּטָהּ הִגְרִים וַיֵּצֵא מִמֶּנָּה לְצַד הָרֹאשׁ וּגְמָר הַשְּׁחִיטָה לְמַעַלָּה מִמֶּנָּה, כְּשֶׁרָה, דְּבִרְבָּא אֶתְכַשְׁרָה לָהּ שְׁחִיטָה, וְאִידֵךְ כִּי קָא שְׁחִיט מִחֶתֶךְ בְּשׁוּר בְּעֵלְמָא הוּא. וּפְסָק הִלְכָהּ, הַשּׁוֹחֵט לְמַעַלָּה מִטְּבַעַת הַגְּדוּלָּה, מִשְׁפּוּי כּוֹבֵעַ וּלְמַעַלָּה, טִרְפָּה. מִשְׁפּוּי כּוֹבֵעַ וּלְמַטָּה, כְּשֶׁר. וְהִינוּ דְּשִׁיר בְּחִטִּי, שֶׁשְּׁחִיט בְּאוֹתָן שְׁנֵי חֲטִיף שֶׁל בְּשׁוּר שֶׁהֵן לְמַעַלָּה מִטְּבַעַת הַגְּדוּלָּה וּלְמַטָּה מִשְׁפּוּי כּוֹבֵעַ, וְשִׁיר בְּהֵן כָּל שֶׁהוּא לְצַד הָרֹאשׁ:

(ד) הַשּׁוֹחֵט מִן הַצְּדָדִין שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה. הַמוֹלֵק מִן הַצְּדָדִין, מְלִיקָתוֹ פְּסוּלָה. הַשּׁוֹחֵט מִן הָעֶרֶף, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. הַמוֹלֵק מִן הָעֶרֶף, מְלִיקָתוֹ כְּשֶׁרָה. הַשּׁוֹחֵט מִן הַצְּנוּאֵר, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה. הַמוֹלֵק מִן הַצְּנוּאֵר, מְלִיקָתוֹ פְּסוּלָה, שְׁכָל הָעֶרֶף כְּשֶׁר לְמִלִּיקָה, וְכָל הַצְּנוּאֵר כְּשֶׁר לְשְׁחִיטָה. נִמְצָא, כְּשֶׁר בְּשְׁחִיטָה, פְּסוּל בְּמִלִּיקָה. כְּשֶׁר בְּמִלִּיקָה, פְּסוּל בְּשְׁחִיטָה.

הַשּׁוֹחֵט מִן הַצְּדָדִים. צִדֵּי הַצְּנוּאֵר, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה. וְאִפְלוּ לְכַתְּחֵלָה נָמִי. וְאִידֵי דְּבָעִי לְמַתְנֵי סִיפָא הַמוֹלֵק מִן הַצְּדָדִים, תְּנִי נָמִי הַשּׁוֹחֵט בְּדִיעֵבֵד, הַמוֹלֵק מִן הַצְּדָדִים מְלִיקָתוֹ פְּסוּלָה. דְּבִמְלִיקָה כְּתִיב (וִיקְרָא ה') מִמּוֹל עֶרְפוֹ, דְּהִינוּ מֵאַחֲוָרֵי: הַשּׁוֹחֵט מִן הָעֶרֶף שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. וְהִינוּ מִלִּי שְׁלֵא הִתְחִיר הַסִּימָנִים אַחֲוָרֵי הָעֶרֶף אֶלָּא חֶתֶךְ הַמִּפְרָקָת עַד שֶׁהִגִּיעַ לְסִימָנִים, דְּקָדָם שֶׁהִגִּיעַ לְסִימָנִים נְטִרְפָּה בְּשִׁבְרִית הַמִּפְרָקָת. וְאִם עַל גֵּב דְּבִמְלִיקָה כְּשֶׁרָה, הֵתָם הוּא דְּכָלָה מִתְחֵלָה וְעַד סוֹף הוּי מִן הַמְלִיקָה וְהוּי כְּשֶׁאֵר שׁוֹחֵט שְׁנוּקָב אֶת הַשֵּׁשׁ מִעַט מִעַט עַד שֶׁגִּמְרָה שְׁחִיטָתוֹ. אֶבֶל שֶׁחֵט מִן הָעֶרֶף, כִּינּוּ דְּשְׁחִיטָה לֹא הָכִי גְמִירָה, לֹא הוּי שְׁבִירִית הַמִּפְרָקָת מִן הַשְּׁחִיטָה, וְאִיטְרָפָה לָהּ. וְהַשּׁוֹחֵט מִן הַצְּדָדִים דְּקָתְנִי רִישָׁא, אִפְלוּ בְּדֵלָא אַהֲדָר הַסִּימָנִים. דְּהָא מִשְׁחִיטִי סִימָנִים שְׁפִיר קָדָם חֲתִיכַת הַמִּפְרָקָת: הַמוֹלֵק מִן הָעֶרֶף. לֹא עֶרֶף מִמֶּשׁ דְּהִינוּ מֵה שֵׁשׁ מִשְׁפּוּי הַקְּדָקוֹד מֵאַחֲוָרֵי כָּל דְּבִהֲדִי פְּרָצוּף, דְּהָא כְּתִיב מִמּוֹל עֶרְפוֹ, אֶלָּא מוֹל הָרוּאָה אֶת הָעֶרֶף, דְּהִינוּ אַחֲוָרֵי הַצְּנוּאֵר, מְלֵק בְּצִפְרֹן וְחֶתֶךְ בְּשׁוּר וּמִפְרָקָת עַד שֶׁהִגִּיעַ לְסִימָנִים: מְלִיקָתוֹ כְּשֶׁרָה. דְּזוֹ הִיא מִצְוַת מְלִיקָתוֹ לְכַתְּחֵלָה. וְאִידֵי דְּתֵנָּא הַשּׁוֹחֵט מִן הָעֶרֶף פְּסוּלָה וְאִפְלוּ בְּדִיעֵבֵד, תֵּנָּא נָמִי הַמוֹלֵק בְּדִיעֵבֵד: הַשּׁוֹחֵט מִן הַצְּנוּאֵר. תַּחַת הַגְּרוֹן קָרִי צְנוּאֵר. וְהוּא דֶּרֶךְ רֶב הַשְּׁחִיטוֹת: שְׁכָל הָעֶרֶף. כָּל מוֹל הָרוּאָה אֶת הָעֶרֶף:

(ה) כְּשֶׁר בְּתוֹרִין, פְּסוּל בְּבִנֵי יוֹנָה. כְּשֶׁר בְּבִנֵי יוֹנָה, פְּסוּל בְּתוֹרִין. תַּחֲלַת הַצְּהוּב, בָּזָה וּבָזָה פְּסוּל.

כְּשֶׁר בְּתוֹרִין פְּסוּל בְּבִנֵי יוֹנָה. דְּתוֹרִים מִשְׁמַע גְּדוּלִים וְלֹא קִטְנִים. בְּנֵי יוֹנָה קִטְנִים וְלֹא גְדוּלִים. דְּלֹא לְשִׁתְּמִיט קָרָא וְלִכְתֹּב מִן בְּנֵי תוֹרִים אוֹ מִן הַיוֹנָה, וּמִדְּכַתֵּב בְּכָלָהּ תוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה שְׁמַע מִנָּה לְעַכְב, תַּחֲלַת הַצְּהוּב. כְּשֶׁמִּתְחִיל לְהִבְיָא נּוֹצֵה יָפָה צֶהָבָה סָבִיב לְצְנוּאֵרוֹ, פְּסוּלִים בָּזָה וּבָזָה. בְּבִנֵי יוֹנָה פְּסוּלִין מִשּׁוּם גְּדָלָן, וּבְתוֹרִים מִשּׁוּם קִטְנָן, דְּיֵצְאוּ מִכָּלֵל קִטְנִים, וְלִכְלֵל גְּדוּלִים לֹא בָּאוּ. וּמִיָּהּ בְּנֵי יוֹנָה הַקִּטְנִים בִּיּוֹתָר, שְׁשׁוּמְטִין כְּנֶף מֵהֶם וְאִין דָּם יוֹצֵא מִמֶּנּוּ, פְּסוּלִים מֵרֵב קִטְנָן.

(ו) כִּשְׁר בַּפֶּרֶה, פֶּסוּל בַּעֲגָלָה. כִּשְׁר בַּעֲגָלָה, פֶּסוּל בַּפֶּרֶה. כִּשְׁר בַּכֹּהֲנִים, פֶּסוּל בַּלְוִיִּם. כִּשְׁר בַּלְוִיִּם, פֶּסוּל בַּכֹּהֲנִים. מְהוּר בְּכָלִי חֶרֶשׁ, טָמֵא בְּכָלִי הַכֹּלִים. מְהוּר בְּכָלִי הַכֹּלִים, טָמֵא בְּכָלִי חֶרֶשׁ. מְהוּר בְּכָלִי עֵץ, טָמֵא בְּכָלִי מִתְכּוֹת. מְהוּר בְּכָלִי מִתְכּוֹת, טָמֵא בְּכָלִי עֵץ. הַחֵיב בְּשִׁקְדִים הַמָּרִים, פֶּטוּר בְּמִתּוּקִים. הַחֵיב בְּמִתּוּקִים, פֶּטוּר בְּמָרִים.

כִּשְׁר בַּפֶּרֶה פֶּסוּל בַּעֲגָלָה. פֶּרֶה אֲדָמָה וְעֵגְלָה עֲרוּפָה שְׁתִּיחָה נֶעֱשִׂין בַּחוּץ. אֲלֵא שְׁפָרָה אֲדָמָה בְּשִׁחִיטָה כְּשֶׁרָה, בַּעֲרִיפָה פֶּסוּלָה. עֵגְלָה עֲרוּפָה, בַּעֲרִיפָה כְּשֶׁרָה, בְּשִׁחִיטָה פֶּסוּלָה. נִמְצָא הַכֶּשֶׁר בַּפֶּרֶה פֶּסוּל בַּעֲגָלָה, וְהַכֶּשֶׁר בַּעֲגָלָה פֶּסוּל בַּפֶּרֶה: כִּשְׁר בַּכֹּהֲנִים פֶּסוּל בַּלְוִיִּם. כֹּהֲנִים, בְּמוֹמִין פֶּסוּלִים, בְּשָׁנִים כְּשָׁרִים. לְוִיִּם, בְּמוֹמִין כְּשָׁרִים בְּשָׁנִים פֶּסוּלִים, דְּכִתִּיב (במדבר ח) וּמִן חַמְשֵׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצִּבְיָה וְהָעֲבוּדָה. וְכִשְׁלִי וְכִבִּית עוֹלָמִים שְׁלֵא הָיָה שֵׁם מִשָּׂא בַּפֶּתַח, אֵין הַשָּׁנִים פּוֹסְלִים בַּלְוִיִּם אֲלֵא הַקּוֹל בְּלֶבֶד, וְהַקּוֹל אֵינוֹ פּוֹסֵל בַּכֹּהֲנִים לְעוֹלָם. נִמְצָא, בֵּין בַּמִּדְבָּר בֵּין בְּשִׁלְיָה וְכִבִּית עוֹלָמִים, הַכֶּשֶׁר בַּכֹּהֲנִים פֶּסוּל בַּלְוִיִּם, הַכֶּשֶׁר בַּלְוִיִּם פֶּסוּל בַּכֹּהֲנִים, מְהוּר בְּכָלִי חֶרֶשׁ טָמֵא בְּכָלִי הַכֹּלִים. אִוִּיר כָּלִי חֶרֶשׁ טָמֵא, שְׁאֵם הַגִּיעָה טָמְאָה לְאִוִּירוֹ וְלֹא נִגְעָה בּוֹ, נְטָמָא הַכָּלִי חֶרֶשׁ, דְּכִתִּיב בֵּיהּ (ויקרא יא) אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ. וְכִגְבוּ מְהוּר, שְׁאֵפְלוּ נִגְעָה טָמְאָה בְּגִבּוֹ לֹא נְטָמָא בְּכָה. אִוִּיר כָּלִי הַכֹּלִים מְהוּר, כָּל זְמַן שְׁלֵא נִגְעָה בֵּהּ הַטָּמְאָה אֵף עַל פִּי שְׁנִתְלִית בְּאִוִּירוֹ. וְגִבּוֹן טָמֵא, שְׁאֵם נִגְעָה טָמְאָה בְּגִבּוֹן נְטָמָא. נִמְצָא, הַמְהוּר בְּכָלִי חֶרֶשׁ, טָמֵא בְּכָלִי הַכֹּלִים. וְהַמְהוּר בְּכָלִי הַכֹּלִים, טָמֵא בְּכָלִי חֶרֶשׁ, מְהוּר בְּכָלִי עֵץ טָמֵא בְּכָלִי מִתְכּוֹת. גּוֹלָמִי כָלִי עֵץ, דְּהֵינּוּ כָלִים שְׁלֵא נִגְמְרָה כָּל מְלָאכְתָּהּ. אֲבָל נִגְמְרָה חִקִּיקָתָהּ וְרִאיוֹנָהּ הֵן לְתַשְׁמִישׁוֹ, טָמְאִים. וּפְשׁוּטֵי כָלִי עֵץ מְהוּרִים אֵפְלוּ נִגְמְרָה כָּל מְלָאכְתָּהּ, דְּאִתְקַשׁ כָּלִי עֵץ לְשִׁק, דְּכִתִּיב (שם) מִכָּל כָּלִי עֵץ אוֹ בְּגָד אוֹ עוֹר אוֹ שֶׁק, מֵה שֶׁק מִטְּלִיט לְמֵא וְרִיקוֹן, אֵף כָּלִי מִטְּלִיט לְמֵא וְרִיקוֹן. גּוֹלָמִי כָלִי מִתְכּוֹת מְהוּרִים, הוֹאִיל וּלְכַבּוֹד עֲשׂוּיִין לֹא חֲשִׁיבֵי כָלִי לְמִלְתִּיהוּ עַד שֶׁתִּגְמַר כָּל מְלָאכְתָּהּ. פְּשׁוּטִיחָה טָמְאִים, דְּלֹא אִתְקַשׁ לְשִׁק כְּכָלִי עֵץ. נִמְצָא, הַמְהוּר בְּכָלִי עֵץ טָמֵא בְּכָלִי מִתְכּוֹת, הַמְהוּר בְּכָלִי מִתְכּוֹת טָמֵא בְּכָלִי עֵץ, הַחֵיב בְּשִׁקְדִים הַמָּרִים. שִׁקְדִים הַמָּרִים, קִטְנִים חֲכִיבִין בַּמַּעֲשֶׂה, שְׁדִרְכָן לְאֶכְלוֹ בְּקִטְנֵי קִדְם שִׁיחֵיהוּ מָרִים. גְּדוּלִים פֶּטוּרִים, שְׁאֵינָן רִאיוֹנִין לְאֶכְלָה. מִתּוּקִים, גְּדוּלִים חֲכִיבִין, שְׁנִגְמַר פְּרִין. קִטְנִים פֶּטוּרִין, שְׁאֵין דְּרָה אֶכְלָתָהּ כֵּן. נִמְצָא, הַחֵיב בְּשִׁקְדִים הַמָּרִים פֶּטוּר בְּמִתּוּקִים, וְהַחֵיב בְּמִתּוּקִים פֶּטוּר בְּמָרִים:

(ז) הַתָּמֵד, עַד שְׁלֵא הִחְמִיץ, אֵינוֹ נִקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֶׂר, וּפּוֹסֵל אֶת הַמִּקְנֵה. מִשְׁחִימִין, נִקָּח בְּכֶסֶף מַעֲשֶׂר וְאֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְנֵה. הָאֲחִין הַשְּׁתַּפִּין, כְּשִׁחִיבִין בְּקִלְבוֹן, פֶּטוּרִין מִמַּעֲשֶׂר בְּהֵמָה. כְּשִׁחִיבִין בַּמַּעֲשֶׂר בְּהֵמָה, פֶּטוּרִין מִן הַקִּלְבוֹן. כָּל מְקוֹם שֵׁישׁ מְכָר, אֵין קָנָם. וְכָל מְקוֹם שֵׁישׁ קָנָם, אֵין מְכָר. כָּל מְקוֹם שֵׁישׁ מְאֹן, אֵין חֲלִיצָה. וְכָל מְקוֹם שֵׁישׁ חֲלִיצָה, אֵין מְאֹן. כָּל מְקוֹם שֵׁישׁ תְּקִיעָה, אֵין הַבְּדִלָה. וְכָל מְקוֹם שֵׁישׁ הַבְּדִלָה, אֵין תְּקִיעָה. יוֹם טוֹב שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, תּוֹקְעִין וְלֹא מְבַדְּלִין. בְּמוֹצָאי שַׁבָּת, מְבַדְּלִין וְלֹא תּוֹקְעִין. כִּיצַד מְבַדְּלִין, הַמְבַדְּלִין בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ. רַבִּי דּוֹסָא אָמַר, בֵּין קֹדֶשׁ חֲמוּר לְקֹדֶשׁ הַקָּל.

הַתָּמֵד עַד שְׁלֵא הִחְמִיץ. עַד הַשְּׁתָּא אִירִי בְּתַרְתִּי מְלִי וְדָבָר הַנּוֹהֵג בְּזָה אֵינוֹ נוֹהֵג בְּזָה, וְהַשְּׁתָּא אִירִי בְּחֻדָּא מְלִתָּא וּבְזִמְנָן שְׁדִרְכָן זֶה נוֹהֵג בָּהּ אֵין דָּבָר זֶה נוֹהֵג בָּהּ, תָּמֵד. מִיָּם שְׁנוֹתָנִים עַל הַחֲרָצִנִּים וְהַזֵּגִים וּכְשִׁמְחִיץ וְתוֹסֵס נֶעֱשֶׂה יֵין, אוֹ עַל הַשְּׁמָרִים וְקוֹלָטִים

אותן המים טעם היין. ובזמן שנתן שלשה חלקים מים והוציא ארבעה, לכלי עלמא יין מעליא הוא. והכא מירי כגון שלא הוציא אלא כמו שנתן, או פחות או מעט יותר: עד שלא החמיץ. מים בעלמא הוא ואינו נקח בכסף מעשר. דין הזכר בקיחת כסף מעשר (דברים יד) ונתת הכסף בכל אשר תאזה נפש וגו', מה הפרט מפרש פרי מפרי וגדולי קרקע, אף כל פרי מפרי וגדולי קרקע, ופוסל את המקנה. דשלשה לגין מים שאובין פוסלין את המקנה אם נפל לתוכו קדם המשכת ארבעים סאה, ויין אינו פוסל את המקנה אלא בשנוי מראה: משחמיץ. חשוב יין. ונוהג בו קיחת מעשר, ואין נוהג בו פסול מקנה: האחין השתפין. האחין שהן שתפין בירשתן: כשתפין בקלבון פטורין ממעשר בהמה. האחין שחלקו ולבסוף נשתתפו, חייבים בקלבון, וכשמביאין שקליהן מביאין שני חצאי שקלים ונותנים שני קלבונות. והקלבון הוא לשון הכרע, שחייבין להכריע שקליהן. ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנים שני קלבונות, שהיה להן לשקל לחצאין. ופטורים ממעשר בהמה מכל הנולדים להם כל ימי שתפות, שהשתפות פטור ממעשר בהמה, כדאיתא בבכורות בפרק בתרא [דף נז], יהיה לה, ולא של שתפות. והתם מוקים ליה להאי קרא במעשר, ואף על גב דבבכור כתיב: וכשחייבין במעשר בהמה. כגון אם לא חלקו מעולם חייבין במעשר בהמה, לעשר כל הנולדים להם כל ימי שתפותם. דאמר התם, יכול אפלו קנו בתפוסת הבית, תלמוד לומר יהיה, מכל מקום: ופטורין מן הקלבון. לגמרי. ששוקלין בין שניהם שקל שלם. שממון אביהם בחזקתו עומד, והאב השוקל על בנאו או על אחד מבני עירו ופטר בשלו, פטור מן הקלבון, דתנן בשקלים [פ"א] השוקל בשביל העני או בשביל שכנו או בשביל בן עירו פטור, ובניו נמי אין מצות שקליהם עליו והוא להו כשכנו וכן עירו: כל מקום שיש מכר. שאדם יכול למכר את בתו. דהינו כשהיא קטנה: אין קנס. אם נאנסה או נתפתתה אין לאביה חמשים כסף. דנערה כתיב, (דברים כב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף, וכל מקום שיש קנס. דהינו כשהיא נערה: אין מכר. שאין אדם מוכר את בתו לאחר שהביאה סימני נערות. ומתניתין רבי מאיר היא, דאמר קטנה מבית יום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס. משתביא שתי שערות עד שתפגר יש לה קנס ואין לה מכר. אבל חכמים אומרים, קטנה מבית שלש שנים ויום אחד עד שתביא שתי שערות, יש לה מכר ויש לה קנס. והלכה כחכמים. ונמצא שהבית מיום שנולדה עד שתראה לביאה יש לה מכר ואין לה קנס. ומשתראה לביאה עד שתביא סימניו, יש לה מכר ויש לה קנס. ומשתביא סימניו עד שתפגר, יש לה קנס ואין לה מכר. ואין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים: כל מקום שיש מאון. יתומה שהשיאוה אמה ואחיה ואפלו לדעתה, יכולה למאן ויוצאה בלא גט, עד שתביא סימניו. וכל ימי קטנותה אינה ראויה לחליצה אם יבמה היא, דאיש כתיב בפרשה (שם כה) ואם לא יחפץ האיש, ומקשינן אשה לאיש. ומשנראית לחליצה אינה יכולה למאן, כל מקום שיש תקיעה. בערבי שבתות וימים טובים תוקעים שלש תקיעות להבטיל את העם ממלאכה, ובין השמשות תוקע ומריע ותוקע ושובת: אין הבדלה. לא על הכוס ולא בתפלה. שאין הבדלה אלא במוצאי שבתות וימים טובים: יום טוב שחל להיות בערב שבת תוקעים. אף על פי שגם היום יום טוב היה ואין בו מלאכה, תוקעין להבטיל ממלאכת אכל נפש: ולא מבדילין. מפני שהנכנס חמור מן היוצא: חל להיות במוצאי שבת מבדילין. לפי שהיוצא חמור מן הנכנס. ותקיעה אין כאן: פיצד מבדילין. בין שבת ליום טוב כשחל יום טוב להיות במוצאי שבת: רבי דוסא אומר בין קדש חמור. ואין הלכה כרבי דוסא, דלא מזלזלינן ביום טוב לקרותו קדש הקל:

השיעור השבועי – פרשת כי-תבוא

הר עיבל – הר השמחה

'נקודה חסידית' בפרשת כי-תבוא מתוך מעין גנים (ב)

ארץ ישראל נקנית ביסורים

מיד עם כניסת ישראל הם מצווים לערוך מעמד כריתת ברית, עליהם להקים בהר עיבל^א מצבת אבנים (שנלקחו מהירדן), לבנות מזבח, להקריב עולות וזבחים, לקיים "ואכלת שם ושמחת לפני הוי' א-להיך"^ב ולכתוב את התורה על המצבה. אחר כך מתחולל המעמד בו ניתנת הברכה על הר גרזים והקללה על הר עיבל. מדוע פותח מעמד הברית בהר עיבל - 'הר הקללה' - ובו מוקמים המצבה והמזבח ויש לשמוח לפני ה' האם לא ראוי וטבעי יותר לעשות זאת בהר גרזים, 'הר הברכה'?

מתברר כי התורה מדגישה את יחוד ההר הסופג את הקללה ואת היותו מפתח הכניסה לארץ ישראל. חז"ל אומרים כי שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לעם ישראל - תורה, ארץ ישראל ועולם הבא - וכולן נקנות על ידי יסורים^ג. גם התורה וגם הארץ נקנות בפנימיות בהר עיבל - אליו מגיעים ביום הכניסה לארץ כתחלת ירושתה ובו נכתבים דברי התורה על מצבה נצחית ונקלטים בפנימיות בעם ישראל במעמד הברית - ובזכות התורה והארץ זוכים גם לעולם הבא. הר הקללה מבטא את כח היסורים לקנות את התורה, הארץ והעולם הבא.

האמירה שכל המתנות הטובות שניתנו לישראל נקנות ביסורים מלמדת לקבל יסורים בשמחה ובאהבה, מתוך ידיעת מטרתם הפנימית.

הר השמחה

הציווי לבנות מזבח^ד על הר עיבל ולשמוח שם לפני ה' נותן ל'הר הקללה' שם נוסף ומעודד יותר, 'הר השמחה', ומלמד שבמקום הקללה יש עומק נעלה ומשמח עוד יותר מבמקום הברכה המפורשת. שמחה היא פנימיות ספירת

^א העובדה שהרי עיבל וגרזים הם התחנה הראשונה בכניסה לארץ היא על דרך הגעת אברהם קודם כל "עד מקום שכם עד אלון מורה" (בראשית יב, ו) – "מעשה אבות סימן לבנים" (סוטה לד, א).

^ב דברים כז, ז.

^ג ברכות ה, א.

^ד המזבח הנבנה בהר עיבל מרמז לסוד הפיכת הקללה לברכה, הכח של "טעמין מרירו למיתקא" (זהר ח"א ד, א): מזבח עיבל עולה טעמים – אדמו"ר הזקן הפך את הטעם המר למתוק כשקרא את הקללות בתורה בטעמים נכונים ומתוקים (ראה לוח "היום יום" י"ז אלול).

הבינה^ה, לה שייך הכח להפוך קללה לברכה, להמתיק את הדינים בשרשם (חיצוניות הבינה היא מקור הדין והקללה - "מינה דינין מתעריין"^י - אך כשחודרים לפנימיות הבינה, לשמחה, נמתק הדין והופך לרחמים). השמחה על הר עיבל מגלה שב"ארור" יש טוב סמוי ועל-טבעי, הנעלה באין ערוך מהטוב שבברכות הגלויות. סימן לכך שהתורה מייקרת יותר את הקללות הוא שבתורה נתפרשו רק ה"ארורים", וה"ברוכים" נלמדים בתורה שבעל פה מכלל הקללות. כח הפיכת החשך להאור והמר למתוק מגלה טוב על-טבעי ונעלה - כחה של "שמחה פורצת גדר" לפרוץ את גדרי הטבע ולהמשיך לתוכו סדר על-טבעי^י. ארץ ישראל נקנית ביסורים כי בה צריך לחיות בטבע אלקי, וכל עוד לא חודרים לפנימיות הטוב האלקי הוא נתפס כדין ויסורים (בסגנון אחר, בתוך ה"מצפון תפתח הרעה"^ה של הר עיבל, הצפוני להר גריזים, גנוז "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך"^ט). מסיבה זו, השבט הראשון שניצב על הר עיבל הוא ראובן, הבכור הנוטל פי שנים מאחיו - ראובן זוכה לברכות הגלויות ובנוסף להן גם לברכות הסמויות בתוך הקללות.

להכנס לעין הסערה

כדי לעמוד על כח 'הר השמחה' להפוך קללה לברכה נתבונן במשמעויות של "עיבל", נראה שהשער העיקרי בעיבל הוא עב (וה-ל נוספת בסוף לבטא הקטנה, כדלקמן). עיבל רומז ל"עב הענן" - ערפל המחשיך את האור ומעיב עליו. עב הוא גם מלשון עובי, בטוי ל"כח המעמיק" בנפש, הכח לחדור לעובי הקורה בכל נושא. אכן, גם העובי מעיב ומחשיך - סתם אור הוא גלוי ושטחי יחסית, ונדרש כח חדירה פנימי ומיוחד לחשיפת המסתתר בעומק-עובי הדברים, כשבינתיים נדמים הדברים מבחוץ כחשוכים.

בתנ"ך רמוז סוד העב בפסוק "איכה יעיב באפו"^א - אפו-זעמו של ה' מעיב על הברכה ולאדם מתגלות קללה וצער (עד שאפילו משה רבינו ע"ה אמר "יגדתי מפני האף והחמה"^ב). עם זאת, כשמגלים את התוקף העצמי של הנשמה, את

ל-וה, "והנגלת" (דברים כט, כח). יחסית, ה-וה שייכים לממד הטבע (ששת ימי המעשה) ו-יה שייכים לממד העל-טבעי (ידיעת השלילה בארורים).

^ה ירמיה א, ד.

^ט תהלים לא, כ.

^י שמות יט, ט.

^א איכה ב, א.

^ב דברים ט, יט.

^ה ראה סוד ה' ליראיו שער א פ"ג (וביאורו בשיעורים בסוד ה' ח"ג), ובכ"מ.

^י ראה זהר ח"א קנא, א; ע"ח שי"ג (אריך אנפין) פ"ח; שם שי"ד (או"א) פ"ב.

^י מעלת הארורים היא על דרך מעלת מצוות לא-תעשה על מצוות עשה - "שמי' עם יה שסה, 'זכרי' עם זה רמח" (זהר ח"א כד, א). שסה מצוות לא-תעשה שייכות ל-יה, "הנסתרת", ו-רמח מצוות לא תעשה שייכות

ה"איתן שבנשמה"^{יג} (ששרשו בשם עב^{יד}), וחודרים באומץ לתוך עב הענן, ניתן להמתיק שם את הרע ולגלות את שרשו-פנימיותו הטוב והנעלה^{טו}. כפי שהוזכר, המדקדקים מסבירים של-ל הנוספת בסוף תבה יש משמעות של הקטנה - עיבל מרמז לעב קטן, "עב קל". "עב קל" הוא כח המתקת קללות הר עיבל. הפסוק "הנה הוי' רכב על עב קל..."^{טז} פותח נבואה המתארת את ה' רוכב אל תוך עין הסערה, אל עומק הגלות, וממתיקם לישראל. בכניסה לארץ ישראל, עם הרמת אבני הארץ והרגשת 'עוביה'^{יז}, זוכים ישראל לכח הכניסה במסירות נפש לעובי קורת היסורים והקושי, תוך מגמה מודעת לחשוף ולגלות את הטוב הפנימי הגנוז בה ולנחול את טוב הארץ.

"ערבים זה לזה"

משמעות שניה של סוד הר עיבל קשורה לסוד הערבות של עם ישראל. על הפסוק "הנסתרת להוי' א-להינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת"^{יח} מסביר רש"י, "נקוד על 'לנו ולבנינו' לדרוש שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן, משקבלו עליהם את השבועה בהר גרזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה". יא הנקודות (על האותיות "לנו ולבנינו ע") רומזות לסוד יא סממני הקטורת, בהם כלולה החלבנה (בעלת הריח הרע) עם כל הבשמים - זהו סוד הערבות, עם כניסתם לארץ הופכים ישראל לצבור בו כלולים צדיקים בינונים ורשעים^{יט}.

בהרי גרזים ועיבל יחד נעשו ישראל "ערבים זה לזה"^כ, אך עיקר הערבות שייכת דווקא להר עיבל - הנכונות לערוב לשני ולהשתתף עמו בברכותיו היא אינטרס אנושי פשוט, ועיקר כריתת הברית שבערבות היא בנכונות לשאת עם הזולת גם בעונשיו ובצרותיו. בהר עיבל ערבו ישראל וקבלו אחריות זה על זה, כשהם מסכימים לקבל יסורים ביחד בשמחה (וכהנהגה החסידית לשמוח בשמחת החבר וגם להשתתף בצערו).

^{יז} ראה ירושלמי שביעית פ"ד ה"ז (ובפנ"מ שם).

^{יח} דברים כט, כח.

^{יט} פרדס יוסף על בראשית מט, א.

^כ גרזים עיבל הם אותיות "ערבים זה לזה" כאשר מחלקים י אחת ל-ה ו-ה ומחליפים את ה-ג ב-ז ("ערבים זה לזה", וראה יחזקאל מז, יג "גה" במובן של "זה").

^{יג} ראה לקו"ת תחלת פרשת ראה.

^{יד} ראה ד"ה "משכיל לאיתן האזרחי" תרל"ה וד"ה "בסוכות תשבו" תש"מ פ"ז (וש"נ).

^{טו} בלקו"מ קטו מבואר הפסוק "ומשה נגש אל הערפל אשר שם הא-להים": משה הוא תוקף הדעת המאפשר לחדור לתוך כל ערפל ומניעה ולחשוף את ה' עצמו בתוכה.

^{טז} ישעיה יט, א.

"עיני ולבי שם כל הימים"

הר עיבל רומז גם לתשובת ה' לבקשת שלמה שה' ישרה את שכינתו בבית המקדש, "והיו עיני ולבי שם כל הימים"^{כא} (והוא סוד "המתפלל צריך שיתן עיניו למטה [באור ישר - עין כסדר, מלמעלה למטה] ולבו למעלה [באור חוזר - לב הפוך, מלמטה למעלה - בל]^{כב}). מנקודה זו נכנסים ישראל להשגחה של "ארץ אשר... תמיד עיני הוי' א-להיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"^{כג} - פסוק עליו דרשו חז"ל^{כד} "כל שנה שהיא רשה בתחילתה [רשית חסר] מתעשרת בסופה".

המודעות הפנימית של הר עיבל היא מודעות של המתפלל החפץ לזכות לעושר רב וכל טוב (בסוד "הרוצה להעשיר יצפין"^{כה} האמור בהר צפוני זה, ההר של "מצפון תפתח הרעה" כנ"ל) ויודע שלשם כך עליו להגיע לנקודת אין, להיות רש בתחילתו, ומתוך כך להתעשר בסופו (משא"כ "הרוצה להחכים ידרים" היינו ברכת הר גרזים המתפתחת אט אט, ולא במהפך מקללה לברכה).

הכנעה, הבדלה, המתקה

שלש משמעויות אלו בעיבל הן מהלך של הכנעה-הבדלה-המתקה^{כו} בתוך סוד ספיגת והמתקת הקללות,

הרוכב על עב קל אל תוך עב הענן מקבל יסורים בהכנעה תוך מודעות לטוב שבהם; בקבלת הערבות נבדלים ישראל מהאומות (ואז מקבל העונש המשותף משמעות שונה, שטמון בה גם יחוד טוב ומבטיח); בתפלה להשגחת "עיני ולבי שם" נמתקת הקללה, והיא פתח לעושר רב ועצום.

^{כא} מלכים-א ט, ג. דהיי"ב ז, טז.

^{כב} יבמות קה, ב.

^{כג} דברים יא, יב.

^{כד} ר"ה טז, ב.

^{כה} ב"ב כה, ב.

^{כו} כש"ט (קה"ת) אות כח.

לוח הילולא דצדיקא לשבוע פרשת כי-תצא

יום ראשון י' אלול

רבי פינחס ב"ר אברהם אבא שפירא מקוריץ (ה'תק"נ)
רבי יצחק ב"ר שלום יוסף פרידמן נכדו של רבי ישראל מרוזין ומייסד חסידות
בוהוש (ה'תרנ"ו)
הרב יצחק יעקב ב"ר שלמה נפתלי ריינס מייסד תנועת המזרחי ומחבר ספרים
רבים (ה'תרע"ה)
הרב שניאור זלמן מרדכי ב"ר מנחם מעדל קץ שליט"א ראש ישיבת נחלת
ישראל ורבם של חסידי מגדל (ה'תשפ"ה)

יום שני, י"א אלול

רבי שלום יוסף ב"ר ישראל פרידמן מסדיגורא בנו הבכור של רבי ישראל מרוזין
(ה'תרי"א)
רבי אברהם יעקב ב"ר ישראל פרידמן מסדיגורא בנו השני של רבי ישראל
מרוזין (ה'תרמ"ג)

יום שלישי, י"ב אלול

רבי שמחה בונים ב"ר צבי הירש בונהורד מפרשיסחא מחבר הספרים 'קול
שמחה' ו'קול מבשר' (ה'תקפ"ז)
רבי אלעזר ב"ר צבי אלימלך שפירא מייסד חסידות דינוב מחבר ספר יודעי
בינה (ה'תרכ"ה)

יום רביעי, י"ג אלול

רבי אברהם יששכר בער ב"ר שלמה הכהן רבינוביץ' האדמו"ר מראדומסק
מחבר ספר 'חסד לאברהם' (ה'תרנ"ב)
רבינו יוסף חיים ב"ר אליהו מחבר ספרים רבים והידוע מביניהם הוא ה'בן איש
חי' (ה'תרס"ט)

יום חמישי, י"ד אלול

הרב ברוך מרדכי ב"ר אליעזר אטינגר מבוברויסק חסיד חב"ד ורב העיר
בוברויסק (ה'תרי"ב)

יום שישי ט"ו אלול

רבי יעקב ב"ר נחמיה פייבל קופיל מתלמידי הבעש"ט (ה'תקמ"ז)

הסיפור החסידי // הרב שניאור זלמן מרדכי קץ ע"ה - י' אלול

חסד ושפלות

הרב שניאור זלמן מרדכי קץ, מייסד מוסדות נחלת ישראל במנדל העמק, בנו של הרב מנחם מענדל קץ, מרבני ישיבת כפר הרא"ה. היה יליד כפר הרא"ה והיה מקורב בצעירותו לרב משה צבי נריה זצ"ל, למד ולימד בישיבת ההסדר בשילה במשך שנים רבות, לאחר מכן לימד בכולל ובגרעין התורני בבית שמש. הקים את מוסדות נחלת ישראל, תחלה בכפר הנוער הדתי בכפר חסידים ולאחר מכן במנדל העמק. העמיד תלמידים לתורה, חסידות ולעבודת ה' פנימית. נסתלק י' באלול תשפ"ה ומנוחתו כבוד בעיר מנדל העמק.

סיפר תלמיד, כשהייתי בכיתה ט' רציתי לדבר עם הרב שניאור על עניין שדורש זמן מה, וביקשתי לדבר איתו. זה היה בתחילת השנה, ולקח כמה ימים עד שהרב אמר לי, נועם, בוא היום ב22:00 אלי הביתה.

כשהגעתי, הרב שניאור התחיל להעמיס את הרכב ואמר לי: "בא תעזור לי להביא כמה דברים מהבית". הרמנו יחד ארגזים גדולים וכבדים, ארגזים בחובבניות מיוחדת לרב שניאור ומלאים בשימורים, קטניות, שמן ומאכלים נוספים. משם נסענו לחיפה או קרית אתא, העלינו הכל לדירה בעיר, ואז הרב שניאור הוציא מעטפה ואמר לי: מחילה נועם, תחכה לי ברכב? אני לא רוצה שבני המשפחה יתביישו".

משם נסענו לתחנת דלק, ומיד כשהגענו התחיל הרב לדבר בישרות עם המתדלק: "יהודי קדוש, מה עם חתונה? לא הגיע הזמן להתחתן?" המתדלק היה מופתע, והשיב: "רבינו אני מתחתן עוד שבועיים!!" הרב שניאור כמוזן שמח איתו, ואז שאל: "אז מה עם תפילין?" ענה הבחור: האמת? אני מת להניח תפילין. אבל אין לי. אם היה לי הייתי מניח". הרב לקח את החשבונות של הדלק, וכתב את מספר הטלפון של הדלקן הקדוש. יומיים לאחר מכן, כששאלתי אותו על כך, סיפר שכבר השיג ליחודי תפילין...

הנושא שדיברנו עליו במהלך הנסיעה זכור לי רק במעורפל, אבל סיפורי הצדיקים שחוויתי והיחס החם של הרב שניאור, עדיין חקוקים בליבי. חבל על דאבדין.

תלמיד נוסף מספר: זה היה בשלמדתי בישיבה התיכונית בכפר חסידים. המצב הכלכלי שלי היה לא טוב, ואני הייתי בחור ביישן ושקט. לא שתפתי פרטים עם אף אחד. יום חמישי אחד בערב, ניגש אליי הרב שניאור ואמר: בא איתי, אני צריך אותך למשהו. באתי איתו ברכב, לא ידעתי לאן נוסעים, ואז הגענו למכולת ברכסים והרב אמר: "בוא תעזור לי". התחלנו בקניות, והוא העמיס בעגלה עוד ועוד מצרכים, חשובים וגם לא. ירקות, עוף, חטיפים ועוד ועוד. לא הבנתי מה קורה, ולמה אני שם, ובסוף הקנייה הוא הגיע לקופה וביקש מהמנהל לרשום לו במחברת. העפתי מבט וראיתי שיש שם הרבה מאוד שורות של חובות – זאת אומרת שהוא עושה קנייה כזאת לעיתים קרובות.

העמסנו את הרכב ונסענו חזרה לישיבה, ואמרתי לרב שאני צריך להזדרז כי עוד מעט יש לי הסעה הביתה. הוא אמר: "כן, אני יודע". הגענו לחניה שליד בית המדרש, לשם גם הגיעה ההסעה, ולפתע הוא לקח את הקניות והעמים אותם להסעה תוך שהוא אומר לי: "הנה, זה בשבילך, שיהיה שבת שלום"! רק אז נפל לי האסימונים: הוא עשה לי תרגיל כזה, כי אני הייתי מתבייש ולא רוצה לקבל ממנו עזרה. גם אין סיכוי שהייתי מסכים להעמים קניות על הסעה בין הרגליים של כולם, אז הרב שניאור העמים בעצמו.

סיפור שסיפרו בישיבה מספר על הרב שניאור, שראה נער מסתובב בלילה במגדל העמק. הרב פנה אליו והם דיברו קצת, והנער סיפר שהוא בבעיה: הוא לא גר בעיר, ואין לו איפה לישון בלילה. הרב שניאור אמר מיד: "יש איזה ישיבה למעלה, שאתה יכול לישון בה". הנער פנה אל הרב ושאל אותו: "מה בדיוק לעשות? פשוט להיכנס לישיבה?" ענה הרב: "כן, תיכנס לישיבה ותגיד להם ש'שניאור אב הבית' אמר שאתה יכול לישון פה..."

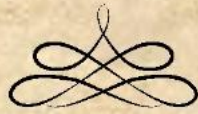
הרב שניאור ע"ה היה ידוע בפשטות והענווה שלו, וגם בחסד השופע שקרן ממנו לכל עבר. והנה, מבואר בחסידות כי ישנם שני סוגים של חסד:

החסד האחד נובע מרוממות, מתחושה שכל העולם ודברי הערך שבו הם קטני ערך - ואין כל בעיה להעניק מהם עוד ועוד. זהו החסד האלוקי, וזו הסיבה שהמקובלים הראשונים כינו אותו "הגדולה" (כבפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת" וכו') - חסד שכל העולמות השופעים ממנו הם רק קו דק של אור, הצצה קטנה לגדולה אין סופית.

החסד השני נובע דווקא משפלות - מתחושה של הנותן כי כל הסובבים יקרים וחשובים ממנו, ולכן ראוי לתת להם את כל אשר לו. דוגמה לחסד כזה הוא אברהם אבינו, שנתן לאורחים את כל רכושו ומרצו - כשהוא רואה בכך דבר טבעי, ומתבטא "ואנכי עפר ואפר". אם לא היה מרגיש כך, היה החסד שלו מוגבל: הוא היה משפיע לזולת רק מה שנשאר לו אחרי ההוצאות הכרחיות, או אפילו מחליט שאין לו יכולת לתת, כי הוא זקוק לחלוטין לכל מה שיש לו. אלא שהנחת העבודה של אברהם אבינו לא היתה "יש לי", אלא "יש עבור אחרים".

חסד כזה אפיין את הרב שניאור, שהיה מוכן ללא היסוס לבצע קניה גדולה עבור משפחה נזקקת, לתת מקום לינה לנער משוטט או להשאיל את הרכב לבחור שנזקק לכך בלי תנאים ושאלות.

עם זאת, דווקא אברהם אבינו נקרא "הגדול בענקים". שורש החסד הגדול של השפלות, הנכון לתת לזולת הכל, הוא בחסד העליון של ה', הנותן עוד ועוד בלי שיגרע ממנו דבר. "מאן דאיהו זעיר, איהו רב" - והממעט את עצמו ואת תחושת הבעלות שלו על רכושו, מפנה מקום לחסד האלוקי להופיע בעולם ולהשפיע רב חסד לברואיו.

אחדות התורה

מה מאחד אותנו? הדבק שמחבר אותנו צריך להיות התורה. זהו החבור האמתי. ממלץ מאוד - לפני כשנה התחלנו ללמד כל יום פרק תנ"ך. אם כלם לומדים את פרק התנ"ך הזה, כמה שזה כאלו חיצוני - זה בהחלט מחבר. חוץ מהחפ"ת של הרבי הקודם, הרבי הוסיף גם רמב"ם, וזהו החבור בין החסידים, הלמוד היומי הזה. בשבילנו אנחנו הוספנו כמה דברים לא קשים. לא מסבך: פרק תנ"ך (אנחנו היום בספר איוב, ספר הפסיכולוגיה הכי חשוב בתנ"ך), ופרק משנה (שבוע הבא מסיימים חגיגה, סוף סדר מועד, ומתחילים סדר נשים). לדעתי, מאוד מאוד רצוי שכל מי שיושב כאן ילמד את גם את החפ"ת, וגם את הדברים האלה. זה באמת מחבר, הדברים האלה מחברים אותנו ביחד.

[מתוך שיעור ב"ד אייר תשפ"ג]

